

קובץ הממד

ענינים עקריים בגאולה
ומשיח המועים לזמן הגלות

קובץ 2

מטרת הגלות ותפקידנו וחובתנו בה

פתח דבר

ברגשי גיל ושמחה תוך שבח והודיה לבורא עולם, הננו מוציאים לאור את קובץ "גלות וגאולה" (והוא מסלול הלימוד - שנה ב') בסדרת הקבצים בענייני משיח וגאולה היוצאים לאור במסגרת "חידון גאולה ומשיח".

קובץ זה הוא הקובץ השני בסדרת הקבצים היוצאים לאור בשנה זו, וענינו להסביר מהו מטרת הגלות ותפקידנו וחובתנו בה (אודות חלוקת הנושאים של שאר הקבצים - ראה ב'פתח דבר' לקובץ הראשון בסדרת הקבצים המיועדים לשנה זו).

בהתוועדות ש"ק פרשת תזריע-מצורע ה'תנש"א אמר הרבי בין השאר וזה לשונו (להלן קטעים מספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 501. לשלימות הבנת הדברים עיי"ש):

משיח צדקנו עומד לבוא תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן דרושה ההשתדלות האחרונה של כל אחד ואחד מישראל להביא את המשיח.

הרבי מבאר (שם) שלימוד ענייני גאולה ומשיח הוא "הדרך הישרה", הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה, לפעול התגלות וביאת המשיח. ובפרטיות:

"תפארת" - הוא ענין לימוד התורה, ו"מלכות שכתפארת" - הוא לימוד התורה בענייני מלך המשיח ובענייני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות,

- בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, בנמרא ובמדרשים, וגם - ובמיוחד - בפנימיות התורה, החל מספר הזוהר, ובפרט בתורת החסידות, בתורת רבותינו נשיאינו, ובפרט בתורתו (מאמרים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו - מעין ודוגמא והכנה ללימוד תורתו של משיח.

אופן עריכת הקובץ:

החומר שבקובץ זה הוא ליקוט סוגיות נבחרות בענייני גאולה ומשיח, כתובים בשפה קלה וברורה להקל על החפצים ללמוד ולדעת את יסודות ועיקרי הסוגיות של גאולה ומשיח. החומר מבוסס ברובו ע"פ תורת הרבי וספרי רבותינו נשיאנו.

המקורות והסוגיות המופיעים כאן הם בבחינת טעימה קלה בלבד מתוך האוצר העשיר של תורת החסידות. אך בהחלט הוא יד ו'מפתח' לפתוח את השערים למען דעת את המבנה הכללי של נושאים אלה לרוחב ולעומק כאחד.

בהתאם לכך - כמובן שלא ניתן במסגרת זו להביא את כל המקורות הקשורים לנושאים הנידונים, אשר על כן לא הבאנו את כל המקורות הדנים בסוגיות אלו, כי אם השתדלנו להתמקד במקורות העיקריים הנחוצים להבנת הנושא. לכן אין לראות בקובץ זה חיבור המקיף בשלימות את סוגיות הגלות והגאולה כולה.

בקשר לחומר הנלמד, ובתור הוספה לקובץ זה מודפס כאן השיחה דלקוטי שיחות חלק ט"ו נח שיחה ב, שבו מבואר אשר הטעם להתפתחות חכמת הטבע הוא כדי להשתמש בהם לה' ולתורתו, ענין זה הוא הכנה לביאת המשיח, שאז יהי' "וראו כל בשר" - שהבשר הגשמי יראה אלוקות.

עקב ריבוי הישיבות המשתתפים, ממדנות שונות ושפות שונים, השיחה מודפס כאן בכמקורו באידיש ובתרגום חפשי ללשון הקודש.

ראוי גם להדגיש: כל החומרים שבקובץ זה עברו עיבוד קל, כדי לסכם ולתמצת נושאים אלו בשביל להקל על הלומדים. מובן אפוא, שעל מנת לקבל תמונה ברורה ומקיפה יותר, יש לעיין במקור הדברים, וכפי שצויין במראי מקומות שבשולי הגליון. הדברים אמורים ביתר שאת לגבי נושאים מורכבים ומסובכים בנושאים אלו אשר בוודאי לא באנו להכריע ולקבוע מסמרות, אלא לציין לכללות ביאורי הסוגיות והענינים.

ולסיום, נביע תקוותינו כי הלימוד וה'קאץ' בתורת הגאולה, ובפרט על ידי התאחדות תלמידי הישיבות באופן של 'ויעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם' ובאופן ד"הקהל את העם - למען ילמדו" תהיה הפעולה האחרונה ש"תכריע את הכף" ותפעל כבר את התגלות משיח צדקנו, תיכף ומי"ד ממש!

מטה חידון גאולה ומשיח

י"ג אייר תשפ"ב
יום היארצייט של הו"ח עוסק בצ"צ רב פעלים וכו'
הרב ישראל ארי' לייב
ברוקלין נ.י.

חידון גאולה ומשיח קובץ ב'

מפתח ענינים

- פרק א' | הבחירה בגלות בברית בין הבתרים 4
- פרק ב' | גלות בשביל גאולה (ותחילת הגאולה)..... 18
- פרק ג' | ירידה לצורך עלייה..... 32
- פרק ד' | בירור הניצוצות 42
- פרק ה' | חורבן הבית: איך מותר ע"פ נגלה?..... 52
- פרק ו' | החיוב להאמין בביאת המשיח..... 60
- פרק ז' | הציפייה לגאולה 74
- פרק ח' | תביעת הגאולה 86
- הרחבת ענינים 94
- הוספה: לקוטי שיחות חט"ו פר' נח, שיחה ב'..... 98

הבחירה בגלות בברית בין הבתרים

גלות בתורה

סיפור הגלות מתחיל בזמן ברית בין-הבתרים, שאז הקב"ה כרת ברית נצחית עם אברהם אבינו. מהי כריתת ברית?

באותה תקופה, אנשים שרצו לעשות ביניהם הסכם חשוב במיוחד, היו כורתים (=חותכים) בהמה, ועוברים בין שני החלקים שלה. כך לדוגמא, שני אוהבים כשהם רוצים להבטיח ששום דבר לא יפגע באהבה שביניהם הם מחזקים זאת על ידי כריתת ברית¹. אלא שכשמדובר בכריתת ברית בין אנשים, ייתכן שיחולו שינויים והברית תיפסק, אבל כשהקב"ה כורת ברית עם יהודי הרי זו ברית עולם, ברית נצחית שלא ייתכן בה שום שינוי².

בזמן כריתת הברית, הקב"ה גם בישר לאברהם³: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום ועינו אתם". חז"ל ביארו שבברית בין-הבתרים נרמזו כל הגלויות של בני ישראל במשך הדורות, עד הגאולה השלימה על-ידי משיח-צדקנו.

הגלויות שבהם גלו עם ישראל (אחרי גלות מצרים) מחולקות לארבע גלויות: בבל, מדי (פרס), יוון, אדום (רומי והגלויות שאחריה) - שבגלות זו אנו נמצאים עכשיו. חז"ל מבארים שארבע הגלויות האלה נרמזות (בסיפור ברית בין הבתרים) בפסוק⁴: "והנה אימה

(1) ר"י בכור שור עה"ת, בראשית טו, ט.

(2) לקו"ש חכ"ה ע' 87-88.

(3) בראשית טו, יג.

(4) שם טו, יב.

1

THE CHOICE OF GOLUS - BRIS BEIN HABESORIM

GOLUS IN TORAH

The story of *Galus* begins during the time of the *Bris Bein Habesorim* (lit. covenant between the parts), when *Hashem* established an eternal covenant with *Avraham Avinu*.

What is a covenant?

At that time, people who wanted to make an important agreement between them would cut an animal in half and pass between the two halves. For example, two people who deeply loved each other would strengthen their love and ensure that nothing would harm it by making a covenant. However, when it comes to a covenant between people, changes may occur, and the covenant may be broken. But when *Hashem* makes a covenant with the Jewish people, it is an eternal covenant that cannot be changed.

During the covenant ceremony, *Hashem* also told *Avraham*, “Know for certain that your offspring will be strangers in a land not their own, and they will be enslaved and mistreated there.” Our *Chazal* explained that in the *Bris Bein Habesorim*, all the Exiles of the Jewish people throughout the generations were hinted at until the final *Geula* through our righteous *Moshiach*.

The Exiles that the Jewish people experienced (after the Egyptian

חשכה גדולה נופלת עליו". ובלשון המדרש⁵: "אימה - זו בבל, חשכה - זו מדי, גדולה - זו יוון, נופלת עליו - זו אדום".

במדרש פרקי דרבי אליעזר⁶ מובא הלימוד הזה ביותר אריכות (ובכמה שינויים). שם מבואר שכל הגלויות נרמזות גם בבעלי-החיים שאברהם בטר (=חתך): "עגלה משולשת⁷ - זו היא מלכות אדום. ועז משולשת - זו היא מלכות יוון... ואיל משולש - זו היא מלכות מדי ופרס. ותור (=שור⁸) - אלו בני ישמעאל". המדרש שם ממשיך שאברהם אבינו בטר (=חתך) את החיות הללו, כדי להחליש את כוחן, ובלשונו: "אלמלי לא בטר, לא היה העולם יכול לעמוד בפניהם; הואיל ובטר אותם - תשש כוחם".

צמיחת הגאולה

בהמשך הפסוקים אודות ברית בין-הבתרים, מובא שאברהם אבינו לא חתך את הגוזל (=יונה⁹)¹⁰. בפרקי דרבי אליעזר מובא ההסבר לכך, כי ה'גוזל' רומז לעם-ישראל, ולכן לא חתך אברהם את הגוזל. המדרש גם מבאר את הפסוק "וירד העיט (=ציפור) על הפגרים (=חתיכות הבהמות) וישב אותם אברם"¹¹, שה'עיט' רומז למשיח בן-דוד. ובלשון המדרש: "ירד עליהם העיט, לאבדם ולפזרם מן העולם... ואין עיט אלא בן-דוד... היה אברהם עומד ומניף עליהם בסודרים (=מטפחת) שלא ימשול בהם העיט עד הערב".

והדברים תמוהים ביותר: אם ה'עיט' רומז למשיח בן-דוד, מדוע עמד אברהם ו'הניף בסודרים' כנגדו. האם אברהם אבינו ביקש לעכב את הגאולה?

ביאור העניין: רבי יצחק אברבנאל¹² מחלק את זמן הגלות לשלושה חלקים: החלק הראשון, שבו עדיין אין הגאולה יכולה לבוא; החלק השני, שבו כבר יכולה לבוא הגאולה, אך אם תבוא אז, עדיין לא תהיה הגאולה בתכלית השלמות המיועדת לנו; החלק השלישי, שבו הגאולה כבר מוכן ומזומן, והיא חייבת לבוא אז ("זמן חיוב בואו").

על-פי היסוד הזה מסביר אברבנאל את עניינו של ה'עיט' ומבאר שהמדרש כאן מלמד על אורך הגלות. המחזה של ברית בין-הבתרים התחיל בלילה, נמשך ביום והסתיים בערב.

(5) בראשית רבה פרשה מד, יז.

(6) פרק כט.

(7) ראה במפרשים עה"פ כמה פירושים במילה "משולשת": א) שלשה בהמות. ב) בהמה בת שלוש שנים.

ג) בהמה חשובה.

(8) פירוש מהרז"ו על הפדר"א שם (ד"ה תור).

(9) ראה שם (ד"ה מכאן).

(10) בראשית טו, י.

(11) בראשית טו, יא.

(12) ישועות משיחו (מהדורת תשע"ז) ע' 32-35 (נדפס גם בפרד"א מהדורת זכרון אהרן ע' תקכב ואילך).

Galus) are divided into *four Exiles: Bavel, Madai (Persia), Yavan (Greece), and Edom (Rome and the subsequent Exiles)* - which is the *Galus* we are currently in. Our sages explain that these four Exiles are hinted at in the verse “And behold, a great darkness fell upon him” in the story of the *Bris Bein Habesorim*. In the words of the Midrash: “Darkness - this refers to *Bavel*, great - this refers to *Madai*, falling upon him - this refers to *Yavan* and *Edom*.”

In Midrash *Pirkei DeRabbi Eliezer*, this teaching is brought in even greater detail (with a few changes). It is explained there that all the Exiles are also hinted at in the animals that *Avraham* cut in half: “The three calves - this is the kingdom of *Edom*. The three goats - this is the kingdom of Greece... The three rams - this is the kingdom of *Madai* and *Persia*. And the bull - these are the people of *Yishmael*.” The Midrash there continues to say that *Avraham* cut these animals in half to weaken their power. In the words of the Midrash: “If not for his cutting them in half, the world would not have been able to stand before them; since he cut them, their power was weakened.”

THE SPROUTING OF *GEULA*

In the continuation of the *Pesukim* regarding the *Bris Bein Habesorim*, it is mentioned that *Avraham* did not slaughter the “fledgling” (i.e., the dove). In *Pirkei Derabbi Eliezer*, the explanation given is that the dove symbolizes the *Yidden*, and therefore *Avraham* did not slaughter it. The Midrash also explains the verse “And the bird of prey (eagle) came down upon the carcasses (pieces of the animals), and *Avraham* drove them away,” where the “bird of prey” symbolizes *Moshiach* the son of *David*. In the words of the Midrash: “The bird of prey descended upon them to destroy and scatter them from the world... and there is no bird of prey except the son of *David*... *Avraham* was standing and waving at them with his turbans (i.e., handkerchief) so that the bird of prey would not have dominance over them until the evening.”

This is very puzzling: If the “bird of prey” symbolizes *Moshiach* the son of *David*, why did *Avraham* stand and “wave his turbans” against him? Did *Avraham* wish to delay the *Geula*?

בלילה לא בא ה'עֵיט' כלל, משום שהלילה מסמל את הזמן שבו עדיין אין הגאולה יכולה לבוא ("זמן הימנע ביאת בן-דוד, שהוא גבול הגלות ההכרחי"). אבל "משיצא השמש, שהיה זמן אפשרות ירידת העיט, אז הוצרך אברהם להניף בסודרין עד הערב, שהוא יהיה קץ הגלות". זאת, משום שאילו הייתה באה הגאולה קודם זמנה, לא היו באים עמה "נקמת האויבים העצומה ואותן הגאולות הנוראות שידעו הנביאים". נקמת הקב"ה באויבי ישראל יקרה אך ורק בזמן המיועד להגעת הגאולה ("זמן חיוב בואו") ולא קודם לכן.

האברבנאל מוסיף ומסביר: "כל זה ראה אברהם בנבואתו . . . ולא הרהר אחר מדותיו יתברך". כלומר: אברהם אבינו ראה וידע מה שנקבע כבר מלמעלה שלא תהיה נקמה באומות העולם עד הזמן המיועד לכן. אבל אברהם אבינו קיבל עליו את הדין של הקב"ה, ולכן עמד אברהם ו'הניף בסודרים' - מלשון סדר - שהדברים יתנהלו על-פי הסדר שנקבע להם, עד שיגיע ה'ערב', שהוא זמן הגאולה השלימה.

אנו לומדים מעצם ההנפה של אברהם בסודרים על החיות, אשר הזמן בו ה'עֵיט' (בני ישראל) יטרוף את הפגרים (המסמלים את אויבי ישראל), לא יקרה טרם הזמן הראוי לכך. בתור סימן ואות לכך - מנע אברהם מה'עֵיט' מלטרוף את הפגרים עד הערב, שהוא קץ הגלות. אך ורק בזמן הראוי לגאולה תבוא העונש על אויבי בני ישראל ויהיה הגאולה באופן של שלימות.

קשר נצחי

בהשקפה ראשונה, כל פרשת ברית בין-הבתרים, מעוררת תמיהה. איך ייתכן שדווקא בשעה שהקב"ה כורת ברית של אהבה והתקשרות נצחית עם אברהם, הוא מבשר לו בשורות קשות כאלה, על ארבע גלויות?

אי אפשר לומר שהקב"ה ידע שבני ישראל יחטאו ולכן בעתיד יבטל הברית ח"ו. וכי לשם מה כורתים שני אוהבים ברית ביניהם, והלוא גם בלי הברית הם אוהבים זה את זה? אלא מטרתה של כריתת הברית היא לעשות את האהבה שביניהם לאהבה נצחית, שגם אם תבואנה סיבות שתהיה בהן נתינת מקום לערער את האהבה, תשמור הברית עליה שלא יפגע הקשר הנצחי בין שני האוהבים. אם-כן, כריתת הברית בין הקב"ה לאברהם אבינו, משמעותה היא שגם אם יחטאו בני ישראל ואף אם הם יתנהגו כאילו אינם מכירים במציאות של הקשר שלהם אל הקב"ה - לא תהיה חלישות באהבת הקב"ה לעם ישראל. איזה מקום יש אם-כן לבשורת הגלות דווקא בזמן כריתת הברית?

בתורת החסידות מוסבר על כך¹³, כי מכאן אנו לומדים על מהותה הפנימית העמוקה

13) ע"פ לקוטי שיחות ח"ב ע' 359 ואילך ועוד (ראה גם דברי הרי"כ ז"ל ב'כפר חב"ד' גליון 201 ע' 12).

Explanation: Rabbi *Yitzchok Abravanel* divides the time of *Galus* into three parts: the first part, in which the *Geula* cannot yet come; the second part, in which the *Geula* can come, but if it comes then, it will not be the complete *Geula* that is intended for us; and the third part, in which the *Geula* is already prepared and ready, and it must come then (“the time of obligation for its coming”).

According to this principle, the *Abravanel* explains the “bird of prey” and teaches about the length of *Galus*. The drama of the *Bris Bein Habesorim* began at night, continued during the day, and ended in the evening. The “bird of prey” did not come at night because the night symbolizes the time when the *Geula* cannot yet come (“the time of the necessary delay of the arrival of the son of *David*, which is the necessary time of *Galus*”). But “when the sun went out, which was the time of the possibility of the descent of the ‘bird of prey,’ *Avraham* had to wave his scarf until evening, which is the end of the *Galus*.” This is because if the *Geula* had come earlier than its time, “the great revenge on the enemies and the awesomeness of the *Geula* that the prophets knew” would not have come with it. *Hashem’s* revenge on our enemies will only happen at the time intended for the arrival of the *Geula* (“the time of obligation for its coming”) and not before.

The *Abarbanel* adds and explains: “All of this *Avraham* saw in his prophecy... and did not contemplate any further of *Hashem’s* ‘*Midos*.’” That is to say, *Avraham* saw and knew what was already determined from above, that there would be no vengeance upon the nations of the world until the appointed time for it. But *Avraham* accepted the judgment of *Hashem*, and therefore *Avraham* stood and “waved the scarves” – (**‘Sudar’**) from the Hebrew word of **order** - that the matter should proceed according to the order that was set for them until the “evening” comes, which is the time of complete *Geula*.

The act of *Avraham* waving the scarves on the animals teaches us that the time when the “bird of prey” (the *Yidden*) will devour the carcasses (symbolizing the *Yidden’s* enemies) will not occur before the appointed time. As a symbol of this, *Avraham* prevented the “bird of prey” from tearing apart the carcasses until the evening, which represents the end of the *Galus*. However, the punishment for the enemies of the *Yidden* will only come at the appropriate time for *Geula*, and the *Geula* will come in a

של הגלות. אמנם בחיצוניותה הגלות היא מצב שלילי ביותר, אבל בפנימיותה היא מהווה הכנה לגילוי הנעלה שיופיע בגאולה העתידה. רק בראייה חיצונית הגלות היא עונש, אך בפנימיות העניינים, הגלות היא גילוי אהבתו העצומה של הקב"ה לעם ישראל, מכיוון שעל-ידי הגלות הוא מביא את הגאולה השלימה.

מובן מעצמו אשר למעלה נרגש רק הפנימיות של הגלות אשר כל מטרתה הוא גאולה. לכן, דווקא בשעת כריתת הברית בין הקב"ה לאברהם אבינו, בעת שהתגלה פנימיות הקשר שבין הקב"ה לבני ישראל, היה הזמן המוכשר בו הודיע הקב"ה אודות גילוי הגאולה. משום שדווקא בזמן בו התגלה קשר פנימי זה, יתכן שבעת שמדברים על עניין הגלות - יראו רק את האור הפנימי הנפלא של הגאולה. זוהי הסיבה שדווקא בשעת ברית בין הבתרים המבטאת את האהבה העצמית של הקב"ה לעם ישראל נזכרה גם הגלות, מכיוון שבפנימיותה מבטאת גם היא את אהבתו של הקב"ה לישראל, ואדרבה אהבה גדולה ביותר.

בכדי שיהיה לעם ישראל הכוח לעמוד בקושי הגלות, ולהאמין שאין תקופת הגלות פירווד חלילה בין הקב"ה לעם ישראל, הודיע הקב"ה על הגלות דווקא בעת כריתת ברית בין הבתרים. בכך התברר לדורות, שאהבתו של הקב"ה לעם ישראל היא נצחית ובלתי תלויה, ובפנימיות גם הגלות עצמה היא גילוי אהבה זו, מכיוון שדווקא מתוך הגלות צומחת הגאולה.

אהבה ברגע החורבן

הגלות התחילה בעת חורבן בית המקדש. מיום זה נפתחה הגלות האיומה והנוראה, שבה אנו נמצאים עד היום הזה. על רגע החורבן מספרת הגמרא¹⁴: "בשעה שנכנסו נכרים להיכל, ראו כרובין המעורין (=דבוקים ומחובקים) זה בזה. הוציאו לשוק ואמרו: ישראל הללו שברכתן ברכה וקלתן קללה יעסקו בדברים הללו". כלומר: הגויים זלזלו באופן עמידת הכרובים בשעת החורבן¹⁵ ואמרו: בני ישראל שהם מלאים ביראת שמים יעסקו בדברים הללו ויעשו בבית המקדש צורות כגון אלה?

דרך עמידת הכרובים

דברי הגמרא בסיפור הכרובים המזולזלים בשוק קשים ומבהילים הם, אבל דווקא מתוכם ניתן למצוא רמז לנחמה עמוקה. עלינו לשים לב לדרך עמידת הכרובים בשעת

(14) יומא נד.ב.

(15) חידושי אגדות על אתר. בעניין ישוב הדברים עם הידוע שארון הברית נגנז כבר בימי יאשיהו, ראה:

ילקוט שמעוני מלכים קפח, חידושי הריטב"א בבא בתרא צט, א.

complete and perfect manner.

ETERNAL CONNECTION

At first glance, the whole story of the *Bris Bein Habesorim* raises wonder. Why did *Hashem* deliver such harsh news about four future Exiles precisely at the moment when He made a covenant of love and eternal connection with *Avraham*?

One cannot argue that *Hashem* knew that the *Yidden* would sin and therefore, the covenant would be annulled in the future, Heaven forbid. For what purpose do two lovers make a covenant between them, and do they not love each other even without the covenant? Rather, the purpose of making the covenant is to transform the love between them into eternal love, so that even if doubts arise, the covenant preserves the eternal connection between the two lovers.

Therefore, the covenant between *Hashem* and *Avraham* implies that even if the *Yidden* sin and behave as if they do not recognize their relationship with *Hashem*, there will be no weakness in *Hashem's* love for the *Yidden*.

So why then was news of *Galus* delivered precisely at the time of the covenant between *Hashem* and *Avraham*?

In the teachings of *Chassidus*, it is explained that we learn from here about the deep internal essence of *Galus*. Although externally, *Galus* is a highly negative state, internally, it serves as preparation for the revelation that will appear in the future *Geula*. Only in the external view is *Galus* a punishment, but on a deeper level, *Galus* is a revelation of the immense love that *Hashem* has for the *Yidden*, since through the *Galus*, He brings about the complete *Geula*.

It is self-understood that only the inner aspects of *Galus* are felt by *Hashem*, and that its entire purpose is for *Geula*. Therefore, it was precisely at the time of the covenant between *Hashem* and *Avraham* when the internal connection between *Hashem* and the *Yidden* was revealed, that the revelation of *Geula* was announced by *Hashem*. Because precisely at the time when this internal connection was revealed, it is possible

החורבן - "מעורין זה בזה".

בגמרא¹⁶ יש מחלוקת בדבר עמידת הכרובים בבית המקדש: "חד אמר פניהם איש אל אחיו, וחד אמר פניהם לבית". כלומר, לפי דעה אחת פנו הכרובים איש אל אחיו, ואילו לפי הדעה השנייה הם עמדו וגבו של האחד כלפי רעהו. בקשר לזה הגמרא אומרת: "כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום".

דהיינו שעמידת הכרובים הייתה משתנה על-פי מצבם של בני ישראל. בשעה שבני ישראל היו עושים את רצון ה', היו הכרובים פונים איש אל אחיו ומסמלים את אהבת הקב"ה לעמו, כפי שהרשב"ם מפרש: "דוגמת חיבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל". כך מצאנו גם במסכת יומא¹⁷:

"בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגלגלין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום".

אם כן, כאשר הכרובים פונים איש אל רעהו ("מעורין זה בזה") הדבר מסמל את אהבתו של הקב"ה לעמו ומוכיח שישראל עושים רצונו של מקום. לכאורה איך ייתכן שברגע החורבן הנורא, כאשר הקב"ה שופך על בית המקדש את חרון-אפו, יעמדו הכרובים באופן שמסמל אהבה וחיבה לעם ישראל!?

נקודת ההסבר המבואר בתורת החסידות היא¹⁸, שברגע שהתחילה הגלות, אף-על-פי שבחיצוניות - למטה הגלות היא העלם והסתר נוראי, אבל למעלה, הגלות הוא ביטוי לאהבתו של הקב"ה ולכן דווקא באותו רגע היה 'עת רצון', שבו התגלה אור הגאולה, אלא שלפועל בהשתלשלות הדברים למטה נעשה מזה גלות.

[הסיכום בע' 16]

(16) בבא בתרא צט, א.

(17) שם, א.

(18) ראה ספר המאמרים מלוקט כרך ב, עמ' 369. לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 360 ואילך. ביאור הדברים

באריכות להלן בסמוך.

that when speaking about the issue of *Galus*, one sees only the wonderful internal light of *Geula*. This is the reason why precisely at the time of the *Bris Bein Habesorim*, which expresses *Hashem's* self-love for the *Yidden*, the *Galus* is also remembered, since in its internal aspect, it also expresses *Hashem's* love for Israel, and on the contrary, a greater love.

In order for the *Yidden* to have the strength to withstand the difficulty of *Galus* and to believe that the period of *Galus* does not at all indicate a separation between *Hashem* and the *Yidden*, *Hashem* announced the *Galus* precisely at the time of the *Bris Bein Habesorim*. Through this, it was clarified to generations that the love of *Hashem* for the *Yidden* is eternal and independent, and that in essence, even the *Galus* itself is a revelation of this love, since precisely from the *Galus*, the *Geula* grows.

————— *Love in the Moment of Destruction* —————

The *Galus* began with the destruction of the *Beis Hamikdosh*, and since then, we have been living in this terrible state. The Talmud recounts the moment of destruction, stating: “When the gentiles entered the sanctuary, they saw the *Keruvim* embracing one another. They took them out to the marketplace and said, “These Jews, whose blessing is a blessing and whose curse is a curse, occupy themselves with such things.” In other words, the Gentiles mocked the *Keruvim* standing together during the destruction and said that the Jews, who are full of fear of heaven, should focus on more important matters rather than creating forms like these in the *Beis Hamikdosh*.

THE KERUVIM'S STANCE

The Talmudic account of the desecration of the *Keruvim* in the marketplace is harsh and distressing. However, within it, we can find a hint of deep comfort. We must pay attention to the *Keruvim's* stance during the time of destruction - “embracing each other.”

In the Talmud, there is a dispute regarding the position of the *Keruvim*

er, and say to them: ‘See how beloved you are before the *Hashem*.’

If so, when the *Keruvim* turn to face each other, it symbolizes *Hashem*’s love for His people and proves that Israel is doing the will of the *Hashem*. At first glance, how is it possible that at the moment of the terrible destruction, when *Hashem* pours out His anger on the *Beis Hamikdosh*, the *Keruvim* would stand in a way that symbolizes love and affection for the *Yidden*?!

The explanation according to *Chassidus* is that at the moment the *Galus* began, even though externally - the *Galus* below is a terrible concealment, above, the *Galus* is an expression of *Hashem*’s love. Therefore, precisely at that moment, there was a “*Eis Ratzon*” in which the light of *Geula* was revealed, but in the course of events below, this became *Galus*.”

in the *Beis Hamikdosh*: “One said, ‘their faces were turned towards each other’, while another said, ‘their faces were turned towards the house’”. In other words, according to one opinion, the *Keruvim* faced each other, while according to the other opinion, they stood facing away from each other. Regarding this, the *Gemara* says: “Here, when *Yidden* fulfill the will of *Hashem*, here when they do not do the will of *Hashem*”.

This means that the position of the *Keruvim* varied depending on the state of the *Yidden*. When the *Yidden* did *Hashem*’s will, the *Keruvim* faced each other, symbolizing *Hashem*’s love for His people, as the *Rashbam* explains: “as a symbol of the love between male and female, who love each other, so too the *Keruvim* symbolize that *Hashem* loves the *Yidden*”. We find a similar idea in the Talmudic tractate *Yoma*.

When the *Yidden* went up to *Yerushalayim* for *Yom Tov*, they would roll up the curtain and show them the *Keruvim*, which were facing each oth-

☞ **גלות בתורה:** סיפור הגלות מתחיל בברית בין הבתרים. חז"ל ביארו שבפסוק "והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו" נרמזו כל הגלויות של בני ישראל, ועל-ידי-זה שאברהם אבינו חתך את הבעלי-חיים השונים נחלש כוחם של האומות.

☞ **צמיחת הגאולה:** בזמן ברית בין הבתרים אברהם אבינו הניף בסודרים בכדי שהעיט לא יטרוף את הפגרים. בכך מרומז שאברהם קיבל את גזירת הקב"ה שמלך המשיח (ה"עיט") יבוא בזמנו הראוי ורק אז יגיע העונש לאויבי בני ישראל.

☞ **אהבתו של הקב"ה:** הסיבה שדווקא בזמן ברית בין הבתרים הודיע הקב"ה על הגלות, היא משום שדווקא אז בזמן שהתגלה פנימיות הקשר שבין הקב"ה לבני ישראל, היה הזמן המוכשר בו אפשר לראות את הפנימיות של הגלות: אהבתו של הקב"ה.

☞ **אהבה ברגע החורבן:** בשעת חורבן המקדש הכרובים היו "מעורין זה בזה" משום שלמעלה דווקא אז היה עת רצון וגילוי אהבתו של הקב"ה.

- ☞ **Golus in the Torah:** The story of the *Galus* begins with the *Bris Bein Habesarim* (Treaty Between the Parts). Our *Chachamim* explain that the *possuk* “and behold, a fright, a great darkness was falling upon him,” hints to all the four Exiles of the Jewish People. Through *Avrohom Avinu* cutting the various animals, the *koach* of those nations was weakened.
  - ☞ **The Sprouting of the *Geulah*:** During the *Bris Bein Habesarim*, *Avrohom Avinu* waved away the birds of prey, so that they should not devour the carcasses. This hinted that *Avrohom* accepted *Hashem’s gezeira* (decree) that *Melech HaMoshiach* (the “eagle”) will come in his proper time and only then will the punishment come to the enemies of the Jewish People.
  - ☞ ***Hashem’s Love*:** The reason that it was precisely during the *Bris Bein Habesarim* that *Hashem* announced the *Galus*, is because it was precisely then, at the time when the inwardness of the relationship between *Hashem* and the *Yidden* was revealed, that it was the perfect time to see the inner aspect of the *Galus*: *Hashem’s love*.
  - ☞ **Love at the Moment of Destruction:** At the time of the *Churban* (destruction) of the *Beis Hamikdosh*, the *kruvim* were “embracing each other,” because above, precisely then, there was an *Eis Ratzon* and the revelation of *Hashem’s love*.
-

גלות בשביל גאולה (ותחילת הגאולה)

משל רב ותלמיד

בחסידות¹⁹ מבואר פנימיות ענין הגלות, על-פי משל מהשפעת הרב לתלמיד: כאשר הרב מלמד את תלמידו נושא מסויים, הוא מתייחס מתוך שימת-לב אל התלמיד. משא"כ בעת שנופל בשכל הרב ענין חדש, זהו מה שנקרא "הברקת השכל".

מהו "הברקת השכל"? הברקת השכל הוא השלב הראשון בהבנת עניין שכלי. בדיוק כמו ברק המבריק שמאיר פתאום את חשכת הלילה, כך בהבנת ענין מסויים יש "הברקת השכל", שפתאום העניין שמשתדל להשיג נופל במחשבתו, בנקודה אחת כללית.

מצד הסדר וטבע של הברקת השכל, בהכרח הדבר הוא שהרב יצטרך לחשוב על השכל החדש, זאת מכיוון שאם לא מתייחסים מיד אל השכל הרי היא נעלמת, ואחר-כך לא יועילו שום יגיעות. ולכן מצד עוצם פנימיות אהבתו של הרב להתלמיד, רצונו לסיים תחילה את הבנת השכל החדש, כדי שיוכל לאחרי משך זמן ללמד את השכל הזה גם לתלמידו.

בשעה שהרב משים לב אל הברקת השכל החדש, הנה ככל שתגדל שימת לבו לשכל החדש, נחלשת השימת לב שלו אל התלמיד בזמן זה. כלומר, ככל שהשכל החדש יהיה נעלה ועמוק יותר - תגדל יותר שימת הלב אליו, ובמילא מתגבר יותר העדר השימת הלב להתלמיד בשעה זו, ועד שאצל התלמיד נעשה ענין של גלות וחורבן.

אלא שזהו רק בחיצוניות, אבל בפנימיות העניין הרי זה תכלית הגילוי, ואדרבה, דבר

---

19 ראה מאמר ד"ה איתא בפסיקתא להרה"ק החסיד מו"ה הלל הלוי מפאריטש נ"ע (נדפס בפלח הרמון - מאמרים ורשימות (ירושלים תשנ"ב) ס"ע לט ואילך).

2

GOLUS FOR THE SAKE OF GEULA **(AND THE BEGINNING OF *GEULA*)**

A PARABLE OF A TEACHER AND STUDENT

In *Chassidus*, the inner aspect of *Galus* is explained through a parable of a teacher's influence on his student. When a rabbi teaches a subject to his student, he attends to the student with great care. However, when a new idea enters the teacher's mind, it is accompanied by a "flash of the mind."

What is this "flash of the mind"? Brainstorming is the first step in understanding an intellectual matter. Just as lightning suddenly illuminates the darkness of the night, so to by a "flash of the mind", Suddenly, the matter that one is trying to grasp falls into one's mind, presenting itself as one general point.

Considering the order and nature of the flash of intellect, it is inevitable that the teacher will have to think about this new intellect. This is because if the intellect is not attended to immediately, it disappears, and then no further efforts will be of any use. Therefore, due to the teacher's immense inner love for the student, he would want to first finish his understanding of the new wisdom so that, after a period of time, he could teach this wisdom to his student as well.

While the teacher pays attention to the brilliance of the new intellect, one can understand that the more his attention to the new intellect increases, the weaker his attention to the student is at this time. In other

זה עצמו הוא בשביל טובת התלמיד. בכך שהרב מסלק את שימת לבו מהתלמיד כדי לקבל את השכל החדש, הרי זה מורה על גודל ויוקר השכל החדש, עד שכדאי שלרגע יהיה אצל התלמיד ענין של גלות וחורבן, ובלבד שסוף-כל-סוף יהיה ניתן לגלות לתלמיד את השכל החדש.

ונמצא, שככל שההעלם גדול יותר, הרי זה עצמו מורה על גודל הגילוי - שהשכל החדש הוא יקר ביותר, ומצד גודל אהבתו אל התלמיד, שרוצה לגלות לו את השכל החדש, כדאי שלשעה יהיה העלם וסילוק, ובלבד שסוף-כל-סוף יגיע אליו השכל החדש.

כך גם יובן בפנימיות ענין הגלות. הגם שבחיצוניות הרי זה גלות וחורבן, מכל-מקום, בפנימיות הרי זה תכלית הגילוי ביותר - הגילוי של הגאולה העתידה, ומצד הגילוי של הגאולה העתידה כדאי שלשעה יהיה גלות וחורבן בחיצוניות, ובלבד שסוף-כל-סוף יבוא הגילוי של הגאולה העתידה.

לכן בגלות הזו רואים, שככל שנמשך הגלות, מתמעט גילוי האלקות. בהתחלת הגלות היה הגילוי על-ידי התנאים, ואחר-כך האמוראים, וככל שנמשך הזמן נעשה ההעלם גדול יותר, ועד שבדורות האחרונים דעקבתא דמשיחא הרי כמעט ואין גילוי כלל. כביכול יש "סילוק" השפעת האלקות ככל שגובר הגלות. אבל כל-זה הוא למטרת שלימותה של הגאולה, בדיוק כמו המשל מהשפעת רב לתלמיד שככל שמתגלה יותר השכל החדש אצל הרב, מתמעט השימת לב אל התלמיד, וה"סילוק" הוא בכדי שאחר-כך יוכל הרב ללמד לתלמידו את השכל החדש. ככל שקושי הגלות מתגבר בגשמיות וברוחניות, יודעים אנו שמתקרב שעת גילוי ההשפעה - הגאולה²⁰.

נחמה כפולה

זהו גם הפירוש בדברי הנביא²¹: "נחמו נחמו עמי". נחמה רגילה משאירה את הצער ועוגמת-הנפש, והיא רק נותנת איזה גמול ועניין צדדי נוסף עליהם. למשל, אדם שביתו נשרף יכול לקבל במתנה במקום זה, שני בתים חדשים. במצב כזה, הצער שהיה לו בעת שריפת הבית היה מוצדק, אלא שהוא מתנחם בבתים שניתנו לו. אמנם קיימת נחמה מסוג שונה. נחמה שמביאה את האדם להכרה, שמה שהיה נראה לו כדבר שלילי ומזיק - היה טוב, לאמיתו של דבר. זוהי נחמה כפולה ("נחמו נחמו"), שהופכת את המעשה הכואב עצמו למעשה של חסד ורחמים.

(20) לקו"ש ח"ב ע' 360 ואילך.

(21) ישעיהו מ, א.

words, the higher and deeper the new intellect, the more the devotion to it will increase, and inevitably, the lack of devotion to the student at this time increases until the student enters a reality of *Galus* and destruction.

However, this is only external. Internally, this is, in fact, the ultimate revelation, and rather, it is for the benefit of the student. By the fact that the teacher takes his attention away from the student in order to receive the new intellect, this dictates the magnitude and preciousness of the new intellect, to the extent that it is worth a moment that the student should experience a matter of *Galus* and destruction, provided that, eventually, the new intellect can be revealed to the student.

When the concealment is greater, it dictates the magnitude of the revelation. The new intellect is extremely precious and, considering the magnitude of the love for the student to whom it is revealed, it is worth a moment of concealment and removal, provided that the new intellect reaches him eventually.

This is also how one can understand the inner aspect of *Galus*. Although it is external *Galus* and destruction, internally it is a matter of ultimate revelation - the revelation of the future *Geula*. Indeed, considering the great revelation of the future *Geula*, it is worth the moment of *Galus* and destruction on the exterior, provided that eventually, the revelation of the future *Geula* will come.

That is why one will observe that as the *Galus* continues, divine revelation diminishes. At the onset of *Galus*, the revelation was through the *Tannaim*, then the *Amoraim*, and as time went on, the concealment grew stronger until the last generations of *Ikvisa D'Meshicha* (the heels of *Moshiach*), in which there is almost no revelation at all. As it were, there is a "removal" of divine influence and energy flow as *Galus* overpowers. But all of this is for the purpose of the perfection of the *Geula*, just like the parable of the teacher's influence on the student. The more the teacher's new intellect is revealed, the less attention is paid to the student, and the "removal" is only so that the teacher can later teach his student the new intellect. As the difficulty of the *Galus* increases physically and spiritually, we know that the time of the revelation of divine energy - the *Geula* - is approaching.

דוגמה לכך אנו מוצאים בסיפור הגמרא²², על נחום איש גם זו. הוא הוליך מתנה לקיסר, ובדרך החליפו בעלי האכסניה את התיבה של אבנים טובות בעפר. הקיסר כעס, כמוכן, ורצה להורגו. לכאורה, היה זה מצב שלילי, מכאיב ומצער, אולם הוא האמין ש"גם זו לטובה". ואכן, לבסוף קרה הנס ואותו עפר נהפך לכלי נשק, שבאמצעותו ניצח הקיסר את אויביו, והוא גמל על כך לנחום איש גם זו ברוחב לב.

כאן התברר, שהחלפת התיבה של אבנים טובות בעפר מלכתחילה לא היתה דבר שלילי, אלא אדרבה, טוב נפלא, ורק שלא היה ידוע. וכך בענייננו: הנחמה הכפולה מגלה כיצד בתוך ייסורי הגלות עצמם הסתתרו רחמי הלא-מוגבלים של הקב"ה. נחמה כפולה זו באופן מושלם תהיה לעתיד לבוא. אז נוכל לומר²³: "אודך ה' כי אפת בי". כלומר, נודה לה' על הצרות שהיו בזמן הגלות²⁴.

פרשת שירה

זהו גם הסיבה שפרשת האזינו נקרא בשם "פרשת שירה". בהשקפה ראשונה לכאורה חלק גדול מפרשה זו הוא תוכחה ופורענות ואם-כן לא מובן למה נקרא בשם "פרשת שירה"? התשובה לכך הוא: פרשת האזינו נקראת שירה על שם החלק הסופי שלה שבו נאמר²⁵: "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו". זוהי ההבטחה האלוקית כי לאחר כל הצרות והייסורים תבוא בסופו של דבר הגאולה האמיתית והשלמה, ואז יקויים בגשמיות הפסוק "הרנינו גוים עמו". ב"אותו הזמן ישבחו האומות את ישראל, ראו מה שבחה של אומה זו שדבקו בהקב"ה בכל התלאות (=צרות) שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשבחו"²⁶.

אודות הבטחה זו כותב הרמב"ן בלשוננו²⁷: "וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח, כי בבנין בית שני לא הרנינו גוים עמו רק לעגו עליהם. והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה, וכפר על חטאתינו למען שמו. אם כן השירה הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה על כרחן של מינין".

אמנם הרבי מסביר את הדברים בעומק יותר²⁸. לאמיתו של דבר כל הפרטים שבשירה

(22) תענית כא, א.

(23) ישעיה יב, א.

(24) להרחבה בזה ראה: לקוטי שיחות ח"ב ע' 360 ואילך; שם ע' 393 ואילך.

(25) לב, מג.

(26) שם, רש"י ד"ה הרנינו.

(27) שם לב, מ.

(28) לקוטי שיחות חלק כד ע' 233.

DOUBLE COMFORT

This is also the interpretation of the prophet's words: "Console, console My people." Ordinary comfort leaves sorrow and heartache to remain, only giving some additional reward and **side help**. For example, a person whose house burned down can receive two new houses as a gift instead. In such a situation, the grief he had at the time of his original house burning was justified, except that he takes comfort in the houses given to him. However, there is a different kind of comfort that brings a person to the realization that what seemed negative and harmful was actually good. It is a double consolation ("*Nachamu, Nachamu* - Console, console"), which turns the painful act itself into an act of grace and mercy.

We find an example of this in a story from the *Gemara* about *Nachum Ish Gam Zu*. He brought a gift to the emperor, and on the way, the innkeepers replaced the box of precious stones with dirt. The emperor was understandably angry and wanted to kill him. Apparently, it was a negative, painful, and unfortunate situation, but he believed that "this is also for the better." Indeed, in the end, a miracle happened, and that dirt was turned into weapons with which the emperor defeated his enemies, and he rewarded *Nachum* with a generous heart for it.

It was revealed here that replacing the box of precious stones with dirt was not a negative thing in the first place, but on the contrary, a wonderful goodness, only that it was not known. So in our case: the double consolation reveals how *Hashem's* infinite mercy was hidden amidst the agony of *Galus*. The perfection of this double comfort will come to be at the future *Geula*. Then we will be able to declare: "I will thank You, O Lord, for You were angry with me." That is, we will, in fact, thank *Hashem* for the troubles that we experienced during *Galus*.

PARSHAS SHIRA

This is also the reason why *Parshas Haazinu* is called "*Parshas Shira*" (the portion of the song). At first glance, it seems that a large part of this *Torah* portion consists of rebuke and calamity, making it quite difficult to understand why it is called "*Parshas Shira*"! The answer to this is that *Parshas Haazinu* is called *Shira* based on its final part, where it says: "Sing

כולל דברי התוכחה שבה, הדנים בחטאים ובעוונשים - לא זו בלבד שהם מבטאים את הנאמר בתחילת השירה²⁹: "הצור תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה, ואין עול צדיק וישר", אלא גם שכל מה שקרה לעם ישראל (אפילו מה שנראה כהיפך הטוב), נגרמות על ידי הקב"ה למען מטרה אחת - הגאולה האמיתית והשלימה באחרית הימים. כלומר: כל העניינים הללו הם שלבים בסדר העליות המביאים לידי הטובה המושלמת לישראל, ועל ידי כך תתגלה לעתיד לבוא מלכותו של הקב"ה בשלימותה.

ציון שדה תחרש

הרבי מבאר למה ציין רבי עקיבא בקשר לנבואת החורבן את הפסוק "ציון שדה תחרש" ולא נבואה אחרת³⁰. עניין חרישת שדה איננה כדי לקלקל את השדה אלא להיפך, היא הכרחית בכדי להביא את השדה למצב של שלימות הצמיחה. ועל דרך זה מובן בקשר לגלות, אשר דווקא החורבן והחרישה שראו עד למקום קדש הקדשים, הוכיח שגם הגאולה והצמיחה של עם ישראל תהיה בשלימות. כלומר, התועלת שבגאולה איננה דבר טוב שבא משום דבר אחר רע, אלא זהו דבר אחד משום שהפיכת הקרקע (גלות) היא חלק מגוף פעולת הצמיחה (גאולה), כמו שנאמר בפסוק "ציון שדה תחרש".

גלות דבר שלילי

אף-על-פי שהתבאר עד כה שהגלות היא 'ירידה לצורך עליה' ובפנימיות העניינים גם בגלות יש תועלת פנימי, ברור שבזמן הגלות היחס של בני ישראל אל הגלות צריך להיות כמו אל דבר שלילי לחלוטין. ובלשונו של הרבי בשיחת הושענא-רבה ה'תשד"מ³¹:

"לאחרי כל הביאורים דירידה צורך עליה, הרי כללות ענין הגלות, ובפרט אריכות הגלות עד ש'כלו כל הקצין' ועדיין לא נושענו, אין לו מקום והסברה בשכל (אפילו שכל דקדושה) כלל וכלל דמכיון שהקב"ה הוא 'כל יכול' הרי בודאי שביכולתו להביא את כל ה'שטורעם' של העליה למעלה מעלה ביותר ללא צורך בענין של גבורות!

"ועל פי זה - הענין ד'אודך ה' כי אנפת בי', שלעתיד לבוא יודו בני ישראל להקב"ה על ענין הגלות, אינו שייך להבנה והשגה בשכלו של האדם, אלא ענין זה הוא באופן של אמונה בלבד. לעתיד לבוא תתגלה מעלת הגלות, אבל בזמן הזה - אין זה בגילוי. דהנה, אף שכל עניני התורה, 'תורה אור', הם באופן של גילוי, ועד שכמה וכמה ענינים באים בהבנה והשגה בשכלו של האדם, אפילו בשכל האנושי, ועל-אחת-כמה-וכמה בשכל

(29) דברים לב, ד.

(30) לקוטי שיחות חלק יט ע' 67 ואילך.

(31) תורת מנחם התוועדיות תשד"מ ח"א ע' 289-291. דברים אלו נאמרו ע"י הרבי במרירות עצומה,

ומידי פעם בפעם נקטעו בכייות.

out praise, O you nations, for His people! For He will avenge the blood of His servants, inflict revenge upon His adversaries, and appease His land [and] His people.” This is *Hashem’s* promise that after all the troubles and sufferings, the true and complete *Geula* will come at the end. Then the verse “Sing out praise, O you nations, for His people” will be fulfilled. “At that time, the nations will praise Israel, ‘see what a praise this nation has that clung to *Hashem* within all the tribulations they went through and did not forsake Him. They knew about His goodness and His praise.’”

Regarding this promise, the *Ramban* writes in his own words: “And it is clear that he promises of the future *Geula* because in the building of the Second *Beis Hamikdosh*, there was not ‘Sing out praise, O you nations, for His people.’ They only mocked them... Behold, in this poem, there is no condition for repentance and work. Rather, it is a deed of testimony that evil has been committed, and we will prevail, and that He, Blessed be He, will punish us with fierce rebukes, but our memory will not be extinguished, and he will return and have compassion and retaliate against the enemies with his harsh, big, and strong sword, and he will atone for our sins for his name’s sake. If so, this poem is a clear promise of future *Geula*, contrary to heretical opinion.”

However, the Rebbe explains things in more depth. In fact, **all** the details in the poem, including the words of rebuke in it, which discuss sins and punishments, not only express what is mentioned at the beginning of the poem: “The deeds of the [Mighty] Rock are perfect, for all His ways are just; a faithful *Hashem*, without injustice, He is righteous and upright,” but also that **everything** that happened to the Jewish people, even what appears to be the opposite of good, is caused by *Hashem* for **one** purpose - the true and complete *Geula* in the end of days. That is, all these matters are steps in the order of ascensions that bring the perfect goodness to Israel, and through this, *Hashem’s* kingdom will be revealed at the time to come in its complete perfection.

TZIYON SHALL BE PLOWED LIKE A FIELD

This is the explanation for the story about Rabbi *Akiva* in the *Gemara* at the end of *Maseches Makos*. It tells about Rabbi *Gamaliel*, Rabbi *Yehoshua*, Rabbi *Elazar ben Azaria*, and Rabbi *Akiva* who were immigrating

דנפש-האלוקית, הרי ענין זה (ביאור מעלת הגלות) אינו בגילוי ...

"וטעם הדבר (שהקב"ה העלים ענין זה), מכיון שרצונו של הקב"ה שיהודי יבקש ויצעק באמיתיות 'את צמח דוך עבדך מהרה תצמיח', 'כי לישועתך קוינו כל היום'. ואם תהיה איזו נקודה בשכל דנפש-האלוקית ששם מובן שיש ענין טוב בגלות, שוב לא יוכל לצעוק 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח' באמיתיות ובכל ה'שטורעם'!

"הקב"ה רוצה אמנם שיהודי יאמין באמונה פשוטה ש'טוב וישר ה'", ויאמין שלעתיד לבוא יאמרו 'אודך ה' כי אנפת בי', אבל חס ושלום שענין זה יונח בשכל (אפילו בנקודת השכל בלבד), שהרי אז לא יוכל לקיים את רצונו של הקב"ה לצעוק באמיתיות 'כי לישר-עתך קוינו כל היום', כל רגע ורגע שביום!

"ונמצא שתובעים מיהודי דבר והיפוכו, מצד אחד עליו להאמין שלעתיד לבוא יאמרו 'אודך ה' כי אנפת בי', וביחד עם זה - עליו לצעוק בכל כוחות נפשו האלקית שרצונו לצאת מהגלות!".

[הסיכום בע' 30]

to *Yerushalayim*. When they arrived at Mount Scopus, they saw the destruction of *Yerushalayim* and tore their clothes. Upon reaching the *Har Habayis* and seeing a fox coming out of the Holy of Holies, they began to cry. Rabbi *Akiva*, however, laughed. The sages were astonished by Rabbi *Akiva's* strange behavior of laughing when foxes were walking in the holy place. Rabbi *Akiva* explained that since the first prophecy of the *Galus* and destruction, about which it was said “Therefore, because of you, Zion shall be plowed as a field,” was fully physically fulfilled, they could also be sure that the prophecy of *Geula* would be fulfilled physically, in its simple and full sense.

The Rebbe explains why Rabbi *Akiva* mentioned the verse “Zion shall be plowed as a field” in connection with the prophecy of destruction and not another prophecy. The purpose of plowing a field is not to spoil the field, but on the contrary, it is necessary to bring the field to a state of complete growth. One can understand this in relation to the *Galus*. The destruction and plowing that they witnessed leading all the way up to the Holy of Holies proved that the *Geula* and growth of the *Yidden* would also be complete. The benefit of *Geula* is not a good thing that comes from some other bad affair, but rather, it is all one thing; the inversion of the land (*Galus*) is part and parcel of the very action of growth (*Geula*), as it is said in the verse “Zion shall be **plowed as a field.**”

GOLUS AS A NEGATIVE NOTION

Although it has been explained thus far that *Galus* is a “descent for the purpose of an ascent” and that there is an internal benefit to *Galus*, it is clear that, during *Galus*, the attitude of the Jewish people towards it should be completely negative. In the words of the Rebbe during his talk on *Hoshana-Rabba* 5744:

“After all the explanations of the descent being for the sake of an ascent, still, the general concept of *Galus*, particularly the **longevity** of *Galus*, to the extent that ‘all the due dates (for the *Geula's* arrival) have passed’ and we still have not been saved, has no logical place and explanation (even with regard to holy logic) whatsoever. For, being that *Hashem* is ‘all-powerful,’ it is surely within His ability to bring about the ‘hype’ of the ascension to the highest level **without the need** for a matter of negativity!

he will then never be able to shout, 'Speedily cause the sprout of Dovid, Your servant, to flourish,' in truth, with all the 'hype'!

“Indeed, *Hashem* wants a Jew to believe with simple faith that '*Hashem* is good and righteous' and to believe that in the future, they will say, 'I will thank you, O Lord, for You were angry with me.' But heaven forbid that this matter sit well with one's intellect (even in the point of the intellect alone), for then he will not be able to fulfill **Hashem's will** to cry out, truthfully, 'For we hope for Your deliverance all day,' at each and every moment of the day!

“It follows, then, that two opposites are demanded from a Jew. On the one hand, he must believe that in the future, they will say, 'I will thank you, O Lord, for You were angry with me,' and at the same time, he must shout with all the powers of his G-dly soul that he desires to leave *Galus!*”

“According to this, the element of ‘I will thank You, O Lord, for You were angry with me,’ that in the future the *Yidden* will thank *Hashem* for *Galus*, does not belong to the understanding and grasp of the human mind, but is merely a matter of **faith**. In the future, the virtue of *Galus* will be revealed, but at this time, it is not revealed. Although all matters of the *Torah*, ‘*Torah Or*,’ are in the form of revelation, and to the extent that some matters come to be understood and grasped by the mind of man, even the human mind, and how much more so by the mind of the divine soul, this matter (the explanation of the virtue of *Galus*) is not revealed.

“The reason for this (that *Hashem* concealed this matter) is that it is the will of *Hashem*, that a Jew should ask and cry out **truthfully**, ‘Speedily cause the sprout of *Dovid*, your servant, to flourish,’ ‘For we hope for Your deliverance all day.’ And if there is some point in the mind of the divine soul where it is understood that there is a good cause in *Galus*,

☞ **משל רב ותלמיד:** משל: בשעת הברקת השכל הרב אינו מתייחס אל התלמיד לפי שעה, בכדי שאחר-כך יוכל לגלות לתלמיד את השכל החדש. ככל שההעלם גדול יותר הרי זה עצמו מורה על מעלת השכל החדש. נמשל: ככל שגובר הגלות יש "סילוק" יותר גדול של השפעת אלקות, בכך שאחר-כך תבוא שעת גילוי ההשפעה - הגאולה.

☞ **נחמה כפולה:** בזמן הגאולה נראה כיצד בתוך ייסורי הגלות עצמם הסתתרו רחמיו הלא-מוגבלים של הקב"ה.

☞ **פרשת שירה:** פרשת האזינו איננה נקראת "פרשת שירה" רק על-שם סופה שבסופו של דבר תבוא בזמן הגאולה העונש הראוי לאויבי ישראל, אלא יתר על-כן: כל הפרטים שבשירה כולל דברי התוכחה שבה, הדנים בחטאים ובעונשים הם שלבים בסדר העליות המביאים את הגאולה.

☞ **ציון שדה תחרש:** כשם שחרישת שדה נועד להביא את השדה למצב של שלימות הצמיחה, כך דווקא החרישה, החורבן והגלות הם חלק מפעולת צמיחת הגאולה.

☞ **גלות דבר שלילי:** ברור שגם אחרי כל הביאורים, גלות הוא דבר מושלל בתכלית שאינו מובן בשכל האנושי, ויהודי צריך לקיים רצון הקב"ה ולצעוק באמיתיות שרצונו לצאת מהגלות.

- ∞ **The Moshol of a Teacher and a Student:** *Moshol*: During a new flash of inspiration, the teacher does not interact with the student, temporarily, so that afterwards he can reveal the new concept to the student. The greater the disappearance, this itself indicates the greatness of the new intellectual concept. *Nimshol*: As the *Galus* intensifies, there is a greater “withdrawal” of the flow of *Elokus*, so that afterwards will come (the time for) the revelation of a great new *Gilui* - the *Geula*.
  - ∞ **A Double Comfort:** At the time of the *Geula*, we will see how within the agony of *Galus* itself, the Unlimited *Rachamim* of *Hashem* was hidden.
  - ∞ **Parshas Shira:** *Parshas Ha'azinu* is not called “*Parshas Shira*” only because of its end, which will eventually come at the time of the *Geula*, the punishment due to the enemies of the *Yidden*, but moreover: all the details in the *shira* (song), including the words of rebuke in it, which discuss sins and punishments, are steps in the process that brings the *Geula*.
  - ∞ **“Tziyon shall be plowed as a field”:** Just as the plowing of a field is intended to bring the field to a state of complete growth, so too, specifically the plowing, the destruction, and the *Galus* are part of the growth process of the *Geula*.
  - ∞ **Golus is a Negative Thing:** It is clear that even after all the explanations, *Galus* is still a completely negative thing that is not understood by the human mind, and a *Yid* needs to fulfill the Will of *Hashem* and cry out truthfully that he wants to get out of the *Galus*!
-

ירידה לצורך עלייה

מהי תכלית הגלות?

הגמרא נותנת משל על ענין הגלות מזריעה¹. על הפסוק²: "וזרעתיה לי בארץ", אומרת הגמרא: "כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין!". כלומר, אף על פי שמצד הזרעים שמכניס לאדמה הרי יש כאן אבדן וכיליון, שמפסיד את הזרעים, אבל מכל-מקום עושים כן כיון שיודעים שלאחר זמן תצמח מהזריעה כמות הרבה יותר גדולה של חיטים ממנה שזרע. רק מי שאינו מכיר את האופן שהתבואה צומחת חושב שלהכניס את החיטים לאדמה זה אבדן וכיליון, אבל מי שמבין, יודע שזו זריעה וצמיחה.

באופן זה צריכים אנו להבין את הגלות. תוכן הגלות הוא כמו זריעה³. כלומר, אכן הסיבה החיצונית של הגלות היא החטאים של בני ישראל, אבל בפנימיות העניינים ירידה זו היא לצורך עלייה, וכשתבוא הגאולה נכיר ונראה כולנו את ה'יבול' הרב שצמח מתוך צרות הגלות וייסוריה. זהו גם הביאור במה שנאמר בפסוק⁴: "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור". מאחר שהקב"ה הוא אשר הביא עלינו את החורבן והגלות, והוא הרי מקור החיים, הטוב והחסד, הרי ברור שגם בתוך הגלות יש בפנימיות עניין נעלה, שזוהי הגאולה שתבוא על-ידה.

כ"ק אדמו"ר הזקן במאמר, נותן משל המסביר את ענינו של הגלות. אנו רואים שסוחר הרוצה להכפיל את כספו חייב להוציאם תחלה מרשותו ולקנות בהם סחורה, ועד שמר ויחיה אין בידו כלום (שהרי הוציא כל כספו). והוא הדין לענין הגלות: דווקא על ידי גלות ישראל בשעבוד-גלויות, כך שנשארו בלי שום דבר, אפשר להגיע ל"רווח" העצום - הגי

(1) פסחים פז, ע"ב.

(2) הושע ב, כה.

(3) ראה תורה אור ע' נד, ע"ג ואילך ועוד.

(4) תהלים לו, י.

A DESCENT FOR AN ASCENT

WHAT IS THE PURPOSE OF *GOLUS*?

The *Gemara* offers a parable about *Galus* using the analogy of sowing. With reference to the verse, “And I will sow for Me in the land”, the *Gemara* asks, “Does a person sow a *Se’a* (measurement of grain, for any reason) other than to bring in several *Kor* (of grain during the harvest)?!” This means that although it may seem like there is loss and destruction when the seeds are put into the ground, the purpose of sowing is to reap a much larger harvest later on. Only those who do not understand the process of growing grain would think that putting the seeds into the ground is a waste.

Likewise, the purpose of *Galus* is like sowing. While the external cause of *Galus* is the sins of the Jewish people, internally, the descent into *Galus* is for the purpose of ascent. When the *Geula* comes, we will see the abundant “harvest” that grew out of the troubles and sufferings of *Galus*. This is also explained in the verse, “For with You is the source of life; in Your light we will see light.” Even within the *Galus*, there is a higher purpose - the *Geula* that will come through it, since G-d is the source of life, goodness, and grace.

The *Alter Rebbe* also offers a parable in a *Maamer* to explain the purpose of *Galus*. He compares it to a merchant who desires to double his riches. The merchant must first take his assets out of his possession and buy goods with them, so until he makes a profit, he has nothing in his hand. Similarly, in *Galus*, the Jewish people are left with nothing, which enables them to reach the enormous “profit” of the supreme divine rev-

לוי האלוקי הנעלה שיהיה לעתיד והשלימות של תחיית המתים וכל הנחמות שיתממשו לעתיד⁵.

צדקה עשה הקב"ה

בהשקפה ראשונה, הגלות היא מצב של 'ירידה'. הקב"ה הגלה את עם ישראל והפיץ אותם בכל העולם ועם ישראל סובל שנים רבות כל-כך. אבל חז"ל אומרים על הגלות⁶: "צדקה עשה הקב"ה לישראל שפיזרן לבין האומות". כלומר, הגלות היא צדקה שה' עשה לנו.

הביאור למה גלות בין האומות נחשב כמו צדקה של הקב"ה, קשור למושג שנק' רא "עבודת הבירורים". תפקידנו בעולם הוא לברר את הטוב המעורב ברע. לשחרר ולהוציא את ניצוצות הקדושה המוסתרים בעולם הזה, על-ידי קיום מצוות בדברים גש' מיים. המטרה היא לסיים את עבודת הבירורים ולהגיע לגאולה.

כשעם ישראל מפוזרים בגלות הם מתגוררים בכל מדינה בעולם, וכך יש אפשרות לכל יהודי "לאסוף" את ניצוצות הקדושה במקום בו הוא נמצא. לכן הגלות היא צדקה של הקב"ה, כי על-ידי הגלות אנו מבררים את הניצוצות שבכל מדינה ומכינים את העולם לגאולה.

דברים אלו מרומזים גם בלשון הגמרא⁷: "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיייתוספו עליהם גרים". לפי הפירוש הפשוט של הדברים נשאלת השאלה הבאה⁸: הרי המספר של גרים כפשוטו שנתגיירו במשך כל דורות הגלות היה מועט ביותר, ואיך אפשר לומר שבשביל מספר מועט כזה, היה תכלית כל ההעלמות וההסתרים של הגלות?

בתורת החסידות מוסבר⁹ על-כך שאין הכוונה רק לגרים כפשוטו, אלא הכוונה ב"גרים" כאן היא גם לניצוצות הקדושה המצויים בכל עניני העולם¹⁰. המטרה והסיבה ש"הגלה הקב"ה את ישראל" במקומות שונים בעולם, היא בכדי לברר ולהעלות את הניצוצות המצויים באותו מקום.

(5) מאמרי אדמו"ר הזקן - פרשיות - עמ' קפד

(6) פסחים פז, ב.

(7) שם.

(8) ראה תו"א בראשית ו, א. לך יא, ב. הוספות קיז, ב ואילך. אוה"ת לך פו, א ואילך. ביאור"ז להצ"צ ח"ב

ע' תשכו. ע' תשל.

(9) ראה תו"ח שמות שלה, א. ועוד. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 355 ואילך.

(10) בביאור הטעם למה נקראים ניצוצות אלו נקראים "גרים" - ראה תורת מנחם - ספר המאמרים

(תשכ"א) ע' פח.

elation that will be experienced in the future, including the resurrection of the dead and all the comforts that will be realized.

“HASHEM PERFORMED A CHARITABLE DEED”

Galus is often seen as a state of “descent”. *Hashem* Exiled the *Yidden* and dispersed them around the world, and they suffered for many years. However, the Sages say that *Galus* was a charitable deed that *Hashem* did for us: “*Hashem*, performed a **charitable deed** toward Israel (in) that He scattered them among the nations.” In other words, *Galus* is a form of charity that *Hashem* bestowed upon us.

The reason why *Galus* among the nations is considered *Hashem’s* charity is related to the concept of “purification.” Our role in the world is to distinguish good from evil and to bring out the hidden sparks of holiness by performing mitzvot with physical objects. The goal is to complete the work of purification and bring the *Geula*.

When the Jewish people are scattered in *Galus*, they live in every country in the world, making it possible for every Jew to “collect” the sparks of holiness that are present in their surroundings. This is why *Galus* is *Hashem’s* righteousness: it allows us to uncover the sparks within every country and prepare the world for the *Geula*.

This idea is also implied in the wording of the *Gemara*, which says, “*Hashem*, Exiled Israel among the nations only so that converts would join them.” One might ask: If so few converts were made during all the generations of *Galus*, how could the purpose of all the concealments of *Galus* be for such a small number?

Chassidus explains that the term “converts” does not only refer to those who convert to Judaism in the literal sense. Rather, “converts” here also refers to the sparks of holiness that are found in all the affairs of the world. The purpose of *Hashem’s Galus* of Israel to various places throughout the world is to identify and elevate the sparks of holiness that are present in those places.

Through the work of the Jewish people in every place, in a manner that is evident in their service of “all your actions be for the sake of heaven,”

על-ידי עבודתם של בני ישראל בכל מקום ומקום, באופן שניכר בעבודתם ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"¹¹, וכך גם על-ידי שמתנהגים (באופן המותר ע"פ ההלכה) במנהגי המקום והמדינה, ואף מדברים בשפת המדינה - מבררים את הניצוצות. בכך לא רק שנעשית להקב"ה "דירה לו יתברך בתחתונים" - גם במנהגי כל מדינה ומדינה על-ידי יהודי פרטי אלא אדרבה, גם שאר אנשי המקום פועלים בתורה ומצוות, בהתאם למנהגים והדרכים המיוחדים של המקום ההוא¹².

בירור הניצוצות

סיבת אריכות הגלות

אודות שלימות הבירור שתהיה אז בימות המשיח, מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בספר תורה אור¹³ שכללות עבודת האדם בעולם היא לברר את ניצוצות הקדושה שנפלו למטה, שהם במספר רפ"ח ניצוצין. ובלשונו הקדוש של כ"ק אדמו"ר הזקן¹⁴: "מה שנמשך הגלות כל כך הרבה יותר מן י"ז מאות שנה וידוע שהכוונה הכל לברר הרפ"ח ניצוצים וכשיוגמרו הברורין יבא משיח במהרה בימינו אמן".

המספר רפ"ח ניצוצות

המספר רפ"ח ניצוצות נרמז בלשון הכתוב: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים". "מרחפ"ת" הוא אותיות: "רפ"ח מת". כלומר, רפ"ח ניצוצות אלו נפלו למטה במקום הקליפות ולכן הם נחשבים כמו מתים. ובלשון המובא בזהר¹⁵: "מאן דנפיל מדרגיה איקרי מת" (=מי שנופל ממדרגתו נקרא מת).

כתוב בספרים¹⁶, שבמשך מאתיים ועשר שנים של גלות מצרים נתברר מספר גדול של ניצוצים - ר"ב (202) ניצוצים. דבר זה מרומז בפסוק: "וגם ערב רב עלה אתם", ונשאר לברר רק פ"ו (86) ניצוצים.

ונשאלת השאלה: כיון שבמשך מאתיים ועשר שנים של גלות מצרים, הספיקו בני ישראל לברר ר"ב ניצוצים, בהיותם במספר ששים ריבוא - הרי לפי חשבון זה, בודאי שב-

(11) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

(12) ע"פ ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 174-176.

(13) וישב כז, ד.

(14) שם.

(15) ראה זהר ח"ג קלה, ב. הובא בעץ חיים שער שבירת הכלים פ"ב. לקוטי תורה חוקת נו, סע"ד.

(16) ראה נכפי יונה ח"ג סנ"ו. הובא במג"ע אופן נח. תו"א בא ס, ג.

and also by conducting themselves (in a manner permitted by *Hala-cha*) according to the customs and language of the place, and speaking the local language - the sparks are refined. This not only creates a “*Dira Bitachtonim*” (lit. a dwelling place for Hashem in the **lower realms**) in **the customs of each country through the actions of specific Jews, but** also encourages even the **other people** of the place to act in accordance with Torah & Mitzvot, according to the unique customs and ways of that place.

Refining the sparks

THE REASON FOR THE PROLONGATION OF GOLUS

In *Sefer Torah Or*, the *Alter Rebbe* explains that the purpose of man’s work in the world is to detect and purify the 288 sparks of holiness that have fallen below. The completion of this purification is said to take place during the days of the *Moshiach*. According to the *Alter Rebbe*, the prolonged *Galus* lasting more than 1,700 years is meant to detect and purify these sparks. Once this purification is complete, *Moshiach* will come soon, *Amen*.

THE NUMBER OF 288 SPARKS

The number of 288 sparks is hinted at in the *Possuk* where “And the Spirit of G-d floats (*Merachefes*) on the surface of the water.” “**Merachefes**” presents the exact letters for the words “*Rapach Meis*” (288 is dead) indicating that these 288 sparks have fallen down to a place of impurities and are considered as dead. The *Zohar* explains that “*Man D’nafil Midargei Ikri Meis*” (he who falls from his rank is called dead).

During the 210 years of the Egyptian *Galus*, a large number of sparks were elevated, namely 202 sparks. This is implied in the verse “And also, a great (“*Rav*”, 202 in numerical value) mixed multitude went up with them.” Leaving only 86 remaining sparks to be elevated.

However, it is unclear why the remaining sparks have not been elevated during the prolonged Exiles that have lasted several hundred years. If the *Yidden* were able to elevate 202 sparks during their 210 years of

משך זמן הגלות שנתארך כמה וכמה מאות שנים, ובני ישראל הם במספר גדול מששים ריבוא כמה פעמים ככה, היו צריכים מזמן לסיים את בירור הניצוצות, ובמילא הייתה צריכה להיות כבר הגאולה האמיתית והשלימה. ומהי הסיבה שלא מצליחים להשלים ולסיים את בירור פ"ו הניצוצים הנשארים!?

ומבואר על זה בחסידות¹⁷, שכשם שבכל ענין ישנו "כלל" שכולל בעצמו כמה "פר" טים", כן הוא גם בענין הניצוצות, שהמספר רפ"ח הוא מספר הניצוצות הכלליים, שביי רידתן למטה "נתחלקו ונתפרדו עוד ביותר לאלפים ורבבות". לכן בזמן שהיו בני ישראל במצרים, מכיון שהם היו מיוחדים בכך - שהיה להם נשמות כלליות, לכן היה בכוחם לברר ר"ב ניצוצות כלליות. משא"כ עתה בזמן הגלות בירור ניצוץ כללי הוא שלא לפי כוחה ואפילו שלא לפי ערכה של נשמה אחת פרטית, שבכוחה וביכולתה לברר רק פרט אחד מריבוי הפרטים שנתחלקו ונתפרדו מניצוץ אחד כללי. משום כך מתארכת הגלות, שכן עדיין לא נשלם הבירור של כל הניצוצות.

בירור על-ידי חסידות

הרבי כותב במכתב, אשר תכליתו של הגלות היא לעשות את העולם כלי לגילויים של משיח על-ידי חסידות, וכאשר יפוצו מעיינותיך חוצה, יבוא משיח.

ובלשון הרבי במכתב הנזכר¹⁸: "עיקר תכלית הגלות אינו ענין של עונש, כי אם צירוף וזיכוך להיות ראויים לקבל הגילויים דמשיח. וכמבואר בחסידות (תורה אור נא ג), שתכ" לית הירידה והגלות היא צורך עליה גדולה, שיאיר אור ה' בגילוי רב לימות המשיח. ובזמן הגלות צריך לעשות כלים לגילויים אלו".

"וזהו אשר על שאלת הבעל שם טוב "אימתי קאתי מר" (משיח)? ה' המענה כש"יפוצו מעיינותיך חוצה", כי אור תורת החסידות הוא הכלי לגילוי משיח אשר בגמר הכלי מתגלה האור".

במקומות אחרים מבואר אשר דווקא על-ידי עבודת ויגיעת האדם בחושך הגלות, ובפרט בדורות האחרונים - בזמן שהחושך מעורר יותר את עבודת האדם - מתגלים המעיינות של פנימיות התורה¹⁹.

17) ראה שיחת חג הפורים תשט"ז (תורת מנחם חט"ז ע' 134).

18) אג"ק ח"א ע' רטז.

19) שיחת ש"פ חוקת תנש"א (ספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 676-677).

Galus when their total count was merely six hundred thousand. With the Jewish people numbering far greater than six hundred thousand several times, the elevation of the remaining sparks should have been completed long ago?

Chassidus explains that just as in every matter there is a “*Klal*” (lit. generality) that includes several *Protim* (lit. details), so it is in the matter of the sparks. The number 288 is the overall amount of the **general** sparks which would further divide into thousands and myriads as they descend lower. The *Yidden* in the Egyptian Exile era were unique in that they possessed **general** souls, granting them the power to elevate **general** sparks. However, in the present *Galus*, the elevation of a **general** spark does not align with the power or value of one individual soul, whose ability is limited to elevating merely **one detail** out of the many subdivisions of one general spark. This is why the present *Galus* is prolonged, as the elevation of all the sparks has not yet been completed.

PURIFICATION THROUGH CHASSIDUS

The Rebbe writes in a letter that the purpose of *Galus* is to make the world a vessel for the revelation of *Moshiach* through Chassidus. When your wellsprings spread outward, *Moshiach* will come.

And in the words of the Rebbe in the above-mentioned letter: “The main purpose of *Galus* is not punishment, but refinement and purification to be worthy of receiving the revelations of *Moshiach*. As explained in Chassidus (*Torah Or* 51.3), the purpose of the descent and *Galus* is for a great ascent, to shine the light of *Hashem* in a greater revelation in the days of *Moshiach*. During the *Galus*, we need to prepare the vessels for these revelations.”

“This is the answer to the question of the *Baal Shem Tov*, ‘When will *Moshiach* come?’ The answer is ‘When your wellsprings spread outward,’ for the light of the teachings of *Chassidus* is the vessel for the revelation of *Moshiach*, and when the vessel is complete, the light will be revealed.”

In other places, it is explained that specifically through the toil and effort of a person in the darkness of *Galus*, and particularly in the later generations - when the darkness arouses greater effort from the person - the inner wellsprings of *Torah* are revealed.

☞ **תכלית הגלות:** הקב"ה הוא מקור הטוב ולכן בוודאי שיש סיבה פנימית בשביל הגלות והיא בשביל הרווח העצום של גילוי האלקות שתצמח ממנה.

☞ **צדקה עשה הקב"ה:** הקב"ה עשה חסד עם בני ישראל שהפיצם בין האומות, מפני שעל-ידי-זה יש את האפשרות לברר את כל ניצוצות הקדושה - בכל מקום לפי ענינו.

☞ **סיבת אריכות הגלות:** הסיבה שהגלות מתארכת היא שעדיין לא נשלם הבירור של כל הרפ"ח ניצוצים.

☞ **למה נתברר כל כך הרבה במצרים:** בזמן גלות בני ישראל במצרים נתברר מספר רב של ר"ב (202) ניצוצים, מפני שהיו אז נשמות כלליות ולכן היה בכוחם לברר ניצוצות כלליות. אמנם עתה אין כל בני ישראל נשמות כלליות, ולכן ביכולתנו לברר רק פרט אחד מריבוי הפרטים שנתפרדו מהניצוץ הכללי.

☞ **בירור על-ידי חסידות:** בכדי להיות כלים לגילויי הגאולה צריך להתייגע וללמוד חסידות.

- ∞ **The Purpose of the Galus:** *Hashem* is the Source of Goodness and therefore there is certainly an inner reason for the *Galus*. The inner reason for the *galus* is the enormous benefit of the revelation (*Gilui*) of *Elokus* that will sprout from it.
  - ∞ **“Hashem Did a Kindness”:** *Hashem* did a kindness for the Jewish People to scatter them among the nations, so that it will be possible to be refine all the sparks of holiness - in each place, according to its style.
  - ∞ **The Reason for the Length of Galus:** The reason that the *Galus* is being prolonged is that the refinement of all the 288 sparks has not yet been completed.
  - ∞ **Why were so many sparks elevated in Mitzrayim?** During the *Galus* of *Bnei Yisroel* in *Mitzrayim*, a large number of sparks (202) were elevated, because the *Bnei Yisroel* then were general souls and therefore they had the power to refine general sparks. Now, however, not all *Yidden* are general souls, and therefore we can only refine a particular one of many details that branched out from a general spark.
  - ∞ **Refining through Chassidus:** In order to be *Keilim* (fitting recipients) for the revelations of the *Geula*, one must be diligent and study *Chassidus*.
-

בירור הניצוצות

"לעשות - לתקן"

התורה מסיימת את סיפור מעשה הבריאה של ששת ימי בראשית עם התיבות הבאות: "אשר ברא אלקים לעשות"¹. ומפרשים על כך חז"ל: "לעשות - לתקן"². כלומר, הקב"ה לא ברא את העולם באופן מושלם אלא באופן שצריך עדיין תיקון. דווקא על-ידי אותו "תיקון" שנפעל בידי האדם, יבוא העולם לשלימות הראוי לו בימות המשיח. חז"ל מבארים בכמה מקומות הטעם שה' ברא את העולם באופן שצריך תיקון הוא, משום שרצונו של הקב"ה לשתף את האדם במעשה הבריאה (כלשון חז"ל במסכת שבת³: "שותף לקב"ה במעשה בראשית").

ידוע גם מאמר חז"ל⁴: "אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו". כלומר: טבעו של אדם הוא, שעדיף בעיניו שיהיה לו קב אחד שנוצר על ידי טרחה שלו, יותר מאשר יהיו לו תשעה קבין שנוצרו על ידי טרחת חברו. כך הוא גם בנוגע עבודה רוחנית ושלימות הבריאה: העולם נברא באופן שדווקא עבודתו ויגיעתו של האדם מביאה את הבריאה כולה לשלימותה, זאת בכדי שהשלימות של האדם והשכר של הגילוי האלוקי, יהיו באופן של "קב שלו", ולא כמו "מתנת חנם", שבשביל מקבל המתנה נחשב הוא, כמו "לחם של בושה" ("נהמא דכיסופא").

אבל מהי מהות תיקון זה?

-
- (1) בראשית ב, ג.
  - (2) מדרש רבה בראשית יא, ו וברש"י שם.
  - (3) קיט, רע"ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 23 הערה 73.
  - (4) ב"מ לח, א.

4

PURIFYING THE SPARKS

TO DO – TO FIX

The *Torah* concludes the story of the creation in the six days with the following words: “which *Hashem* **created to do.**” Our sages explain this as follows: “To do - to fix.” That is, the Almighty did not create the world perfectly but rather in need of correction. It is through the “fixing” carried out by humans that the world will reach its proper completion in the days of the *Moshiach*. Our sages explain in several places why the reason that *Hashem* created the world in need of correction is that He wanted to share with man in the act of creation (as stated in the Talmud, tractate *Shabbos*: “He shares with *Hashem*, in the act of creation”).

It is also known from our sages statement that “A person prefers one *Kav* [a measure of volume] of his own [produce] to nine *Kavim* of his friend’s [produce].” That is, it is natural for a person to prefer one *kav* of produce that he created through his own efforts more than nine *kavim* that were created by his friend’s efforts. The same is true regarding spiritual work and the completion of creation: the world was created in such a way that it is specifically through a **person’s** work and effort that the entire creation is brought to its completion, so that the completion of the person and the reward for the revelation of the Divine will be like “his own produce” rather than like a “free gift,” for which the recipient is considered like “shameful bread” (*Nehama de-Kisufa*).

But what is the essence of this correction?

הניצוץ וקליפה

בספרי קבלה וחסידות מבואר בארוכה איך שבכל דבר בעולם, בכל נברא, קיים ניצוץ אלוקי, ניצוץ קדושה, של הקב"ה. והדברים גם מובנים בחשבון פשוט: כל דבר בעולם הזה נברא על-ידי הקב"ה, לכן מוכרח שבכל דבר יש בו איזה כוח וכוונה אלוקית שְׁמַחֲתָהּ אותו וכלשון המשנה⁵: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו".

ניצוץ זה אינו בהכרח גלוי ב"גוף" הנבראים, רק נסתר בהם בפנימיות. גוף הנברא הוא מעין "קליפה" וכיסוי המעלים ומונע את התגלות אור הקדושה של הניצוץ האלוקי שבתוכו. ככל שגוף הנברא מגושם יותר, הוא מעלים ומסתיר עוד יותר על אותו ניצוץ שבו. מדת הקדושה של אותו חלק, של אותו נברא, תלוי בכמה מתגלה אותו ניצוץ אלוקי בחלקי הבריאה השונים. דבר זה גם משפיע על טבעו והתנהגותו של אותו נברא.

אמנם בשביל הברואים הרוחניים (שיש להם "גופים" רוחניים כמו מלאכים), אור הקדושה מאיר דרכם והם מושפעים לגמרי מאור הקדושה שנמצא בהם. אך לעומתם, הברואים שבעולם הזה, נבראו עם "גוף" גשמי, שהוא "קליפה", שכמעט ולא נותן אפשרות כלל לגילוי הניצוץ האלוקי שמוסתר בתוכו, ועל כן לא ניכר ונרגש בבריאה (לפני עבודת האדם) גילוי קדושה. העולם במציאותו כפי שהוא עכשיו, מכסה על הקדושה ומתנגד כביכול למציאותו של הקב"ה.

זאת ועוד: האדם נברא באופן שהוא מעורב טוב ורע יחד: מצד אחד יש בו ניצוץ אלוקי המושך אותו לטוב, לאלקות, ומצד שני ניצוץ זה מלובש בתוך הנפש הבהמית המתאוה בטבעה לכל תאוות עולם הזה. ולא רק שיש בו גם טוב וגם רע, אלא יותר מזה: מאז חטא עץ הדעת מעורבבים הטוב והרע יחד, ולפעמים קשה מאוד להבדיל ביניהם, "אין טוב בלא רע ואין רע בלא טוב"⁶.

וזוהו תפקידו של האדם "לתקן" את עולם הזה ולבררו לקדושה. תיקון זה נקרא עבודת הברורים, וענינו הוא לגלות הניצוץ האלוקי שבכל דבר - על-ידי עבודתנו בתורה ומצוות, וכשמתגלה האלקות שבכל דבר, בדרך ממילא ישנו הגאולה.

תיקון זה נקרא עבודת הברורים. חז"ל אמרו שהאדם נברא כדי "לשמש את קונו"⁷, וזוהי עבודתנו, לחבר ולקשר כל דבר גשמי לתכליתו (הניצוץ האלוקי שבתוכו). המציאות אשר עימאנו נפגשים מכסה על הקדושה, ותכלית עבודתנו היא לברר המציאות ולהסיר העלם זה הנקרא "קליפה" ולהעלותו לקדושה.

(5) אבות פ"ו בסופו.

(6) ראה ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' רעז.

(7) סוף מסכת קידושין.

THE SPARK AND THE SHELL

In *Kabbalah* and *Chassidus* literature, it is explained at length how in every created thing in the world, there exists a divine spark, a spark of holiness, of *Hashem*. This is also understood simply: **everything** in this world was created by *Hashem*, therefore, every created thing has some divine power and intention that gives it life, and as the *Mishnah* says: “Everything that *Hashem* created in His world, He created only for His glory.”

This spark is not necessarily visible in the “body” of the created beings, but rather hidden within them in their innermost being. The body of the created being is like a “shell” and a covering that conceals and prevents the revelation of the holy light of the divine spark within it. The denser the body of the created being is, the more it conceals and hides that spark. The measure of holiness of that part, of that created being, depends on how much that divine spark is revealed in the different parts of creation. This also affects the nature and behavior of that created being.

For the spiritual creatures (who have spiritual “bodies” like angels), the holy light shines through them and they are entirely influenced by the holy light within them. However, in contrast, the creatures in this world were created with a physical “body” that is like a shell, which almost does not allow any possibility for the revelation of the divine spark hidden within it, and therefore the revelation of holiness in creation (before human effort) is not noticeable or palpable. The world, in its current reality, covers the holiness and seems to be opposed to the reality of *Hashem*.

This and more: Man was created in a way that he is mixed with good and evil together. On the one hand, there is a divine spark within him that draws him towards goodness, towards G-dliness. On the other hand, this spark is clothed within the animalistic soul, which naturally desires all the pleasures of this world. Not only does he have both good and evil, but since the sin of the Tree of Knowledge, they have become intertwined and sometimes it is very difficult to distinguish between them. “There is no good without evil and no evil without good.”

And this is the role of man: to “fix” and refine this world for holiness. This rectification is called the ‘*Avodas Habirurim*’ (lit. work of clarifica-

מובן שעבודת הבירורים מתחיל מהאדם עצמו, בכך שכל חייו יהיו באופן של קדושה ("כל מעשיך לשם שמים"⁸). אבל נשאלת השאלה: כיצד מסוגל האדם שהוא נברא לגבור על טבע מידותיו וההגבלות הגשמיות שלו שעמו נולד האדם בעולם הזה, הגשמי?

תורה ומצות - לצרף את הבריות

התשובה לכך היא: את הכוח לגלות הניצוץ האלוקי שבכל דבר, אנו מקבלים על-ידי עבודתנו בתורה ומצוות. ובלשון המדרש⁹: "לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות". כלומר: המטרה של מצוות התורה היא - לפעול בירור וזיכוך בהאדם והעולם ולהמשיך בו (בגשמיות האדם והעולם) את הקדושה האלוקית.

זהו גם הטעם למה חלק חשוב ועיקרי של מצוות התורה, נוגעים לחייו הגשמיים של האדם (כמו עסקיו בפרנסה, אכילתו, לבושו וכדומה). אף-על-פי שהמצוות קשורות לכאורה לחייו הרוחניים של היהודי, בפועל הם מתקיימים במעשה גשמי דווקא, עם דברים גשמיים. כמו: תפלין, מזוזה, מילה, קרבנות וכן כל המצוות התלויות בישוב ארץ ישראל.

כך גם לגבי לימוד התורה: הקב"ה נתן בתורה כוח מיוחד לזכך את העולם. לכן התורה נקראת בשם "עוז", משום שהתורה נותן את כוח ועוז לנפש האלוקית להתגבר על הגוף ונפש הבהמית¹⁰. על ידי לימוד התורה מתחבר האדם להכרה האלוקית עם מציאותו של הקב"ה ותורתו, והלימוד מביא לידי מעשה, קיום מצוות התורה - מצוותיו של הקב"ה, על ידם ובכוחם מתברר ומזדכך העולם.

עם כל מצוה ופעולה טובה שעושה האדם, נפעל בירור וזיכוך מסויים בגשמיות הערלם, כך ה"קליפה" (המסתיר את גילוי ניצוץ האלוקי שבבריאה) נעלם, ונמשכת קדושה בחפץ הפרטי עמו נעשית המצוה, ובגוף ונפש האדם הלומד תורה ומקיים המצוות.

בעת שמתגלה ניצוץ האלקות שבכל דבר, ובכל אדם, בדרך ממילא ישנה הגאולה, מפני שאין שום מציאות של העלם על הקדושה. המציאות היחידה בעולם היא קדושה והעולם מעצמו נהפך להיות דירה ומשכן להתגלות השכינה. וכלשון הזוהר הידוע¹¹: "אתהפכא חשוכא לנהורא". כלומר: חושך הקליפה וגשמיות העולם יתהפך אז להיות עולם מלא באור האלקות, ואף נראה אז בגילוי שמציאות הגשמיות באה מאלקות. זהו גם הטעם הפנימי לזה שבימות המשיח עיקר השכר יהיה לנשמות בגופים (הגשמיים) דווקא.

(8) אבות פרק ב, משנה יב. ומובא להלכה ברמב"ם הלכות דעות ספ"ג ובטושו"ע או"ח סימן רלא.

(9) ב"ר פמ"ד ובכ"מ, תנחומא שמיני ח.

(10) תורה אור יתרו סז, א.

(11) זוהר ח"א ד, א. וראה תו"א יז, ד.

tion), and its purpose is to discover the divine spark in everything - through our work in *Torah* and *Mitzvos*, and when the divinity in everything is revealed, *Geula* automatically occurs.

This rectification is called ‘*Avodas Habirurim*’. Our sages said that man was created “to serve his Creator”, and this is our work - to connect and link every material thing to its purpose (the divine spark within it). The reality with which we are confronted obscures the holiness, and the purpose of our work is to clarify the reality and remove the veil called “*klippah*” and elevate it to holiness.

Of course, the work of clarification begins with the person himself, by living his entire life in a state of holiness (“All your deeds shall be for the sake of Heaven”). But the question arises: how is man capable of overcoming his natural inclinations and the physical limitations that come with his existence in this material world?

TORAH AND MITZVOS - TO REFINE CREATION

The answer to this is: The power to reveal the divine spark in everything is received through our involvement in *Torah* and *Mitzvos*. In the words of the Midrash: “The *Mitzvos* were given only to refine the creations.” In other words, the goal of the *Mitzvos* is to purify and refine in man and the world, and to draw down the divine holiness in him and the world (in the physical realm).

This is also the reason why a significant and essential part of the *Mitzvos* relates to the material life of man (such as his business, food, clothing, etc.). Even though the *Mitzvos* appear to be related to the spiritual life of the Jew, in practice, they are fulfilled with **physical** things. For example, *Tefillin*, *Mezuzah*, circumcision, sacrifices, and all the *Mitzvos* that depend on settling in the land of Israel.

The same applies to the study of *Torah*: *Hashem* has given the *Torah* a special power to refine the world. Therefore, the *Torah* is called “*Oz*” (strength), because the *Torah* gives strength and power to the divine soul to overcome the body and the animal soul. Through the study of the *Torah*, man connects with the divine recognition of the reality of *Hashem*, and His *Torah*, and the study leads to action, fulfilling the *Mitzvos*

נסתיימה עבודת הבירורים

בתקופתנו עכשיו יש חידוש לגבי דורות הקודמים, אשר בני ישראל נפוצו בכל מקום בעולם ומקיימים תורה ומצוות בכל מקום, ולכן פעלו בירור הן בגוף הגשמי, ובכל העולם הגשמי - בכל מדינה ומדינה ממש, ונעשו כלי לכל האורות עליונים, ובמיוחד לאורו של משיח.

ובלשון הרבי¹²: "המשך העבודה שלאח"ז (כל זמן שמשיח צדקנו מתעכב מאיזו סיבה (בלתי ידוע ומובנת כלל)) אינו "עבודת הבירורים" (שהרי כבר נסתיימה ונשלמה עבודת הבירורים), אלא, עבודה מיוחדת להביא ההתגלות בפועל בעולם".

והרבי מוסיף¹³, שעכשיו גם ישנו כבר את הגילוי אלקות ומה שחסר הוא רק לפתוח את העיניים ולראות הגילוי בפועל בעולם¹⁴.

---

(12) סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 163.

(13) שם ע' 165 הערה 112.

(14) עוד בזה ראה: התקופה והגאולה ע' 98-99. שם ע' 115 בהערה 18.

- the *Mitzvos of Hashem*, by which the world becomes purified and more refined.

With every commandment and good deed that a person does, there is a certain clarification and purification in the material world. The “*Klip-pah*” (the covering that hides the divine spark in creation) disappears, and holiness is drawn into the desire of the individual who performs the commandment, and in the body and soul of the person who learns *Torah* and fulfills the *Mitzvos*.

When the spark of divinity within every thing and every person is revealed, the *Geula* occurs naturally because there is no concealment over holiness. The only reality in the world is holiness, and the world itself becomes a dwelling place and sanctuary for the revelation of *Hashem*. As the *Zohar* famously states, ‘You turn darkness into light,’ meaning that the darkness of *Kelipa* and materiality of the world will then become a world full of *Giluy Elokus*, and we will even see that the reality of **materiality** comes from *Elokus*. This is also the inner reason why in the days of the *Moshiach*, the reward will primarily be for souls in **physical bodies**.”

THE WORK OF PURIFICATION IS OVER

In the present era, a distinctive development is the dispersion of *Yidden* across the globe, who nevertheless continue to uphold the observance of *Torah* and *Mitzvos* universally. Therefore, the refinement was conducted both in the physical body and in the entire physical world - in every country and nation, and they became vessels for all the higher lights, especially the light of *Moshiach*.

And in the words of the Rebbe: “The continuation of the work after this (as long as our righteous *Moshiach* is delayed for any reason (unknown and incomprehensible)), is not ‘*Avodas Habirurim*’ (as the refining work has already been completed), but a special work to bring about the actual revelation in the world.”

The Rebbe adds that now there is already the revelation of *Elokus*, and what is lacking is just for us to open our eyes and see the revelation in the world.”

- ☞ **"לעשות - לתקן":** הקב"ה ברא את העולם באופן שצריך עדיין תיקון בכדי לשתף את האדם במעשה הבריאה שעל-ידי יגיעתו יקבל השכר של הגילוי האלוקי באופן של "קב שלו".
  - ☞ **הניצוץ והקליפה:** גופו של האדם הוא כמו "קליפה" שמעלים על גילוי הניצוץ האלוקי שבתוכו. תפקידו של האדם הוא לברר כל דבר (הן בעבודת האדם עצמו והן בעולם) לקדושה.
  - ☞ **הכוח שבתורה ומצוות:** הקב"ה נתן בתוך התורה ומצוות כוח מיוחד המסייע ליהודי לברר את העולם ולהפוך את העולם למקום ראוי להשראת השכינה.
  - ☞ **סיום עבודת הבירורים:** הרבי הודיע שבדורנו נסתיימה עבודת הבירורים ולכן עבודתנו עתה היא להביא ההתגלות של משיח בפועל בעולם.
-

— Summary —

- ☞ **“To Do - To Fix”:** *Hashem* created the world in a way that it still needs correction, in order for man to share in the act of creation. Through man’s toil, he will receive the reward - the revelation of G-dliness - in a way that it is “his”.
  - ☞ **The Spark and the Shell:** A person’s body is like a “shell” that hides the G-dly spark inside. A person’s task is to purify everything (both in his own avodah and in the greater world) for Kedusha.
  - ☞ **The Power Within Torah and Mitzvos:** *Hashem* gave a special koach, in the *Torah* and the mitzvos, which helps a yid to purify the world and transform the world into a place fitting for the Shechina to dwell.
  - ☞ **The Completion of the Avodas HaBirurim:** The Rebbe informed us that in our generation, the avodah of being mevarer the sparks has been completed, and therefore our *Avodah* now is to bring about the revelation of *Moshiach*.
-

חורבן הבית: איך מותר ע"פ נגלה?

חורבן המקדש - "בל תשחית"?

איסור "בל תשחית" נפסק, כידוע, להלכה¹: "כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין . . דרך השחתה עובר בלא תשחית".

איסור נוסף קיים בנוגע לבית המקדש - "לא תעשון כן גו"²: "הנותץ אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלוקים". כך גם כותב הרמב"ם במנין המצוות³: "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות".

ונשאלת השאלה: בספר תהלים⁴ נאמר "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל". מן המילים "חוקיו ומשפטיו" למדו חז"ל, שה' גם מקיים את המצוות שציווה לישראל לעשות. על-פי-זה מתעוררת שאלה בקשר לחורבן בית המקדש: בתורה ישנו איסור של "בל תשחית!" ובפרט השחתת בית המקדש שהיא חמורה יותר. ולפי זה, כיצד שלח ה' את נבוכדנצר מלך בבל להחריב את בית המקדש? הרי יש כאן איסור "בל תשחית" ואיסור נתיצה של בית המקדש?! אפילו אם לא היה עם ישראל ראוי לאותו בית קדוש, הרי יכול היה ה' לגונזו! מדוע היה צריך להחריבו?!

---

(1) רמב"ם, הלכות מלכים, פרק ו, הלכה י. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חושן משפט, הלכות שמירת גוף ונפש ובל תשחית, סעיף יד.

(2) רמב"ם, הלכות בית הבחירה, פרק א, הלכה יז.

(3) שבריש ספר היד מל"ת סה.

(4) קמז יט.

THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE: How was it allowed according to *halacha*?

BAL TASHCHIS?!

The prohibition of '*Baal Tashchis*' (lit. do not destroy), was famously established in *Halacha*: "Whoever breaks vessels, tears clothing, or destroys a building... by means of destruction, he transgresses the prohibition of 'do not destroy.'"

Another prohibition exists regarding the *Beis Hamikdosh* - "You shall not do so to *Hashem*": "He who dislodges one stone from the altar or from any part of the sanctuary or from between the hall and the altar by means of destruction, is whipped, as it is said, 'You shall destroy their altars,' etc. You shall not do so to the Lord your *Hashem*." So too does the *Rambam* write in the *Mitzvos* count: "Not to destroy the *Beis Hamikdosh*, synagogues, or study halls."

And the question arises: in the Book of *Psalms* it says, "He declares His word to *Yaakov*, His statutes and judgments to *Yisroel*." From the words "His statutes and judgments," our Sages learned that *Hashem* also fulfills the *Mitzvos* He commanded *Yidden* to do. Based on this, a question arises regarding the destruction of the *Beis Hamikdosh*: there is a prohibition of "do not destroy" in the *Torah*! And especially the destruction of the *Beis Hamikdosh*, which is more severe. So how did *Hashem* send *Nebuchadnezzar*, the king of *Bavel*, to destroy the *Beis Hamikdosh*? There is a prohibition of "do not destroy" and a prohibition of demolishing the *Beis Hamikdosh* here! Even if Israel was unworthy of that holy *Beis Hamikdosh*, couldn't *Hashem* have hidden it? Why did it need to be destroyed?

סותר על-מנת לתקן

את התשובה לשאלה זו, אפשר לחלק לשניים⁵:

(א) בנוגע לאיסור של "בל תשחית", אפשר לבאר: חז"ל פירשו את הפסוק "כלה ה' את חמתו", אשר הקב"ה "שפך חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל". בדרך ממיילא מובן שבחורבן הבית אין איסור של "בל תשחית", משום שאיסור זה חל רק במקרה אשר משחיתים שלא על-מנת לתקן, אבל אם אין אפשרות לתקן שלא על-ידי קלקול - מותר לקלקל על-מנת לתקן⁶.

דבר זה דומה לדין בנוגע למלאכת שבת: נפסק להלכה אשר הקורע בגד בשבת בכדי להשחיתו - פטור⁷. משא"כ במקרה של הקורע בחמתו בשבת, נפסק שהוא חייב, וזאת מפני שעל-ידי פעולה זו של קריעת הבגד הוא מרגיע את רגשותיו, ולכן הוא נחשב כמתקן⁸. ובדומה לכך בענייננו מכיוון שחורבן בית המקדש היה באופן של "כילה חמתו" הרי זה נחשב ענין של תיקון.

זאת ועוד: על ידי כך ש"כילה חמתו" הרי לא שפך חמתו על ישראל, נמצא שבנוגע לבני ישראל (בפרט) היה החורבן ענין של מקלקל "על מנת לתקן", ואין בכך איסור של "בל תשחית".

(ב) בנוגע לאיסור של נתיצה של בית המקדש - "לא תעשון כן", אי אפשר לתרץ את הדברים, אשר בכך שהקב"ה "כילה חמתו" נחשב הוא כמו ענין של תיקון, משום שבאיסור של "לא תעשון כן" יש דין מיוחד:

הכסף משנה כותב אשר התיקון צריך להיות בגוף הבניין עצמו⁹. כך גם פסק הרמ"א, שאסור לסתור בית הכנסת או מקום קדוש אפילו לצורך מצוה אחרת. מובן אם-כן שבכך שהקב"ה "כילה חמתו", אין זה נחשב "סותר על-מנת לתקן", ואם כן, איך היה 'מותר' להקב"ה לחרוב את בית המקדש?

אלא הביאור בזה הוא: גם על פי הלכה¹⁰ יש לפעמים היתר להשחתה. אימתי? כאשר המטרה היא בנייה. ולדוגמה: כשרוצים לבנות בית כנסת גדול ויפה - במקום שעליו עומד עתה בית כנסת ישן. במקרה כזה, אומרת ההלכה, מותר להחריב את הבית הכנסת הראשון.

(5) לקוטי שיחות חכ"ט ע' 11 ואילך.

(6) שו"ע אדה"ז שם סט"ו.

(7) רמב"ם הל' שבת פ"א הי"ז.

(8) רמב"ם שם פ"י ה"י. וראה שם פ"ח ה"ח.

(9) ראה שו"ת הצ"צ או"ח ס"כ אות ג.

(10) ראה כסף משנה שם וראה המרדכי במגילה פ"ד סתתכ"ו.

DESTROYING IN ORDER TO REPAIR

The answer to this question can be divided into two:

A) Regarding the prohibition of *Baal Tashchis*, it can be explained as follows: our sages have interpreted the verse “*Hashem* has **consumed** with his wrath” to mean that *Hashem* “poured out His wrath on the trees and stones and not on the Jewish people.” Therefore, it is understood that during the destruction of the *Beis Hamikdosh*, there is no prohibition of *Baal Tashchis*, because this prohibition applies only in cases where destruction is done without the intention of repairing. However, if there is no possibility of repair without causing destruction, it is permitted to cause destruction in order to repair.

This is similar to the laws of *Shabbos*: It is ruled in Jewish law that tearing a garment on *Shabbos* with the intention of destroying it is exempt from liability. However, in the case of tearing a garment in anger on *Shabbos*, it is ruled that one is liable, because this action of tearing the garment appeases one’s emotions, and therefore it is considered a rectification. Similarly, in our case, since the destruction of the *Beis Hamikdosh* was in a manner of “consuming his wrath,” it is considered a matter of rectification.

And furthermore: by “holding back His anger,” it means that He did not pour out His anger upon Israel. Therefore, concerning the *Yidden* (in particular), the destruction was a matter of “destroying in order to repair,” and there is no prohibition of *Baal Tashchis* in this.

B) Regarding the prohibition of dismantling the *Beis Hamikdosh* - “you shall not do so,” it is impossible to justify it, because since *Hashem* “consumed His wrath,” it is considered as a matter of rectification. This is because the prohibition of “you shall not do so” has a special law:

The *Kesef Mishna* states that the rectification of a synagogue or holy place must be carried out within the existing building structure. The *Rama* further prohibits the demolition of such a structure, even for the purpose of fulfilling another mitzvah. It is understood, therefore, that since *Hashem* “consumed His wrath,” it is not considered ‘Destroying in order to rectify’, and if so, how was *Hashem* ‘allowed’ to destroy the *Beis Hamikdosh*?

יותר מזה: לא רק שאינו נחשב ניתוח הבית אלא שאדרבה: "ההיא נתיצה בנין מקרי" - החורבן גופא כל ענינו הוא הבנין¹¹.

וכן בענייננו. ה' רצה לתקן, להגדיל את בית המקדש ולעשותו לבית נצחי. ועל כן הוכרח להחריבו, באופן זמני בלבד - ולעשות מצב של גלות - על מנת לשוב ולבנות את בית המקדש מחדש, לתמיד.

תחילת החורבן - תחילת הגאולה

יש להוסיף בזה נקודה חשובה¹²: מובא בתלמוד ירושלמי¹³ אשר מיד לאחר חורבן בית המקדש נולד מושיען וגואלן של ישראל. פירוש הדבר הוא: לא זו בלבד שעם החורבן באה אפשרות הגאולה (באם היו ישראל חוזרים בתשובה מיד לאחר החורבן), אלא שמיד לאחר החורבן היתה בעולם הזה הגשמי, בארץ ישראל עצמה, התחלת הגאולה בכך שכבר נולד מושיען וגואלן של ישראל. שכן, חורבן הבית היה בבחינת "סותר על מנת לבנות", בכדי שתהיה השלימות שבבית המקדש השלישי, שיהיה בנין נצחי. אם-כן, מובן שבנין בית המקדש השלישי החל מיד עם חורבן הבית - וזה מתבטא בזה שמיד לאחר החורבן נולד משיח.

דבר זה מובן גם מלשון הילקוט שמעוני¹⁴ שחורבן המקדש היה "על מנת שיבוא ארי" (=הקב"ה) 'כו' ויבנה אריאל (=בית המקדש)". "קלקול" המקדש אינו אלא "על-מנת" ובש"ביל בנין המקדש השלישי, הנצחי. נצחיותו של הבית השלישי תהיה תוצאה מקיומן של כל המצוות שבני ישראל נזהרים בשמירתם בזמן הגלות, ולפי זה מובן איך שבפנימיות ובאמת, כל ענין הגלות הוא חלק מבנין ביהמ"ק השלישי.

כך גם לגבי דרגת בני ישראל. כוונת הגלות היא, ההתעלות של בני ישראל לדרגה נעלית יותר מאשר בזמן הבית. מובן, אם כן, שהירידה שבגלות אינה אלא התחלה וחלק של העלייה הבאה לאחר זה¹⁵.

יותר מזה: אף על פי שבפועל באה הגאולה לאחר הגלות, הנה כיון שכוונת הגלות היא לשם הגאולה, נמצא שבכוונה באה הגאולה לפני הגלות.

(11) מרדכי שם.

(12) ע"פ לקוטי שיחות חכ"ט שם.

(13) ברכות פ"ב ה"ד.

(14) רמז רנט.

(15) לקוטי שיחות ח"ה ע' 62.

The explanation of this is that even according to Jewish law, sometimes destruction is permitted. When is that? When the purpose is for building. For example, when one wants to build a large and beautiful synagogue in the place where an old synagogue currently stands. In such a case, Jewish law allows the destruction of the first synagogue.

Moreover, not only is the destruction not considered a sin, but it is rather viewed as a positive action: “That [the old building] was demolished to construct a new building.” Thus, the destruction itself is an integral part of the rebuilding process.

Similarly, in our case, *Hashem* wanted to repair and expand the *Beis Hamikdosh* and make it an eternal dwelling place. Therefore, it was necessary to destroy it, temporarily, and create a state of *Galus* - in order to eventually return and rebuild the *Beis Hamikdosh* permanently.

BEGINNING OF DESTRUCTION - BEGINNING OF GEULA

An important point to add is that it is brought in the *Talmud Yerushalmi* that immediately following the destruction of the *Beis Hamikdosh*, the savior and redeemer of Israel was born. The meaning of this is not only that with the destruction comes the **possibility** of *Geula* (if the *Yidden* repent immediately after the destruction), but also that immediately after the destruction, in the physical world, in the land of Israel itself, the beginning of the *Geula* was present in the form of the birth of the savior and redeemer of Israel. This is because the destruction of the *Beis Hamikdosh* was in the mode of “destroying in order to rebuild,” in order for the completeness of the third *Beis Hamikdosh* to be eternal. Therefore, it is understood that the construction of the Third *Beis Hamikdosh* began immediately with the destruction of the Second *Beis Hamikdosh*, and this is expressed in the fact that the *Moshiach* was born immediately after the destruction.

This is also evident from the language of the Midrash (*Yalkut Shimoni*) which states that the destruction of the *Beis Hamikdosh* was “**in order** for the lion (i.e. *Hashem*) to come and build *Ariel* (i.e. the *Beis Hamikdosh*).” The “ruin” of the *Beis Hamikdosh* is only in order to build the Third and

☞ **איסור בל תשחית**: לכאורה איך שייך שהקב"ה יחריב את בית המקדש אף שזהו איסור של **בל תשחית**, והרי "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות". אלא הביאור בזה הוא: הקב"ה "שפך חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל".

☞ **איסור נתיצת בית המקדש**: לכאורה איך שייך שהקב"ה יחריב את בית המקדש אף שזהו איסור מפורש בתורה "**שלא לאבד את בית המקדש**", והרי "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות". אלא הביאור בזה הוא: החורבן הוא חלק מהבניה דהבית השלישי שלמעלה משני בתי מקדשות שקדמו לו, ואם כן אין זה נחשב סתירה אלא בנין.

☞ **תחילת החורבן - תחילת הגאולה**: במדרש נאמר: "עלה אריה וכו' והחריב אריאל, על מנת שיבוא אריה וכו' ויבנה אריאל". כוונת המדרש היא שכל סיבת קלקול בית המקדש הוא לשם ("על מנת") בנינו, ולכן באמת כל הגלות הוא חלק מהגאולה. זוהי הסיבה שמיד לאחר החורבן נולד מושיען של ישראל.

Continued from p. 57

eternal *Beis Hamikdosh*. The eternal nature of the Third *Beis Hamikdosh* will be a result of the fulfillment of all the *Mitzvos* that the Yidden are careful to observe during their *Galus*, and according to this, it is understood how in truth, the entire concept of *Galus* is a part of the construction of the Third *Beis Hamikdosh*.

Similarly, with regard to the level of the Yidden, the intention of the *Galus* is the elevation of the Yidden to a higher level than during the time of the *Beis Hamikdosh*. It is understood, therefore, that the descent of the *Galus* is only the beginning and part of the ascent to come afterwards.

Moreover, even though in **reality** the *Geula* comes **after** the *Galus*, since the intention of the *Galus* is for the sake of *Geula*, it is found that in **intention** (potential), *Geula* comes **before** *Galus*.

- ☞ **The Prohibition of “Do Not Destroy”:** Seemingly, how is it possible for *Hashem* to destroy the *Beis Hamikdosh*, when we have the prohibition against destroying - “*Bal Tashchis*”, and *Hashem* does what He tells the *Yidden* to do - “What He does, He tells *Yisroel* to do”? Explanation: *Hashem* “poured out His wrath on the trees and the stones, and did not pour out His wrath on the Jewish People.”

  - ☞ **The Prohibition Against Demolishing the *Beis Hamikdosh*:** Seemingly, how is it possible that *Hashem* destroyed the *Beis Hamikdosh*, even though this is an explicit prohibition in the *Torah*, “**to not destroy the *Beis Hamikdosh*,**” and “What He does, He tells *Yisroel* to do”? Explanation: The destruction is a stage in the construction of the third *Beis Hamikdosh*, which will be greater than the two which preceded it. If so, it is not considered Demolition, but rather Building.

  - ☞ **The Beginning of the *Churban* - is the Beginning of the *Geula*:** It is said in the Midrash, “The lion arose... and destroyed *Ariel* (the *Beis Hamikdosh*), in order that the Lion will come... and build *Ariel* (the *Beis Hamikdosh*).” The meaning of the Midrash is that the whole reason for the destruction of the *Beis Hamikdosh* is for the sake of its building, and therefore, in truth, all of *Galus* is a part of the *Geula*. This is the reason that immediately after the *Churban*, the redeemer of the *Yidden* was born.
-

החיוב להאמין בביאת המשיח

מלא בספרים

תקופת הגאולה מוזכרת הרבה בתורה, בספרי הנביאים, במשנה ובגמרא. למשל לקראת סוף ספר דברים מנבא משה רבינו את מה שעתיד לקרות לעם ישראל ועל הגלות מארץ ישראל, ולאחר-מכן הוא מנבא על הגאולה, שבה ישוּבו כל נדחי ישראל ויתקבצו לארץ ישראל: "וְשָׁב ה' אֱלֹהֵיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצָךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיךָ ה' אֱלֹהֵיךָ שָׁמָּה".

כך גם להבדיל, בנבואת בלעם נזכר במפורש אודות מלך המשיח²: "אֲרָאֶנּוּ וְלֹא עֲתָהּ אֲשׁוּרֵנוּ וְלֹא קָרוֹב דְּרָךְ כּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֹׁכֵט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֵץ פְּאֲתֵי מוֹאָב וְקָרַקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת". האברבנאל קובע בתחילת ספרו 'משמיע ישועה' אודות פסוק זה: "כפי הפשט אין ספק שכולו נאמר על ימות המשיח".

הרמב"ם מביא³ כמה וכמה ראיות שהגאולה על-ידי משיח נזכר כבר בתורה שבכתב. לאחר מכן הרמב"ם כותב⁴: "אבל בדברי הנביאים אין הדבר צריך ראיה, שכל הספרים מלאים בדבר זה". אכן ספרי הנביאים מלאים בנבואות על הגאולה ובמיוחד הנביא ישעיהו שאף זכה לכינוי 'נביא הישועה' שמנבא על ימות המשיח ומלך המשיח.

(1) דברים ל, ג.

(2) במדבר כד, יז. יש מן המפרשים (ראה ראב"ע ורמב"ן עה"פ) שפירשו את נבואת בלעם בשתי דרכים:

או שהנבואה היא על דוד או שהנבואה היא על המלך המשיח. אולם הרמב"ם (הלכות מלכים תחילת פרק יא) מפרש כי הנבואה נאמרה באופן כפול, חציה על דוד וחציה המקביל על המלך המשיח כמפורש במדרש אגדה (בובר) עה"פ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 85 ואילך.

(3) הלכות מלכים תחילת פרק יא.

(4) פי"א ה"ב.

THE OBLIGATION TO BELIEVE IN THE COMING OF THE MOSHIACH

JEWISH LITERATURE

The time of the *Geula* is mentioned extensively in the *Torah*, the Books of the *Prophets*, the *Mishnah*, and the *Talmud*. For example, towards the end of *Devarim*, *Moshe* prophesizes about the future of the Jewish people, including their exile from *Eretz Yisroel*, and then he prophesizes about the *Geula*, in which all the Exiles will return to *Eretz Yisroel*: "And the Lord your *Hashem* will bring you back from captivity, and have compassion on you, and gather you again from all the nations where the Lord your *Hashem* has scattered you."

Similarly, in the prophecy of *Bilaam*, *Moshiach* is explicitly mentioned: "I see him, but not now; I behold him, but not near. A star will come out of *Yaakov*; a scepter will rise out of *Yisroel*. He will crush the foreheads of *Moav*, the skulls of all the people of *Shes*." The *Abrabanel* asserts in the beginning of his book "*Mashmia Yeshua*" that this verse is entirely referring to the time of *Moshiach*.

The *Rambam* provides several proofs that the *Geula* through the *Moshiach* is already mentioned in the written *Torah*. He then writes: "But with regard to the Prophets, no proof is necessary, as all their books are filled with this matter." Indeed, the Books of the Prophets are filled with prophecies about the *Geula*, especially the prophet *Yishaya*, who is even called the "Prophet of Salvation" and prophesizes about the time and king *Moshiach*

עיקר באמונה

למעשה, האמונה בביאת המשיח היא יסוד מרכזי בדת-ישראל. אחד מי"ג עיקרי ויסודות האמונה⁵ אשר כל יהודי צריך להאמין בו, הוא האמונה בביאת המשיח ושיש לצפות לבואו. בקהילות רבות בישראל נהוג אף לומר בכל יום אחר התפילה קיצור של הי"ג עיקרים, ואחד מהם הוא: "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואף-על-פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא".

כ"ק אדמו"ר הזקן לא הכניס את הי"ג העיקרים אל הסידור שלו מפני טעמים שונים⁶, אבל העובדה שאין אנו אומרים ה"אני מאמין" בדיבור אינה גורעת מכך שאומרים זאת במחשבה וגם מזכירים את הגאולה בעת התפילה עצמה⁷. ובלשונו של הרבי⁸: "כמו שכמה וכמה נוהגים לומר בדיבור בגלוי "אני מאמין כו", וגם מי שאינו אומר בדיבור, חושב על כך בכל יום ויום".

הסמ"ק (ספר מצוות קטן לרבי יצחק מקורביל) כותב שעיקר זה הוא חלק בלתי-נפרד מהדיבור הראשון של עשרת הדברות ("אנכי ה' אלוך וכו'"), ובלשונו⁹: "אמרו חכמים, ששואלין לאדם לאחר מיתה בשעת דינו: 'ציפית לישועה?'. והיכן כתיב מצווה זו? אלא שמע-מינה בזה תלוי: שכשם שיש לנו להאמין שהוציאנו ממצרים, דכתיב 'אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים...' כך אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלוך וכו' ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם".

בתפילה

הדגשה מיוחדת על הגאולה מצינו בנוסח התפלה שתקנו אנשי כנסת הגדולה, אשר כולה מתחילתה עד לסיומה, מלאה בבקשות ותחינות לגאולה ובהפלאות התקופה ההיא. כך גם אמרו חז"ל¹⁰: "כל תפלתן של ישראל אינו אלא על בית המקדש .. מרי (=הקב"ה) מתי יתבני (=יבנה) בית מקדשא". אפשר לראות את הזכרת הגאולה בחלקים שונים של נוסח התפילה:

שמונה עשרה: במיוחד ניתן לראות הציפייה לגאולה בתפילת "שמונה עשרה" של יום רגיל. מתוך שלושה עשר ברכות העוסקים בבקשת צרכיו, חמשה מהם עסוקים בבקשה

(5) פירוש המשניות לרמב"ם, סנהדרין פרק עשירי, י"ג עיקרי אמונה, היסוד הי"ב.

(6) ראה אג"ק חי"ב ע' יט (אגרת ג'תתכג).

(7) שיחת פורים תשמ"מ (שיחות קודש תשמ"מ ח"ב ע' 324). תורת מנחם תשד"מ ח"ד ע' 2188.

(8) סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 277 בתרגום ללה"ק. וראה שיחת ז' תשרי תנש"א (ספה"ש תנש"א ח"א ע' 38).

(9) שם, מצוות-עשה א.

(10) ב"ר פי"ג, ב.

A FUNDAMENTAL BELIEF

In fact, the belief in the coming of the *Moshiach* is a central part of the Jewish religion. One of the 13 principles of faith that every Jew must believe in, is the belief in the coming of the *Moshiach* and that we should await his arrival. In many Jewish communities, it is customary to recite a brief version of the 13 principles after prayer, and one of them is: "I believe with complete faith in the coming of the *Moshiach*, and even though he may delay, nevertheless I will wait for him every day."

The *Alter Rebbe*, did not include the Thirteen Principles in his Siddur for various reasons, However, the fact that we do not say "I believe" verbally does not detract from the fact that we think about it and also mention the *Geula* during the prayer itself. In the words of the Rebbe: "Just as many people have the custom to say verbally and openly 'I believe...,' even those who do not say it verbally think about it every single day."

The SeMaK (Sefer Mitzvot Katan by Rabbi Yitzchak of Corbeil) writes that this principle is a part of the first of the Ten Commandments ("I am the Lord your *Hashem*, etc."). In his words: "The *Chazal* said that after a person's death, at the time of judgment, they will be asked: 'Did you await salvation?' And where is this commandment written? Rather, understand that it depends on this: just as we have to believe that He took us out of Egypt, as it is written 'I am the Lord your *Hashem* who took you out of the land of Egypt'... so too, I want you to believe in Me, that I am the Lord your *Hashem* and I will gather you and save you in the future."

IN PRAYER

a special emphasis on *Geula* can be found in the *Siddur* established by the *Anshei Kneses HaGedola* (lit. members of the Great Assembly), which is filled with requests and supplications for the *Geula* and the greatness of that era. Similarly, *Chazal* say, "All the prayers of the Yidden are only for the *Beis Hamikdosh*... 'Master of the Universe, when will the *Beis Hamikdosh* be rebuilt?'" The mention of *Geula* can be seen in various parts of the prayer book:

Amidah: anticipating the *Geula* can be seen especially in the "Amidah" prayer of a regular day. Out of the thirteen blessings that deal with one's

ותחינה על הגאולה! הברכה השביעית בשמונה עשרה היא גואל ישראל¹¹, והיינו שאנו מבקשים ומצפים שה' יגאל אותנו¹², וכן דרשו חז"ל: "אמונים נצר ה'¹³ - אלו ישראל, אומרים גואל ישראל ועדיין לא נגאלו, והם מאמינים בי שאני עתיד לגואלם"¹⁴.

בשמונה עשרה תיקנו גם ברכות מיוחדות לקיבוץ גלויות ובנין ירושלים וצמח דוד¹⁵. הנה כמה דוגמאות מברכות שמונה עשרה: (א) "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . כי לישועתך קוינו כל היום"¹⁶. היינו שבכל יום (וכל היום) אנו מחכים ומקוים אנו שיגיע הגאולה היום¹⁶. וב לשון חז"ל¹⁷: "אנו מצפים ומקוים לישועתו של הקב"ה בכל יום". (ב) "והשב העבודה לדביר ביתך .. ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים". היינו שאנו מבקשים לראות דווקא בעינינו בשר¹⁸ שלנו ובדור הזה¹⁹ את "שוכך לציון ברחמים"²⁰. (ג) כך גם מסיימים את תפילת שמונה עשרה: "יהי רצון . . שיבנה בית המקדש במהרה בימינו". זהו גם הטעם שאנו פוסעים שלוש פסיעות בסוף שמונה עשרה, משום שבזכות שלוש פסיעות של נבוכדנצר שצעד לכבוד הקב"ה - ניתן לו הכוח להחריב את בית המקדש, ולכן אנו פוסעים שלוש פסיעות ומתפללים שיבנה בית המקדש²¹. (ד) כמו כן אנו אומרים ביום השבת בנוסח הקדושה של "כתר" שהיא תפילה נעלית ביותר, שבה מודגש העניין שישאל מכתירים את הקב"ה: "כתר יתנו לך .. ועמך ישראל קבוצי מטה" - "הוא יושיענו ויגאלנו שנית בקרוב .. אחרית כבראשית"²². וכן יש עוד הרבה מקומות שבתפילה שבהם מתפללים על הגאולה²³.

גדרו של מצות התפילה מן התורה, מבואר בלשון הרמב"ם²⁴: "שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ותחינה". הרמב"ם ממשיך ומבאר שם, שנוסח תפלת שמונה עשרה נתקנה על-ידי עזרא ובית דינו על פי מה ששיערו, מהו הצרכים העיקריים שכל יהודי נצרך להם בכל עת. כך לדוגמה, כאשר יהודי מרגיש שחסר לו משהו (כמו פרנסה) עליו לבקש זאת

(11) מגילה יז ב.

(12) פסחים קיז ב ורשב"ם. וראה רש"י מגילה שם ד"ה אתחלתא דגאולה.

(13) תהלים לא, כד.

(14) מדרש תהלים הוצאת ר"ש בובר מזמור לא, והובא באשכול הוצאת רצב"א ח"א עמ' 27 ובאבודרהם

תפלת חול בברכת אתה גבור.

(15) ראה מגילה שם וירושלמי ברכות פ"ב ה"ד.

(16) ראה הגדת בית הלוי ע' קכ בשם הגרי"ז מבריסק.

(17) שהש"ר פ"ז ע"פ אני לדודי.

(18) וללא צורך למְקַפְּץ אלא "עינינו" כשלעצמם יראו את הגאולה (שיח"ק תשנ"ב ח"א ע' 447).

(19) שיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"ג ע' 1949).

(20) ראה שיחת ש"פ וישב תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"ב ע' 116).

(21) מגן אברהם או"ח סי' קכג סק"א.

(22) ראה שיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"ג ע' 1949).

(23) אודות תפילת "יעלה ויבוא" (שם מובא: "זכרון משיח בן דוד עבדך") ראה לקו"ש ח"כ ע' 502 ועוד.

(24) הלכות תפלה פ"א, ה"ב.

needs, five of them deal with a request and Prayer for *Geula!* The seventh blessing in the "Amidah" is "*Go'al Yisroel*," which means that we ask and yearn that *Hashem* will redeem us. The *Chazal* also taught, "*Hashem* guards those who believe" refers to the *Yidden*, who say "*Go'al Yisroel*", and yet have not been redeemed, and they believe in Me that I will redeem them."

In the "Amidah," special blessings were also established for the ingathering of the exiles, the building of *Yerushlayim*, and the growth of *David*. Here are some examples of the "Amidah" blessings: (A) "*Es Tzemach Dovid*" - "Speedily cause the offspring of *David*, Your servant, to flourish. . . for we hope for Your salvation every day." This means that every day (and all day) we are waiting and hoping that *Geula* will come **today**. In the words of the *Chazal*: "We expect and hope for the salvation of *Hashem* every day." (B) "*Vehashev Es HaAvoda*" - "And may the service be restored to the inner sanctuary of Your House . . . and may our eyes behold Your return to Zion in mercy." This means that we ask to see "Your return to *Tziyon* with mercy" specifically with our own eyes and in this generation. (C) The "Amidah" ends with: "*Sheyibone Beis HaMikdosh*" - "May it be Your will . . . to rebuild the *Beis Hamikdosh* speedily in our days." This is also the reason why we take three steps forward and backward in prayer, corresponding to the three parts of the *Beis Hamikdosh* that were destroyed. (D) Similarly, on *Shabbos*, in *Kedusha* we recite the "*Keser*" prayer, which emphasizes how the *Yidden* crown *Hashem*: "They give You a crown ... and Your people Israel gather beneath it" - "He will save us and redeem us soon ... the end like the beginning". There are many other places in the prayer where we pray for the *Geula* as well.

The **Biblical** obligation of Davening, is explained by *Rambam* as "asking one's **needs** through beseeching and pleading". *Rambam* continues to explain that the text of the eighteen blessings was established by *Ezra* and his court based on what they estimated to be the **primary** needs of every Jew at all times. For example, if a Jew feels that he lacks something (such as *Parnasa*), he must ask *Hashem* for it. Therefore, the *Anshei Kneses HaGedola* included the coming of *Moshiach* in *Davening*, because it is a **crucial need** of every Jew **every day**, who feels a lacking without it! This is why Jews recite it not only once, but in **three Tefilos every day**, and in **five Brachos** each *Tefila*!

מהקב"ה. אם-כן נמצא שאנשי כנסת הגדולה הכניסו בנוסח התפילה את עניין ביאת המשיח בתפילה, בגלל שהוא חלק מ"צרכיו" העיקריים של כל יהודי בכל יום ויום, המרגיש "חסרון" בלי זה!²⁵ זאת ועוד: יהודי אומר זאת לא רק פעם אחת אלא בחמשה ברכות של בקשה! בכל יום, שלושה פעמים ביום!

תחילת וסוף התפילה: לפני התפילה נהגו למנות אנשים להצטרף למניין על-ידי אמי"רת הפסוק "הושיעה את עמך". הטעם לכך, הוא משום שהדבר הראשון שעושים בני ישראל כאשר מתאספים הם יחד, הוא לבקש מהקב"ה שיושיעם מהגלות.²⁶

כך גם סדרו חכמינו שמסיימים כל ג' התפלות בכל יום על הציפייה אל הגאולה והתקווה שתבוא בקרוב: "וְעַל כֵּן נִקְוָה .. לְרְאוֹת מְהֵרָה בְּתַפְאֶרֶת עֲזָךְ.." וכו'²⁷.

שאר התפילות והברכות: חכמינו אמרו אודות ברכות-קריאת-שמע²⁸: "כל שלא אמר אמת ויצבי שחרית, ואמת ואמונה ערבית, לא יצא ידי חובתו, שנאמר²⁹: להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות". ומפרש רש"י³⁰: "ברכת אמת ויצבי כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא, וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות, שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו".

כך גם בנוסף אל הזמן המיוחד שנקבע בכדי להתחנן ולתבוע את הגאולה בעת "תיקון חצות", תיקנו גם את התפלות והסליחות המיוחדות שיש אומרים פעמיים בכל שבוע בימי שני וחמישי, עבור חילול כבוד השכינה בזה ש"שכינתא בגלותא" ואנו נמצאים בין הגויים³¹. ועל זה מיוסד ונתקן כל אמירת ה"קדיש", שבא בהמשך לדברים שבקדושה הנעשים בציבור.

וכן גם בשאר הברכות שתיקנו, כמו ברכת המזון, שבע ברכות, ברית מילה, ובמיוחד בקידוש לבנה. בברכת-המזון, הברכה השלישית היא בונה ירושלים, ואמרו חז"ל שכל שלא אמר בה מלכות בית דוד לא יצא ידי חובתו³², משום שאין נחמה גמורה אלא בחדרת מלכות בית דוד³³. וכן אחרי ברכה רביעית, שהיא הטוב והמטיב, מסיימים וחותמים

(25) לקו"ש חכ"ח ע' 136. שיחת פסח שני תשד"מ (תורת מנחם תשד"מ ח"ג ע' 1686). שיחת ש"פ אהו"ק תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"ג ע' 1948).

(26) ראה שיחת ש"פ ויקהל-פקודי תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"ב ע' 1138).

(27) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' קפב בענין פעולת תפילות אלו (יחד עם "אך צדיקים").

(28) ברכות יב, א.

(29) תהלים צב, ג.

(30) רש"י ברכות שם ד"ה שנאמר.

(31) טושו"ע או"ח סי' תק"פ.

(32) ברכות מח ב.

(33) רמב"ם ברכות פ"ב ה"ד.

Beginning and end of Davening: Before *Davening*, it is customary to appoint people to join the *Minyan* by saying the verse *Hoshia Es Amecha* (lit. "Save Your people.") The reason for this is that the first thing that *Yidden* do when they gather together is to ask *Hashem* to save them from *Galus*.

Chazal also ordered that every *Tefila* of the day end with an anticipation of the *Geula* and the hope that it will come soon: "Therefore, we hope ... to see soon the splendor of your might ..." and so on.

Other prayers and blessings: *Chazal* said about the blessings recited after *Shema*: "Whoever does not say "*Emes Veyatziv*" - truth and stability in the morning, and "*Emes Ve'Emuna*" - truth and faithfulness in the evening, has not fulfilled his obligation, as it is said: 'to declare Your loving kindness in the morning and Your faithfulness in the nights.'" *Rashi* explains: "The entire blessing of truth and stability is about the kindness that He did with our forefathers, and the blessing of truth and faithfulness speaks also about future events that we hope he will fulfill His promise and faithfulness to redeem us."

Similarly, in addition to the special time set for beseeching and demanding *Geula* during "*Tikkun Chatzos*," *Chazal* also instituted special *Tefilos* and *Slichos* that are said twice a week on Mondays and Thursdays, for desecrating the honor of the *Shechinah* when "the *Shechinah* is in *Galus*" and we are among the nations. This is the basis and reason for the recitation of "*Kaddish*," which follows the holy words said in public.

And also in other *Brachos* that were instituted, such as *Birchas HaMazon*, *Sheva Brachos*, *Bris Mila*, and especially by *Kiddush Levanah*. In *Birchas HaMazon*, the third *Bracha* is "Who builds *Yerushlayim*," and the *Chazal* say that whoever did not say the 'Kingdom of the House of *David*' in it has not fulfilled his obligation because there is no complete *Nechama* (lit. consolation) except with the return of the Kingdom of the House of *David*. And after the fourth *Bracha*, 'which is the good and benevolent one', we conclude and seal with the *Moshiach* and say: "May the Merciful One grant us *Moshiach*, etc." And similarly, in the *Brachos* of the *Haftarah*, the fourth *Bracha* is "Rejoice us," and the content of the *Bracha* is about the return of the Kingdom of the House of *David*.

במשיח ואומרים: הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח וגו'³⁴. וכן בברכות ההפטרה, הברכה הרביעית היא: "שמחנו וגו'", ותוכן הברכה הוא אודות החזרת מלכות בית דוד.

* * *

עד כמה חשובה היא התפלה והבקשה לגאולה, ניתן ללמוד מדברי המדרש³⁵: "כל אלה האלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא על-ידי שלא תבעו בית המקדש, והרי דברים קל-וחומר: ומה אם אלו שלא היה בימיהם ולא חרב בימיהם . . . אנו שהיה בימינו וחרב בימינו על-אחת-כמה-וכמה. לפיכך התקינו זקנים ונביאים ליטע בפיהם של ישראל להיות מתפללים שלושה פעמים בכל יום "השב שכינתך ומלכותך לציון וסדר עבודתך לירוש" לם" אמון כן יהי רצון סלה".

לחשוב על המטרה

כבר התבאר באריכות הסיבה לזה שביאת המשיח והגאולה היא תכלית חיינו ומטרת הבריאה. על-פי נגלה דתורה אז תושג השלימות בקיום התורה ומצוותיה וההלכה³⁶. תורת החסידות הוסיפה שאז תהיה גם שלימות הדירה בתחוננים לאלקות, אשר לשם כך נברא העולם מלכתחילה. לכן יהודי העוסק בתורה ומצוות, מבלי לדעת ולהכיר בחשיבות תקר פת הגאולה, דומה למי שנוסע בדרך ושכח לאיפה, ולאן הוא צריך להגיע, ומהי מטרת נסיעתו.

בימות המשיח, העולם יגיע לתכליתו, אבל העבודה נעשית היום - "היום לעשותם". בירור וזיכוך העולם נעשה במשך זמן הגלות, כמו שכתוב בספר התניא³⁷: "תכלית השלימות הזו של ימות המשיח ותחיית המתים תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות". על-ידי כל דבר-תורה וקיום מצווה של יהודי בזמן הזה אנו מאירים את חשכת הגלות. אבל עכשיו עינינו עצומות ואיננו רואים את הפעולה שעבודה זו פועלת בעולם, ואת אור ה' שמאיר בעולם על-ידי-זה. כאשר עבודה זו תבוא לידי שלימותה והעולם יהיה מוכן

(34) עיין נוסח ברכת המזון ברמב"ם סוף ס' אהבה, ורוקח ס' שלו ועוד.

(35) מדרש תהלים (הוצאת בובר) מזמור יז. מדרש שמואל ספל"א, הובא ברד"ק סוף ש"ב. עוד על

חשיבות הבקשה והתפילה ראה: תורת מנחם תשמ"ז ח"א ע' 535 ואילך.

(36) זוה מתבטא בכך שהתורה ומצוותיה יפעלו בהעולם שיהיה במצב כזה שיתאים לקיום התורה

ומצוות בשלימות. ראה בארוכה הדרן על הרמב"ם ה'תשמ"ו סעיף י (נדפס בלקו"ש חכ"ז ע' 255. דבר מלכות חידו"ב בהל' מלכים פ"א-יב ע' קכב).

(37) פרק לז.

The importance of *Davening* and asking for the *Geula* can be learned from the words of the Midrash: "All those thousands who fell in the days of *David* fell only because they did not demand the *Beis Hamikdosh*. This is a *Kal Vachomer*, if those who did not have the *Beis Hamikdosh* in their time, and it did not fall in their time... how much more so us, who had the *Beis Hamikdosh* in our time and it has fallen in our time, all the more reason to demand its rebuilding." Therefore, the elders and prophets established that the *Yidden* pray three times a day, saying: "May Your Presence return to *Tziyon*, and the service of Your *Beis Hamikdosh* in *Yerushlayim*. Amen, may it be Your will."

Thinking about the goal

---

it has been explained at length that the coming of *Moshiach* is the purpose of our lives and the goal of creation. According to the revealed *Torah*, perfection will be achieved through observing *Torah*, *Mitzvos* and *Halacha*. The teachings of *Chassidus* added that there will also be the perfection - '*Dira Betachtonim*', for which the world was created in the first place. Therefore, a Jew who engages in *Torah* and *Mitzvos*, without knowing and recognizing the importance of the *Geula*, is like someone who is traveling but has forgotten where he is going and why he needs to get there.

When *Moshiach* comes, the world will reach its purpose, but the work is done today - "today to do them." The clarification and purification of the world is done during the time of *Galus*, as it is written in the book of *Tanya*:

"The ultimate perfection of the *Moshiach* Era and *Techiyas HaMesim* depends on our actions and service throughout the duration of *Galus*." Through *Torah* and *Mitzvos* by *Yidden* in this time, we illuminate the darkness of the *Galus*. But now our eyes are closed, and we cannot see the action and work that is happening in the world, and the light of *Hashem* that shines in the world through it. When all our work is completed and the world is ready to serve as a "dwelling place" for *Hashem* - then *Moshiach* will come, and everything will be revealed, as it is written: "And the glory of *Hashem* shall be revealed, and all flesh shall see togeth-

לשמש כ'דירה' להקב"ה - אז יבוא משיח-צדקנו והכל יתגלה, כמו שכתוב³⁸: "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". גם אומות העולם יהיו אז מוכנים (פְּלִים) לקבל גילוי עליון זה של אלקות³⁹.

ברור, שביאת המשיח אינה רק עניין של שכר ו'פרס' בשביל המאמינים בה. אילו זו הייתה ציפייה לשכר בלבד, הגאולה לא הייתה יכולה להיחשב כ'עיקר' ו'יסוד' באמונה. החשיבות בהאמונה בביאת המשיח נובעת מכך, שהיא בעצם הסיבה של כל עבודת-ה' שלנו. בלי העניין הזה של ימות המשיח, אין כל תכלית להבריאה; לומדים תורה ומקיימים מצוות, אבל לא חושבים על המטרה - "דירה בתחתונים". הדבר דומה לחייל בצבא שנלחם בכל כוחו, אבל אין הוא חושב כלל על המטרה - הניצחון על האויב.

לכן, יהודי שמבין באופן נכון את תכלית הבריאה ואת מטרת עבודתו בתורה ובמצוות, חייב להיות מלא ציפייה להגיע למטרה זו של ביאת המשיח, שאז תושג המטרה במלואו והעולם אכן יהיה 'דירה' לו יתברך. יהודי שרואה כך את מטרת עבודתו, בדרך ממילא חושב על משיח, מתפלל על הגאולה ופועל לזירוז בואו, מכיוון שהגאולה היא תכלית הכלל⁴⁰.

יהודי מסוג זה ממתין ומצפה לקיום הנאמר בפסוק⁴¹: וְלֹא יִכְנָף עוֹד מוֹרְיָהּ וְהָיוּ עֵינֶיהָ רְאוּת אֶת מוֹרְיָהּ, ומפרש רש"י: "לא יתכסה ממך בכנף בגדיו, כלומר, לא יסתיר ממך פניו". לעתיד-לבוא יתגלה הקב"ה בעולם התחתון בלי שום צמצום ו'לבוש'. על-ידי זה תושלם כוונת הבריאה, והעולם יבוא לתכליתה ולשלימותה⁴².

(38) ישעיה מ, ה.

(39) תניא, שם.

(40) ראה לקו"ש חכ"א ע' 18.

(41) ישעיה ל, כ.

(42) ראה תניא פרק לו.

er that the mouth of *Hashem* has spoken." Even the nations of the world will then be prepared to receive this lofty revelation of divinity.

It is evident that the arrival of *Moshiach* is not merely a reward for those who believe in it. If it were solely about reward, the *Geula* could not be considered a fundamental and foundational part of faith. The significance of believing in the arrival of *Moshiach* is that it is the very purpose of all our service to Hashem. Without the idea of *Moshiach*, there is no reason for the world - we study *Torah* and do *Mitzvos*, but we lack a clear goal - "*Dira Bitachtonim*." It is similar to a soldier who fights with all his might but does not think about the goal - victory over the enemy.

Therefore, a Jew who properly understands the purpose of creation, and the reason for his *Torah* and *Mitzvos*, must by *yearning* to achieve this goal of the coming of the *Moshiach*, when the goal will be fully achieved and the world will truly be a "dwelling place" for *Hashem*. A Jew who sees his goal in this way naturally thinks about *Moshiach*, *Davens* for the *Geula*, and works to hasten its arrival, because *Geula* is the ultimate goal.

A Jew of this type waits and anticipates the fulfillment of the verse: "Your Teacher will no longer hide Himself, and your eyes will see your teacher" (*Yishaya* 30:20). *Rashi* explains: "He will not be hidden from you under the hem of His garment, meaning, He will not conceal His face from you." In the future, *Hashem* will be revealed in this low world without any limitation or "garment". Through this, the purpose of creation will be fulfilled, and the world will reach its ultimate perfection.

☞ **החיוב להאמין בגאולה על-ידי משיח:** בנוסף לזה שתקופת הגאולה על-ידי המשיח מוזכר הרבה בתורה, בספרי הנביאים, ובחז"ל, הרי יש חיוב להאמין בביאת המשיח ולצפות לבואו.

☞ **גאולה בתפילה:** אצל יהודי נרגש החסרון בזה שאנו נמצאים בגלות, לכן אנו מזכירים בריבוי תפילות בקשות לזרז את ביאת הגאולה.

☞ **מטרת הבריאה:** הגאולה אינה רק עניין של שכר, אלא מטרת כל עבודתנו ומטרת הבריאה כולה ("דירה בתחתונים"). יהודי שמבין זאת ממילא עושה כל מה שביכולתו לזרז את ביאת הגאולה.

- ☞ **The obligation to believe in *Geula* through *Moshiach*:** In addition to the fact that the era of *Geula* thru *Moshiach* is mentioned frequently in the *Torah*, the books of the prophets, and in the Talmudic literature, there is an obligation to believe in the coming of the *Moshiach* and to anticipate his arrival.
  - ☞ ***Geula* in prayer:** a Jew, feels missing and lacking from this that we are found in *Galus*, therefore we mention and pray fervently for the hastening of the *Geula*.
  - ☞ **The purpose of creation:** *Geula* is not just a matter of reward, but the purpose of all our work and the entire purpose of creation ("a *Dira Bitachtonim*"). A Jew who understands this naturally does everything in his power to hasten the coming of the *Geula*.
-

הציפייה לגאולה

מהיכן מגיעה הציפייה אל הגאולה?

הקיווי מביא הגאולה

בספרו של החיד"א הנקרא בשם "מדבר קדמות"⁴³ מובא שאלה על מה שאנו אומרים בנוסח התפילה "כי לישועתך קוינו כל היום". בהשקפה ראשונה אין הדברים מובנים כל-כך: אם אנו ראויים לגאולה הרי בוודאי נזכה להגאל בלי לצפות ולחכות למשיח, ואם אין אנו ראויים לפי מעשינו לגאולה ברור שלא נגאל גם אם נצפה ונחכה לגאולה? ואם-כן אינו מובן מהו הנתנית טעם ("כי") לביאת המשיח במהרה "כי לישועתך קוינו כל היום"?

החיד"א מסביר ומבאר על-פי מה שאמרו חז"ל⁴⁴: "אפילו אין ביד ישראל אלא הקיווי (=התקווה והציפייה) כדאי הם לגאולה בשכר הקיווי". מכך מובן שגם אם אין לנו זכות ח"ו להגאל הרי "מכל-מקום תצמיח, כי לישועתך קוינו, ויש לנו הקיווי, ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו". כך גם אמרו חז"ל⁴⁵: "יש דור שהוא מצפה למלכותי - מיד הם נגאלים". אם-כן ברור אשר מלבד מעלתה ושכרה הרב⁴⁶ של הציפייה לגאולה - הרי היא גם נטילת חלק בקירוב הגאולה. לפיכך גם אמרו חכמים אשר בשעה שמכניסין אדם לדין שואלים אותו: "ציפית לישועה"⁴⁷.

(43) מערכת ק' אות טז (ערך קיווי).

(44) ילקוט תהלים רמז תשל.

(45) איכה זוטא כו (בהוצאת בובר - ע' סה). ילקוט שמעוני ח"ב רמז תתקצז. ראה גם בספר הכוזרי

(מאמר ה' פכ"ז).

(46) ראה סנהדרין צז, ב.

(47) שבת לא, א.

YEARNING FOR THE *GEULA*

— *Where does the yearning
for Geula come from?* —

HOPE BRINGS GEULA

In the *Sefer* of the *Chida*, known as "*Midbar Kedemos*," there is a question regarding the phrase in *Davening* "For Your salvation, we hope all day." At first glance, things are not entirely clear: If we are worthy of *Geula*, surely we will be redeemed even without waiting for *Moshiach*, and if our deeds are not worthy, it is clear that we will not be redeemed even if we wait and hope for *Geula*? And if so, it is not understood what reason there is for the speedy arrival of the *Moshiach* in the phrase "For Your salvation, we hope all day."

The *Chida* explains and clarifies, based on what *Chazal* said: "Even if Israel has only hope in their hands, it is worth it for them to be redeemed as a reward for their hope." From this, it is understood that even if we do not have the merit, heaven forbid, to be redeemed, "nevertheless, Growth will sprout, for Your salvation we hope, and we have hope, and in reward of our hope it is worth it for us to be redeemed." *Chazal* also said: "There is a generation that is waiting for my Kingdom, and immediately they will be redeemed." Therefore, it is clear that in addition to the great reward of hoping for *Geula*, it is also a contributing factor in bringing about *Geula*. Therefore, *Chazal* also said that when a person is brought to judgment, they are asked, "Did you hope for salvation?"

הציפייה של יהודי אל הגאולה באה משלושה עניינים כלליים, והם: אהבת ה', אהבת התורה, אהבת ישראל. ניתן לומר שמאיכות הציפייה של היהודי אפשר לדעת עד כמה גדולה מדת אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל שבו.

אהבת התורה

יסוד מרכזי וחשוב להתעוררות רגש הציפייה של יהודי קשור למדת אהבת התורה ומצוותיה שבלבבו של היהודי. כלומר, הרצון והשאיפה הטבעית של היהודי לקיים את כל מצוות התורה ולקיימם בהידור ובשלימות, הם אלו שבווערים בלב היהודי המצפה לגאולה.

העגמת נפש שיש לכל יהודי מכך שעתה אין באפשרותו לקיים את רוב מצוות התורה⁴⁸, הצער מהמניעות והנסיונות הרבים שיש בזמן הגלות המונעים ממנו לקיים את המצוות כראוי, זה מה שמעורר את רגש הציפייה אל הגאולה, לבקש ולהתפלל שתבוא בקרוב. שכן באותו הזמן דווקא יתאפשר הקיום של כל התורה ומצוותיה ללא שום מניעות, בתכלית ההידור ובאופן הנעלה והמושלם ביותר.

וכן כתוצאה מאהבת התורה שבכל יהודי, באה ה"תאוה" שלו לימות המשיח, מפני שלימוד התורה אז יהיה בתכלית המעלה⁴⁹. הוא מחכה לתקופה בה יתגלו על ידי מלך המשיח, סודות התורה שלא התגלו עד עתה⁵⁰.

ובלשון הרמב"ם⁵¹: "ומפני זה נתאוו כל ישראל .. לימות המשיח כדי שינחו ממלכות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ובמצות כהוגן".

יהודי מסוג זה אינו מצפה רק בכללות שיהיה תקופה טובה שיבוא לעתיד שנקרא "ימות המשיח" ואז נגאל מכל הצרות, אלא הוא מחכה ומצפה לתקופה שבה קיום התורה ומצוות יהיה בשלימות.

אהבת ה'

כך גם מדת אהבת ה' שבכל אחד מישראל, היא זאת הגורמת לכך שאינו רגוע כל זמן ש"שכינתא בגלותא"! וכבוד השכינה מושפל ומתחלל שם ה' בין הגויים!⁵²

(48) ראה בקובץ א' וש"נ.

(49) שם.

(50) שם.

(51) הלכות תשובה פ"ט, ה"ב.

(52) ראה טושו"ע סימן תקפ.

A *Yid's* yearning for the *Geula* comes from three general things: love of *Hashem*, love of *Torah*, and love of a fellow Jew. It can be said that the quality of a Jewish person's yearning can indicate the extent of their love for *Hashem*, love for *Torah*, and love for a fellow Jew.

LOVING THE TORAH

A central and essential foundation for awakening the Jewish sense of anticipation is tied to the attribute of love for *Torah* and its commandments within the heart of the *Yid*. In other words, the desire and natural aspiration of the Jew to fulfill all the *Mitzvos* in the *Torah* and to perform them beautifully and perfectly are what burn in the heart of the Jew who awaits the *Geula*.

The inner distress that every Jew feels from not being able to fulfill most of the *Mitzvos* written in the *Torah*, due to the many obstacles and challenges during *Galus* that prevent him from fulfilling the *Mitzvos* properly, is what arouses the emotion of yearning for the *Geula*. Because at that time, it will be possible to fulfill all the *Torah* and its *Mitzvos* without any obstacles, in the ultimate beauty and perfection.

As a result of the love for *Torah* in every Jew, he longs for the days of *Moshiach*, because the study of *Torah* will then reach the highest level. He is waiting for a time when the secrets of the *Torah*, which have not been revealed until now, will be revealed by the *Moshiach*.

As the *Rambam* says: "Therefore, all the *Yidden* yearn for the days of the *Moshiach* so that they can rest from the governments that do not allow them to engage in *Torah* and *Mitzvos* properly."

A Jew of this type does not only anticipate in general terms that there will be a good period to come in the future called "the days of *Moshiach*," when we will be redeemed from all troubles. Rather, he waits and looks forward to the period in which the fulfillment of the *Torah* and its *Mitzvos* will be complete.

לכן מחכה הוא לימות המשיח, שאז יתגלה כבוד ה' בתכלית השלימות וכל הבריאה יחד יעבדו את הקב"ה ("לְעַבְדוּ שְׁכֶם אֶחָד"⁵³). הציפייה הוא לאותו הזמן בו תושלם מלכוּתו של הקב"ה "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד".

וכך כותב אחד מגדולי האחרונים, בעל החפץ-חיים: "איתא בפסיקתא דרב כהנא, אמר הקב"ה, חבבתם לתורתִי ולא חכיתם למלכותִי. עיקר כל העיקרים היא האמונה בביאת המשיח, שאז יהיה ה' למלך על כל הארץ, והכל יכירו מלכותו, ואף על פי שיתמהמה, עם-כל-זה אנו מחויבים לחכות ולצפות ולבקש, מתי תמלוך בציון"⁵⁴.

ועוד והוא העיקר: מתוך אהבתו את ה' מצפה לזמן בו יוכל להתאחד עם הקב"ה בתכלית הקירוב, ודבר זה יקרה בימות המשיח דווקא⁵⁵.

אהבת ישראל

בדומה לכך, גם אהבת ישראל שבלב כל יהודי, היא זאת שלא נותנת לו מנוחה כלל. כבר דורות רבים שבני ישראל נמצאים במצב של "בנים שגלו משולחן אביהם"⁵⁶ והם מושפלים ביותר, עם הרבה צרות בגלות - הרי זה עצמו חייב לעורר את כל יהודי לחכות לגאולת ישראל, שאז יתבטלו צרות ויסורים אלו של בני ישראל.

אם הוא רק מאמין באמת בכל נבואות הגאולה שבתורה ובטובתם של ישראל בעת ההיא, כשהם בתכלית המעלה והשלימות בגשמיות ורוחניות, הרי בוודאי שדבר זה עצמו בכוחו לעורר בו תשוקה עצומה אל הגאולה, להתפלל ולחכות בציפייה נרגשת אל חזרת מלכות בית דוד, בנין בית המקדש בתפארתו וקיבוץ נדחי ישראל.

חיוב הציפייה

חיוב האמונה והציפייה

הרמב"ם כותב בתחילת ההלכות העוסקים בהלכות מלך המשיח⁵⁷: "וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה וב-משה רבנו". משמעות הדברים היא שהאמונה והציפייה למשיח ולגאולה הם עיקר בדת,

---

(53) צפניה ג, ט.

(54) חפץ חיים על התורה פרשת נח (בהוצאת שנת תש"ג: ע' כח).

(55) ראה גם לקו"ש חל"ג ע' 87 ואילך.

(56) ברכות ג, א.

(57) תחילת פרק יא מהלכות מלכים.

LOVING HASHEM

The love of *Hashem* within every Jew is what makes them restless as long as the Divine Presence is in *Galus* and the Shechinah's glory is diminished and *Hashem's* Name is desecrated among the nations.

That's why they await the days of the *Moshiach*, when *Hashem's* glory will be revealed in perfect completeness and all of creation will serve *Hashem* together ("to serve Him with one accord"). The anticipation is for the time when *Hashem's* reign will be complete, as it is written, "And the Lord shall be King over all the earth; on that day the Lord shall be One and His Name One."

One of the great *Achronim*, the *Chafetz Chaim*, writes: "It is stated in *Pesikta d'Rav Kahana* that *Hashem* said: 'You cherish My *Torah*, but do not long for My kingdom.' The foundation of all foundations is the belief in the coming of the *Moshiach*, when the Lord will be King over the whole earth and all will recognize His sovereignty. Although he may delay, we are obligated to wait, anticipate, and ask when He will rule over *Tzion*"

The main point is that out of love for *Hashem*, one looks forward to the time when they can unite with *Hashem* in the ultimate closeness, which will occur specifically during the days of the *Moshiach*.

LOVING A FELLOW JEW

Similarly, also the love for a fellow Jew, within the heart of every Jew does not allow them any rest. For many generations, the *Yidden* have been in a situation of "children banished from their father's table"! They are utterly humbled, with many troubles in *Galus*. This, in itself, should awaken every Jew to await the *Geula*, when these troubles and suffering will cease.

If one truly believes in all the prophecies of *Geula* found in the *Torah* and the goodness that awaits the *Yidden* in that time, when they will reach the pinnacle of physical and spiritual perfection, it will undoubtedly arouse within them a tremendous yearning for *Geula*, to pray and eagerly anticipate the restoration of *Dovid's* monarchy, the rebuilding of the *Beis Hamikdosh* in its full glory, and the gathering of the dispersed *Yidden*.

ועד כדי כך שמי שאינו מאמין ומחכה, הריהו "כופר בתורה ובמשה רבנו!"

הרמב"ם מביא בהמשך ההלכה ראיות מן התורה על הגאולה בכלל וגם פסוק בפרשת בלעם שמשם ברור שהגאולה תהיה על-ידי המלך המשיח, ומכאן בא החיוב להאמין לא רק בהגאולה באופן כללי אלא גם שיבוא על-ידי משיח. וכיון שדבר זה נתפרש בתורה, הנה "מי שאינו מאמין" הריהו כופר בתורה.

הפירוש המקובל בדברי הרמב"ם שצריך לחכות לביאתו של משיח ("מחכה לביאתו") הוא, שהחיוב להאמין ולצפות למשיח, אינו רק האמונה שיבוא יום והגאולה תגיע. האמר נה האמיתית בביאת המשיח פירושה להאמין שמשח יבוא היום, כמו שנאמר בכתוב⁵⁸: "אם יתמהמה חכה לו". אמנם הרבי בהרבה שיחות קודש מוסיף ומסביר שהפירוש הפשוט בדברי הרמב"ם הוא, שיש גם חיוב להרגיש שחסר לו - שעדיין אינו נמצא ימות המשיח ולכן עליו לצפות לבואו מצד חסרון זה⁵⁹.

כפי שכבר התבאר בארוכה, הציפייה למשיח מראה על הרצון החזק של יהודי לקיים את התורה והמצוות בשלימותם. כשהוא יודע שבזמן הזה אין אפשרות לקיים את כל דיני התורה. אם-כן העדר הציפייה ח"ו מראה שחסר ענין עיקרי בקשר שלו לתורת ה' ומצוותיו. כלומר, לא אכפת לו שקיום התורה והמצוות אינו בשלימות.

בנוסף העדר הציפייה הוא הוכחה שלא מפריע לו שכביכול הקב"ה בעצמו אינו שלם! כמו שאמרו חז"ל⁶⁰: "אין השם שלם ואין כסאו שלם" עד ביאת המשיח. לא מפריע לו על החילול השם העצום כאשר כבוד ה' מושפל בין אומות העולם. הוא לא מתעניין בצער הנורא של השכינה כש"שכינתא בגלותא" והצרות והיסורים של עם ישראל.

אם-כן, זוהי הוראה שחסר לו ענין יסודי ועיקרי באהבת ה', אהבת ישראל, ואהבת התורה. מכך נראה שאין לו יחס ורגש לקדושת התורה ועד שיש לחשוש שהעדר הציפייה בא מחסרון עצום באמונתו בביאת המשיח או בכללות קדושת התורה. אך יהודי שהתורה ומצוות יקרים לו באמת ויש לו אהבת ה' אמיתית, הרי יש לו רגש וגעגועים עצומים אל הגאולה וכפי שראינו במהלך הדורות געגועים עצומים אלה אצל גדולי ישראל שתמיד ביקשו והתחננו וציפו אל הגאולה. כמו שאמרו חז"ל על הפסוק⁶¹: "ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם", שצריך לבקש ולתבוע את הגאולה⁶².

(58) חבקוק ב, ג

(59) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 136.

(60) ראה שמות יז, טז ובפירוש רש"י שם. ועוד.

(61) הושע ג, ה.

(62) ראה בב"י לטאו"ח סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם).

The Obligation of Yearning

THE OBLIGATION TO BELIEVE AND YEARN

in the coming of the *Moshiach* is a fundamental principle in *Yideshkayt*. As the *Rambam* writes at the beginning of the laws dealing with the *Moshiach*, "Anyone who does not believe in him or who does not await his coming, not only denies the prophets, but also denies the *Torah* and *Moshe Rabenu*." This means that belief in and yearning of *Moshiach* and the *Geula* is a cornerstone of the faith, to the extent that one who does not believe and wait is considered to be denying the *Torah*.

The *Rambam* brings proof from the *Torah* about the *Geula* in general, and also cites a verse in *Parashas Bilaam*, from which it is clear that the *Geula* will be brought about by *Melech HaMoshiach*. Therefore, there is an obligation to believe not only in the *Geula* in a general sense but also that it will come through *Moshiach*. And since this is spelled out in *Torah*, anyone who does not believe is considered to be denying the *Torah*.

The accepted interpretation of the *Rambam's* statement that one must "await his coming" is that there is an obligation not only to believe that the *Geula* will come someday, but also to believe that it could come **today**, as it is written, "If he delays, wait for him." However, in many holy discourses, the Rebbe explains that the simple interpretation of the *Rambam's* words is that one must also **feel the lack** - that he is still living in the days before *Moshiachs* coming, and therefore he must anticipate his arrival because of this deficiency.

As previously explained, the yearning for *Moshiach* reflects the strong desire of Jews to fulfill *Torah* and *Mitzvos* completely. When one knows that it is impossible to observe the whole *Torah* now in days, and yet he is not yearning for the *Geula*, it shows a lack of a fundamental connection to *Torah* and *Mitzvos*.

In addition, the absence of yearning is evidence that he is not bothered by the fact that *Hashem* Himself is seemingly incomplete, as *Chazal* say, "The Name and His throne are not complete until *Moshiach* comes." He is not concerned about the immense desecration of *Hashem's* name when His honor is lowered among the nations of the world. He is not moved

אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני

על-פי תורת החסידות ישנה משמעות עמוקה הרבה יותר לחובת הציפייה. ידוע אשר כל מציאותו של יהודי היא בשביל עבודת הבורא לברר ולזכך העולם בכדי שתהיה ראוי להיות "דירה בתחתונים" בשביל הקב"ה. ובלשון חז"ל⁶³: "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני". אם-כן מובן שכל זמן שבירור העולם ("לשמש את קוני") אינו בשלימותו, גם מציאותו של היהודי ("אני") אינה בשלימות. יתר על כן: מכיון שעיקרו של יהודי ("אני") הוא כוונת ותכלית בריאתו, נמצא שלא זו בלבד שחסר בשלימות מציאותו, אלא חסר בעיקר ענינו ומהותו. משום כך מצפה יהודי לזמן בנין בית המקדש וביאת הגאולה, שאז תהיה מציאותו בשלימות, בלי שום חסרון⁶⁴.

ובלשונו של הרבי: "לכן יכול להיות שאף-על-פי שבזמן הגלות יש ליהודי כל טוב גשמי והרחבה בכל ענייניו הגשמיים, טוען הוא להקב"ה שלא אכפת לו מכל עניינים גשמיים אלו, שהרי אין זה תכליתו. תכליתו הוא "נעשה לפניך כו' כמצות רצונך", וכל זמן שהדברים עדיין לא התרחשו אין לו שום "מציאות" . . יהודי בא בטענה להקב"ה: אתה בראת אותי ופסקת בתורה ש"אני נבראתי לשמש את קוני", אם-כן מה הנך רוצה ממני?! כל זמן שיהודים נמצאים בגלות הם אינם יכולים לפעול כוונת ותכלית בריאתם, לא בנוגע להקרבת קרבנות ולא בנוגע לשאר המצוות"⁶⁵.

---

(63) סוף מסכת קדושין.

(64) תורת מנחם תשד"מ ח"ג ע' 1512-1513.

(65) קטעים משיחות קודש תשל"א ח"א ע' 4-203 (בתרגום חפשי). בענין אופן הציפייה ראה במדור

הרחבת ענינים.

Continued from opposite side >

these things have not happened, he has no "existence" (fulfillment). A Jew comes and argues with Hashem, "You created me and decreed in the Torah that 'I was not created except to serve my Creator,' so what do You want from me?!" As long as the Jews are in Galus, they cannot fulfill the intention and purpose of their creation, we cannot bring Karbanos or fulfill many other Mitzvos."

by the terrible agony of the Divine Presence in *Galus*, nor by the difficulties and sufferings of the Jewish people.

Therefore, the absence of yearning is an indication of a fundamental lack of love for *Hashem*, love for a fellow Jew, and love for *Torah*. From this, it appears that he has no relationship or emotion towards the sanctity of the *Torah*, to the extent that it is feared that the absence of yearning stems from a huge lack of belief in the coming of the *Moshiach* or in the sanctity of the *Torah* as a whole. But a Jew who truly values the *Torah* and *Mitzvos* and has true love for *Hashem*, certainly has intense emotions and longings for the *Geula*, as we have seen throughout the generations with the great Jewish leaders who always sought and prayed and longed for the *Geula*. As *Chazal* say about the verse, "And they shall seek the Lord their *Hashem* and *David* their king," one must seek and demand the *Geula*.

I WAS ONLY CREATED TO SERVE MY CREATOR

According to the teachings of *Chassidus*, there is a much deeper meaning to the obligation of yearning. It is known that every aspect of a Jew's existence is for the purpose of serving the Creator in order to refine the world, so that it will be fitting to be a "dwelling place below" for *Hashem*. In the words of *Chazal*: "I was not created, unless to serve my Creator." Therefore, it is understood that as long as the refining of the world ("to serve my Creator") is not complete, the reality of the Jew ("I") is also incomplete. Furthermore, since the essence of a Jew ("I") is the reason and purpose of his creation, it is not only that his reality lacking completeness, but his very being and essence is lacking as well. Therefore, a Jew awaits the time of the building of the *Beis Hamikdosh* and the coming of the *Geula*, when his reality will be complete, without any deficiency.

In the words of the Rebbe: "Therefore, it is possible that even though during *Galus*, a Jew has all kinds of material goodness and expansiveness in all his material affairs, he argues with *Hashem* that He does not care about all these material matters, since that is not His purpose. His purpose is "We shall do before You, etc. as it is Your will," and as long as

Continued on opposite side >

☞ **הציפייה מביאה גאולה:** חשיבותו של הציפייה אל הגאולה מובן לאור דברי חז"ל אשר בשכר הציפייה נזכה לגאולה (אף אם אין אנו ראויים לכך).

☞ **מאיפה נובע הציפייה של יהודי:** יהודי שאוהב את התורה מצפה לגאולה - מפני שבנוסף לכך שאז לא תהיה מניעות מלימוד התורה, מדריגת הלימוד תהיה בתכלית המעלה ותהיה היכולת לקיים כל הלכות ומצוות התורה. יהודי שאוהב את ה' מצפה לגאולה - מפני שאז השכינה לא תהיה בגלות ובני ישראל יהיו בתכלית הקירוב עם הקב"ה והכל יכירו במלכותו של הקב"ה. יהודי שיש לו אהבת ישראל מצפה לגאולה - מפני שאז ישובו בני ישראל מגלותם ויתבטלו כל הצרות.

☞ **אני נבראתי לשמש את קוני:** בנוסף, מכיון שבזמן הגלות עדיין לא התברר העולם בשלימות - לא מתקיים מטרת המציאות של בני ישראל, ולכן יש חסרון כביכול במציאות של ישראל.

- ☞ **Yearning leads to Geula:** the importance of yearning for the *Geula* is understood based on the words of *Chazal*, that we will merit the *Geula* through our yearning (even if we are not worthy of it).
  - ☞ **Where does a Jew's yearning come from:** [1] a Jew who loves the *Torah* awaits the *Geula* – not only because then there will be no distractions from studying the *Torah*, but also, we will be able to study on the greatest level, and all the *Mitzvos* will be able to be fulfilled. [2] A Jew who loves *Hashem* yearns for the *Geula* - because then the Divine Presence will no longer be in *Galus*, and the *Yidden* will be in the utmost closeness with *Hashem*, and everyone will recognize the kingship of *Hashem*. [3] Also, one who loves his fellow Jew Awaits the *Geula* - because then the troubles of the *Yidden* will cease and they will return from *Galus*.
  - ☞ **"I was not created except to serve my Creator":**
In addition, since the world is still not fully refined during *Galus*, the purpose of the Jewish reality is not fulfilled, and therefore there is a deficiency in the reality of the Jewish people.
-

תביעת הגאולה

תביעה מהקב"ה

על חשיבותו של תביעת הגאולה, אנו לומדים מבני ישראל בתקופת משה רבינו, בכמה הזדמנויות:

זעקת בני ישראל במצרים: כתוב¹: "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שר' עתם אל האלקים מן העבודה". כלומר: בני ישראל צריכים לצעוק אל הקב"ה על אריכות הגלות ולבקש ממנו שיוציאם מהגלות, באמרם שכבר סיימו את עבודתם ("ויאנחו גו' מן העבודה"), ומכיון שכן - מדוע מעכבים אותם עדיין בגלות?

וכאשר בני ישראל צועקים להקב"ה על אריכות הגלות - בודאי ישלח להם הקב"ה גואל צדק, כשם ששלח את משה רבינו להוציא את עם ישראל מהגלות².

תביעת משה רבינו: בסוף פרשת שמות מסופר כיצד טען משה רבינו לפני הקב"ה על אודות מצבם הגרוע של בני ישראל וטען³: "למה הרעותה לעם הזה". מכך שהקב"ה ציווה לכתוב בתורה את טענת משה רבינו, אנו לומדים הוראה נצחית לכל אחד מבני ישראל: אין לו ליהודי השלים עם מצב הגלות, ולחשוב שהוא יכול להשאר בגלות ח"ו, אלא עליו לצעוק להקב"ה "למה הרעותה לעם הזה", ולבקש את הגאולה⁴.

פסח שני: מצוה זו⁵ לא ניתנה מלכתחילה על-ידי הקב"ה, ככל מצוות התורה, אלא היא באה על ידי הדרישה והתביעה של ישראל "למה נגרע", שכתוצאה מכך נתחדש

---

(1) שמות ב, כג.

(2) שיחת ש"פ שמות תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"ב ע' 803). וראה שיחת אחש"פ תרצ"ט.

(3) שמות ה, כב.

(4) שיחת ש"פ וארא תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"ב ע' 826-827).

(5) בהעלותך ט, ו ואילך.

DEMANDING THE *GEULA*

DEMANDING FROM HASHEM

We learn about the importance of demanding the *Geula* from the *Yidden* during the time of *Moshe Rabenu*, in several instances:

The *Yidden* crying out in *Mitzrayim*: It is written, "And the *Yidden* sighed by reason of the bondage, and they cried, and their cry came up unto *Hashem* by reason of the bondage." meaning to say, the *Yidden* need to cry out to *Hashem* about the length of the *Galus* and ask Him to bring them out of it, stating that they have already finished their work ("And the *Yidden* sighed by reason of the bondage"), and if so, why are they still in *Galus*?

And when the *Yidden* cry out to *Hashem* about the length of their *Galus*, *Hashem* will surely send them a righteous redeemer, just as He sent *Moshe* to bring the *Yidden* out of *Galus*.

Moshe Rabenu's demand: At the end of the *Chumash Shemos*, it is told over how *Moshe* argued before *Hashem* about the terrible state of the *Yidden* and said, "Why have you dealt ill with this people?" From the fact that *Hashem* commanded to write *Moshe's* argument in the *Torah*, we learn an eternal lesson for every *Yid*: A *Yid* cannot come to terms with *Galus* and think that he can remain there, Heaven forbid, but he must cry out to *Hashem* "Why have you dealt ill with this people?" and demand *Geula*.

Pesach Sheni: This commandment was not given from the outset by the *Hashem*, like the rest of the *Mitzvos*, but it comes about through the

הציווי של הקב"ה אודות פסח שני.

מכאן אנו לומדים, שגם בזמן הגלות, כאשר עם ישראל נמצא "בדרך רחוקה" ובגדר "טמא לנפש" (שכן היום אין לנו אפר פרה), עליו לתבוע ולדרוש מהקב"ה "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה'" - אנו רוצים כבר להקריב קרבנות בבית המקדש השלישי!⁶

למה אנו תובעים?

בשיחות רבות הרבי דיבר על-כך, שלאחרי הסבר כל הכוונות הפנימיות שבגלות, הרי לכל דבר יש שיעור והגלות כבר הולך ונמשך ללא כל שיעור ולכן יש לתבוע את היציאה מהגלות ולבקש ולצעוק שרוצים את הגאולה ("עד מתי!!").

אין אנו מבקשים ותובעים את גאולה כמו עני הניצב בפתח, אלא תובעים אותה כע" שיר הדורש את המגיע לו. בני ישראל נקראים בניו של הקב"ה. מקומו הטבעי של כל בן הוא אצל שולחן אביו, ומקומו של בן המלך הוא בסעודת המלכים הנערכת בארמון המלך. בכך שאנו בניו של הקב"ה מגיע לנו הזכות לשפע רוחני עצום ולרוב טוב גשמי, וכל זה אף מבלי להזכיר את השכר המגיע על מסירות הנפש של העם היהודי לדורותיו בעבור התורה והמצוות.

זאת ועוד: תביעת הגאולה היא בראש ובראשונה למען הקב"ה בכבודו ובעצמו. כמו שנתבאר כבר בארוכה, הקב"ה נמצא עמנו בגלות וסובל עמנו את צרות הגלות.⁷ אם-כן מכיון ש"שכינתא בגלותא", התביעה ובקשה של הגאולה היא בשביל גאולת הקב"ה.⁸

הרבי מוסיף ואומר על חשיבותו של תביעת הגאולה:⁹

"וענין זה מודגש ביותר בדורנו זה - . . שתפקידו של דורנו זה, "חיילי בית דוד", לבטל את אלו "אשר חרפו עקבות משיחך", וענין זה נעשה - לכל לראש - על-ידי הבקשה והתביעה, ובהדגשה שענין זה צריך להיות באופן של תביעה דוקא, שמשיח צדקנו יבוא תיכף ומיד ממש.

"וכמדובר כמה פעמים בתקופה האחרונה אודות הצורך לבקש ולתבוע מהקב"ה על

6) לקו"ש חכ"ב עמ' 215. וראה גם בארוכה שיחת עשרה בטבת ה'תשמ"ג (לקו"ש חכ"ה ע' 273 ואילך) אודות השבעת יעקב אבינו את יוסף "ונשאתני ממצרים" (בראשית מז, ל).

7) ראה קובץ א' בארוכה.

8) שיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה, ה'תשמ"ז (תורת מנחם ח"ב ע' 154).

9) שיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה, ה'תשמ"ז (תורת מנחם ח"ב ע' 164 ואילך).

demand and request of the *Yidden*, “Why should we be deprived?”, as a result of which *Hashem* renewed His commandment regarding *Pesach Sheni*.

From here we learn that even during the *Galus*, when the *Yidden* are “far away” and in a state of “impurity” (since we don't have the ashes of the *Para Aduma*), we must demand and request from *Hashem* “Why should we be deprived of bringing the offering of *Hashem*?” - we want to already bring offerings in the Third *Beis Hamikdash*!

WHY DO WE DEMAND?

In many *Sichos*, the Rebbe spoke about how, after explaining all the inner intentions of the *Galus*, everything has a measure, but the *Galus* is continuing without any measure. Therefore, we must demand the exit of *Galus* and cry out that we want *Geula* (“*Ad Mossai?!?*”).

We are not asking and demanding *Geula* like a poor man standing at the door, but we demand it like a rich man demanding what is rightfully his. The Jewish people are called the children of *Hashem*. The natural place for any child is at his father's table, and the place for the king's son is at the feast of the kings held in the palace. As the children of *Hashem*, we are entitled to immense spiritual abundance and material goodness, all without even mentioning the reward that comes from the Jewish people's *Mesiros Nefesh* for *Torah* and *Mitzvos* for generations.

Moreover, the demand for *Geula* is primarily for *Hashem* himself and his honor. As already explained at length, *Hashem* is with us in *Galus* and suffers with us the troubles of *Galus*. However, since “the Divine Presence is in *Galus*,” the demand and request for *Geula* is for *Hashem's Geula*.

The Rebbe adds and emphasizes the importance of demanding *Geula*:

"And this matter is most emphasized in our generation, where the role of our generation, the soldiers of the House of *David*, is to nullify those who "have disgraced the footsteps of your anointed one." And this is done - first and foremost - through request and demand, with the em-

הגאולה - כמפורש במדרשי חז"ל בכמה מקומות¹⁰, והובא גם להלכה¹¹, אשר עצם הבק' שה והתביעה מזרזת את הגאולה, כדברי החיד"א¹² בפירוש נוסח התפילה "כי לישועתך קוינו כל היום", "כי" הוא נתינת טעם, היינו, שב"שכר הקיווי כדאי שתגאלנו" . .

"הדבר היחיד שמעכב עדיין את הגאולה הוא - הצורך שכל בני ישראל יבקשו וידרשו ויתבעו מהקב"ה להביא את הגאולה האמיתית והשלימה!

"ופשוט, שדרישה ותביעה זו צריכה להיות באמיתיות, ולא באופן של העמדת פנים כו' ..., היינו שענין זה צריך להיות נוגע לו באמת, ואז גם הדרישה והתביעה היא באמיתיות.

"וכאשר באים בדרישה ותביעה כזו - אין צורך ללכת לבית-דין של מעלה וכו', כי בר דאי ממלא הקב"ה את תביעתם של ישראל להביא את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, ברגע כמימרא..."

---

(10) מדרש תהלים (הוצאת באבער) מזמור יז. מדרש שמואל ספ"א, הובא ברד"ק סוף ש"ב.
 (11) ראה בב"י לטאו"ח סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם).
 (12) מערכת ק' אות טז (ערך קיווי).

phasis that this matter must be **demanded**, so that *Moshiach Tzidkenu* must come immediately.

"And as mentioned several times in recent **era** about the need to request and demand from *Hashem* for the *Geula* - as explicitly stated in the Midrashim and also brought in *Halacha* - that the very act of requesting and demanding hastens the *Geula*, as stated by the *Chida* in the explanation of the *Tefila* "For your salvation, we hope all day." "For" is giving a reason, meaning that "in return for our worthy anticipation, you should redeem us."

"The only thing that still delays the *Geula* is the need for all the *Yidden* to seek, demand, and require from *Hashem* to bring the true and complete *Geula*!

"And simply put, this demand and request must be genuine, and not just for show... meaning that this matter must truly touch our hearts, and then the demand and request will also be genuine.

"And when they come with such a demand and request - there is no need to go to the heavenly court, etc. - for surely *Hashem* will fulfill the demand of the Jewish people to bring the true and complete *Geula* immediately, in the blink of an eye."

☞ **מקור בתורה לתביעת הגאולה:** מבני ישראל בתקופת משה אנו לומדים שיהודי לא יכול להשלים עם מצב הגלות. יהודי צריך לצעוק אל הקב"ה שכבר סיים את עבודתו בזמן הגלות ולכן הוא תובע מהקב"ה את הגאולה.

☞ **הטעם שאנו תובעים את הגאולה:** בהלכה מובא שדווקא על-ידי התביעה מהקב"ה נזכה להגאל. הסיבה לכך היא מכיון שאנו נחשבים כמו בנים להקב"ה התובעים את המגיע להם, ובפרט שאנו תובעים את הגאולה למען גאולת הקב"ה מהגלות.

— Summary —

- ☞ **The source in the Torah for demanding the Geula:** From the *Yidden* in the time of *Moshe*, we learn that a Jew cannot reconcile with the state of *Galus*. A Jew must cry out to *Hashem* that he has finished his work in the time of *Galus*, and therefore he demands *Geula*.
  - ☞ **The reason why we demand Geula:** In *Halacha*, it is stated that specifically through demanding from *Hashem*, we can merit *Geula*. The reason for this is because we are considered like children to *Hashem* who demand what is rightfully theirs.
-

הרחבת ענינים

פרק ז' | אופן הציפייה לגאולה

בפרק ז' נתבאר באריכות חובת הציפייה לגאולה. בענין זה יש להוסיף כמה ענינים בהסברת אופן הציפייה.

לא לשבת בשקט

ידוע ומפורסם פתגם רבותינו נשיאנו שביאת הגאולה תהיה רק ברצונו של הקב"ה. לא בכוחות עצמנו יסתיים הגלות ונשוב אל ארץ ישראל בהגאולה אלא אך ורק בהזמן שיחליט הקב"ה¹. משום כך לפעמים יהודי יכול לחשוב שאין לו מה לעשות בכדי לזרז את היציאה מהגלות אל הגאולה, לכן הדבר היחיד שהוא יכול לעשות - הוא אולי במקרה הטוב, לעסוק בענייני קדושה כמו לימוד התורה וקיום המצוות שאז לכל-הפחות הוא נמצא במצב של גאולה רוחנית לגבי עצמו משום שהוא עוסק בענייני אלקות.

על כך באה ההוראה מאופן אכילת הקרבן פסח של בני ישראל, ערב יציאת מצרים. בעת שבני ישראל קיימו את ציווי הקב"ה ואכלו את הקרבן פסח, קיימו זאת באופן של "מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם". כלומר, בני ישראל לא הסתפקו בקיום ציווי הקב"ה, אלא ציפו והמתינו בקוצר רוח להגאל, כמו אדם המתין, מצפה ומחכה לרגע המיוחד, כאשר מקלו בידו, והוא כולו מוכן, ואינו זקוק אף לרגע המתנה נוספת.

כל העניינים שקרו בזמן יציאת מצרים נוגע גם ליציאה מגלותנו זה כמו שנאמר בתור²: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". מכאן אנו לומדים שיהודי אינו יכול להסתפק בכך שהוא לומד תורה ומקיים מצוות בשלימות, אלא הוא צריך להמתין ולצפות בקוצר רוח לגאולה, עד כדי כך, שחוגר מתניו (כמו שמפרש רש"י: "מזומנים לדרך")

(1) לקו"ד ח"ד תרצ"ב, א. סה"מ קונטרסים ח"א קעה, ב.

(2) מיכה ז, טו.

ונועל את רגליו ונוטל את מקלו בידו, ועומד מוכן לרגע שתבוא הידיעה שמישיח בא, שאז יצא מיד מהגלות אל הגאולה!

כמובן שגם ברגעי הגלות האחרונים צריכים ללמוד תורה ולקיים מצוות בכל התוקף, אבל יחד עם זה אי אפשר לשבת בשקט ובשלווה עד שהקב"ה ירצה להביא את הגאולה. יהודי צריך לעשות את כל התלוי בו למהר ולזרז את הגאולה, ועד שעומד מוכן ומזומן לצאת תיכף ומיד מהגלות כיון שהוא יודע שזהו "מצות היום" להיות מוכן לשם כך. כמו שאז המצריים ראו את בני ישראל אוכלים את הקרבן פסח "בחפזון", ומוכנים לצאת ממצרים, כך גם בימינו אלו, אפילו אומות העולם רואים על היהודי שהוא ממתין בקוצר רוח אל הגאולה ועומד מוכן לביאת המשיח³.

ביטוי מעשי

אחד מהביטויים הכי חזקים אודות הציפייה לגאולה, הוא הדיון שמצינו בכמה ספרים אודות בניית וקניית בתים בזמן הגלות בחוץ-לארץ (יותר על הנצרך), מפני שמראה שאינו מצפה שבמהרה יבוא משיח⁴. דבר זה מיוסד הדבר על דברי הגמרא⁵: "אמר רבי חנינא אחר ארבע מאות לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד לא תקח".

ומסיימים בטוב. כמו שבזכות הציפייה והבטחון אז יצאו ממצרים כך גם ברגעים האחרונים של הגלות. בזכות הציפייה והבטחון נזכה להיגאל בגאולה האמיתית והשלי⁶ מה⁶.

---

(3) ע"פ שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"ג ע' 1592).

(4) ראה מה שליקט בזה הרב שלום שי' צירקינד בהערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתשנב ע' 6 ואילך.

(5) ע"ז ט, ב.

(6) ראה 'כד הקמח' (להבחי) ערך בטחון, ע"פ מדרש תהלים מזמור כב: "בזכות הבטחון נגאלו ישראל

ממצרים".

הוספה:

התפתחות חכמות העולם כהכנה לגאולה

לקוטי שיחות חט"ז פר' נח שיחה ב'

בשיחה זו מבואר אשר הטעם להתפתחות חכמת הטבע
הוא כדי להשתמש בהם לה' ולתורתו.

ענין זה הוא הכנה לביאת המשיח, שאז יהי' "וראו כל בשר".
שהבשר הגשמי יראה אלוקות.

תרגום מאידית בע' 69

התפתחות חכמות העולם כהכנה לגאולה

לקוטי שיחות חט"ו פר' נח שיחה ב'

ווי באוואוסט דער מאמר הצ"צ, אַז דער קץ דביאת המשיח אויף שנת תר"ח, איז געווען דאָס וואָס עס האָט זיך אין יענעם יאָר אָפּגעדרוקט דער לקו"ת [ווייל דער אויפטו פון ביאת המשיח איז וואָס דאָמאָלס וועט זיין, מלאה הארץ דעה את ה' גו"י⁷]; און מיט עטלעכע יאָר פריער האָט זיך אָפּגעדרוקט דער תו"א (אין יאָר תקצ"ט)⁸ – וואָס דוקא ווען דער לימוד (פון פנימיות התורה) איז אין אזא אופן, ווערט דער יתפרנסו"ן⁹ (פון ספרא דילך) און יפוצו¹⁰ פון די מעיינות הבעש"ט, וואָס זיין התגלות איז געווען אַרום שנת ת"ק¹²,

און אזוי האָט זיך דאָן אויך אָנגע- הויבן אַ התפתחות יתירה אין די חכמות העולם.

דאָרף מען פאַרשטיין: בשלמא דאָס וואָס די התגלות פון פנימיות התורה איז

א. בשייכות צום פסוק, בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה (וארובות השמים נפתחו) שטייט אין זהר"י: „ובשית מאה שנית לשתיאאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כו" – אַז אין די יאָרן פון שש מאות שנה פונעם אלף הששי וועלן זיך עפענען די שערי החכמה למעלה און די מעיינות החכמה למטה און די וועלט וועט נתתקן ווערן אויף צו קענען אַריינקומען אין דעם אלף השביעי.

דער פירוש פון די צוויי ענינים „תרעי דחכמתא לעילא, ומבועי דחכמתא לתתא“ [וועלכע זיינען מרומז אין פסוק הנ"ל³: „נבקעו כל מעיינות תהום רבה (מבועי דחכמתא לתתא) וארובות השמים נפתחו (תרעי דחכמתא לעילא)“ איז: „חכמתא לעילא“ מיינט חכמת התורה, און „חכמתא לתתא“ – חכמות העולם⁴;

און ווי מיר זעען טאָקע, אַז אין דעם זמן הנ"ל איז געווען אַ התגלות יתירה אין חכמת התורה, פון פנימיות התורה⁵

(6) ראה תורת שלום ע' 237.
(7) ישעי' יא, ט. ובארוכה – רמב"ם בסיום וחותם ספרו יד החזקה, עיי"ש (ושם הל' תשובה רפ"ט).
(8) ראה היום היום יום ע' טז. ובכ"מ.
(9) לשון התקו"ז (ת"ו בסופו). ובהקדמת מקדש מלך לזהר: יתפרנסו . . כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו. ובכסא מלך (לתקו"ז שם): בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו/ (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו/ (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסו כו/ יפורשו מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האר"י זלה"ה כו/ שיבינו כו/ כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו/ עכ"ל הסגולה דבגינ' וקראתם דרוור היא כשיתפרנסו וילמדו פירושי המאמרים כו/. – ראה גם כן הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות.
(10) אגה"ק הבעש"ט – נדפסה בסו"ס בן פורת יוסף. ובכ"מ.
(11) שנת תצ"ד (לקו"ד ח"א לא, א. ועוד).
(12) עיין אוה"ח ר"פ צו.

(1) פרשתנו ז, יא.
(2) ח"א קיז, א. – בדפוסים שלפנינו לא הובא סיום הכתוב „(וארובות השמים נפתחו)“. אבל ברא"ג הובא באוה"ח לזהר כאן, וכן בעטרת ראש (נה, א) משמע, שגרסי בזהר גם סיום הכתוב.
(3) רא"ג שבערה הקודמת.
(4) ס' אשמורת הבוקר (שאלוניקי, תרי"ב) לזהר.
(5) ועיי"ש בזהר (קיה, א): וכד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו/. וראה דרך אמת שם. וראה בארוכה שיחה שנדפסה בסוף המשך תרס"ו. לקו"ש ח"ז ע' 206 ואילך.

חכמות העולם¹⁶, אַז די כוונה אין דער התפתחות פון די חכמות העולם איז (כל-שון התניא¹⁷) „להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו“.

[וויבאלד אָבער אַז לאו כל מוחא סביל דא, און ווי דער אַלטער רבי איז דאָרט מסיים „וזהו טעמו של הרמב"ם והרמב"ן ד"ל וסיעתן שעסקו בהן" איז דעריבער, איז עס שייך נאָר צו יחידי סגולה מסוג הנ"ל, און דער וואָס איז ניט שייך דערצו, איז עס, אדרבה, „מלביש ומטמא בחי' חב"ד שבנפשו האלקית"¹⁸].

ג. דערביי מוז מען באַוואַרענען, כאָטש אייגענטליך, איז עס זעלבסט-פאַרשטענדליך: כהנ"ל האָט קיין שייכות ניט צו דער פּראָגע פון לערנען אין קאַלעדזש אָדער אוניווערסיטעט וכיו"ב, וואָס דאָרט איז דער איסור חמור וסכנה (וחמירא סכנתא מאיסורא¹⁸) – וואָס דער גאַנצער אור ויהשקפה פון די דל"ת אמות (אין די מוסדות בדורותנו אלה) דורכגענומען מיט כפירה בהשגחה פרטית פון דעם אויבערשטן, ניטאָ קיין זאך אָדער כח וואָס קען זיך אַרײַנמישן אין הנהגות העולם וחוקיו (ביז אַז דאָס ווערט אָנגענומען אַלס אַ זעלבסטפאַרשטענדליכקייט (וואָס אין צריכה ראי') און אַלס אַ יסוד צום גאַנצן שטודירן, וועלכן מען דאַרף גאַרניט דערמאָנען בפירושו) – אין דעם גרעסטן טייל פון

אַ הכנה „לאעלא בשביעאה“, איז מובן. ווייל היות אַז אין ימות המשיח וועט זיך אויפּטאָן דער ענין פון „מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“, איז מתאים, אַז פאַר דעם זמן, אַלס הכנה¹³ דערצו, זאָל זיין דער גילוי פון פנימיות התורה וואָס איז אַ „מעין“ פון תורתו של משיח; אָבער וואָס פאַר אַ שייכות האָט די התפתחות והתגלות פון די חכמות העולם מיט „לאעלא בשביעאה“?

נאָכמער: פון דעם וואָס דער זהר ברענגט ביידע זאָכן בחדא מחתא איז פאַרשטאַנדיק, אַז זיי האָבן אַ צוזאַמען-האַנג צווישן זיך – אַז דאָס גופא וואָס עס האָט זיך דעמאָלט אָנגעהויבן אַ נייע התגלות אין חכמת התורה (אַלס הכנה צו ימות המשיח) איז „גורם“ התפתחות פון חכמות העולם – דאַרף מען פאַרשטיין: אין וואָס באַשטייט דער קישור צווישן זיי, וויבאלד אַז חכמות העולם זיינען אָן אַן ערך נידעריקער (לתתא) פון חכמת התורה¹⁴ (לעילא) ובפרט פנימיות התורה?

ב. די גאַנצע וועלט, מיט אַלץ וואָס געפינט זיך אין איר, איז באַשאַפן גע-וואָרן „בשביל התורה ובשביל ישראל“¹⁵ וכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו¹⁵ – איז פון דעם פאַר-שטאַנדיק, אַז דער תכלית ושלמות הכוונה פון יעדער באַשאַפּענער זאך איז אין דעם וואָס זי ווערט אויסגענוצט, דורך אידן, אין עבודת ה'.

און אַזוי איז עס אויך בנוגע צו די

16) להעיר מדרמ"צ (סא, ריש ע"ב), דבכל נברא פרטי יש בחי' חכמה שהיא ראשית הנברא ומחכמה נמשך אחר"כ לשאר חלקיו כו', ע"ש.

17) ספ"ח.

18) תניא שם. – דרגות שונות בלימוד חכמות העולם לש"ש, וכן דיוק לשון התניא „שיודע... הרמב"ם ורמב"ן ז"ל" – נתי' בלקו"ש ח"יב ע' 197 ואילך.

18*) חולין יוד, א.

13) ראה תניא רפ"ז.

14) ראה אוה"ת בראשית תצו, ב ואילך. שמיני ע' נו ואילך.

15) אותיות דרע"ק ב'. פרש"י ר"פ בראשית. ועוד.

15*) אבות ספ"ו.

כנ"ל, פון „מלאה הארץ דעה את ה' גו", נאָר אויך אין אַן אופן פון „וראו כל בשר", אַז דער בשר הגשמי וועט זען דעם „פי ה' דבר";

ד. ה. עס וועט זיין ניט בלויז אַ ראי' „בעין השכל הרחני", נאָר אויך (ווי דער מיטעלער רבי^{20*} איז מאריך) אַ „ראי' גשמית בעין הגשמי"; און נאָכמער: פון דעם וואָס עס שטייט „וראו כל בשר" – ניט „וראו כל עיני בשר" [ע"ד „ותחזינה עינינו²¹] – איז משמע, אַז ניט נאָר דער „עין הגשמי", נאָר אויך דער בשר הגשמי גופא וועט דערזען „כי פי ה' דבר".

און דאָס איז די שייכות צווישן דער התפתחות פון די חכמות העולם מיט דער הכנה „לאעלא בשביעאה" – ווייל דאָס וואָס מ'נוצט אויס די חכמות העולם „לע-בודת ה' או לתורתו", העלפט אַרויס אי-נעם מכין זיין זיך צו אַ „מעין" פון „וראו כל בשר" – אַ ראי' גשמית ומוחשית – אין עיני עבודת ה'.

ה. אַ דוגמא לדבר: איינער פון די „טבע" כוחות, וואָס איז (געווען) מששת ימי בראשית בכל תקפו – אָבער מענטשן האָבן ניט געוואוסט פון עס, און ער איז) אַנטדעקט און אַנטוויקלט געוואָרן אין די לעצטע יאָרן, איז דער וואָס דערמעגלעכט, אַז דער קול פון אַ מענטשן וואָס רעדט אין אַ באַשטימטן אָרט זאָל תיכף ומיד דערהערט ווערן בריחוק מקום, ביז אין קצוי ארץ לבנה

זיי ווערן געלערנט לימודי מינות, אמור-נות עבודה זרה¹⁹ וכו'.

וברובם ככולם – זיינען ניטאָ גדרי הכושה וצניעות, ביז אַז מען איז מלעיג און מ'פראָוועט ליצנות פון די וואָס רע-כענען זיך דערמיט, ואדרבה כל הפרוץ יותר – נעלה יותר וכו'.

וכמפורסם דער מצב האיום בזה אין די קעמפוסעס, דאָרמיטאָריס, מקומות הטיוול וכו' – ואין להאריך בדבר המבהיל בכלל, און במדה האיומה כנ"ל בפרט.

די „טענה" המפורסמת אַז עס (אָדער זי) וועט עס ניט שאַטן און ער וועט ביישטיין דעם נסיון א.ז.וו. – איז אויך מפורסם דער איינפאָכער ענטפער, אַז אַ צדיק גמור אפילו דעם לעצטן טאָג פון זיין 120-טן יאָר לעבן עלי אדמות ובתחלת היום און פאַר זיינע תפלות בעט דעם אויבערשטן „אל תביאנו לידי נסיון"^{19*}. ויש להאריך כו"כ ואכ"מ.

ד. וויבאַלד אַז דער זהר פאַרבינדט די התפתחות פון די חכמות העולם מיט דער הכנה „לאעלא בשביעאה", איז מובן, אַז די תועלת פון אַט די חכמות אין עבודת ה' דריקט זיך אויס אין אַן ענין וואָס איז אַ הכנה פון דעם אויפטו וואָס וועט זיין בימות המשיח.

פון די ענינים עיקריים, וואָס וועלן זיך אויפשאַטן בימות המשיח, איז דער יעוד²⁰ „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר", דהיינו, אַז דער גילוי אלקות דלעתיד וועט זיין ניט נאָר אין אַן אופן,

19) ראה רמב"ם פ"ב דהל' ע"ג, ה"ב: צוונג הקב"ה שלא לקרות כו' ולא נהרהר כו' שלא תשאל ע"ד עבודתה כו' (עיי"ש ובה"ג).

19*) בכרכות השחר (ברכות ס, ב). וראה סנהדרין קז, א.

20) ישעי' מ, ה.

20*) שער האמונה פכ"ה ואליו. וראה תניא פל"ו.

21) נוסח התפלה. וראה ישעי' נב, ח (הובא בתניא שם. שער האמונה רפכ"ו): כי עין בעין יראו גו' ועוד.

איז נעענטער צו די הרגשים גשמיים
דהאדם און במילא מער פועל²⁷ זיין
אויף זיינע מדות שבלב ביז אויף מחשבה
דבור ומעשה.

ו. הגם אז אלע עניני העולם זיינען
באשאפן געוואָרן „בשביל התורה ובש-
ביל ישראל“, פונדעסטוועגן געפינען
מיר, אז חז"ל טיילן אויס געוויסע
זאכן דורך מדגיש זיין, אז זיי זיינען
באשאפן געוואָרן נאָר צוליב זייער נוצן
אויף אַ באַשטימטן ענין פון תומ"צ;
ולדוגמא: „לא הי' העולם ראוי להשתמש
בזהב ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל
ביהמ"ק"²⁸.

דער חילוק צווישן די אויסגעטיילטע
זאכן און אלע אנדערע באשאפענע זאכן
איז: ביי די אנדערע עניני הבריאה, הגם
אז אויך זיי זיינען באשאפן געוואָרן נאָר
„בשביל התורה ובשביל ישראל“, קען
אַבער כוונת בריאתם דורכגעפירט ווערן
אויך ווען מען נוצט זיי לפועל אויף
עניני העולם (אויף דברי רשות כו'), נאָר
וואָס פון דעם גופא נעמט מען אַרויס
(שפּעטער) אַ תועלת אין עבודת ה'.

דאָקעגן ביי „זהב“ לדוגמא, ווערט
געזאָגט אז „לא הי' העולם ראוי
להשתמש בזהב“, אַז דאָס נוצן „זהב“
אויף וועלטלעכע הצטרכות' איז אַ
יְרִידָה פאַר דעם זהב – ווייל דער גאַנצ-
ער טעם פון זיין באשאפן ווערן איז
נאָר מ'זאָל עס נוצן דורכאויס אויף צרכי
המשכן והמקדש [עס איז מערניט וואָס
היות אַז עס דאַרף זיין בחירה חפשית
פון אַ מענטשן, דעריבער, האָט דער

וכו' [דורך אַ „טעלעפאָן“ אָדער, נאָכ-
מער²², דורך „ראַדיאָ“]

און אַזוי, לעצטנס, אויך: זען עס וכל
תנועותיו וכו'.

און דער אויפטו אין וועלט – די
מעגלעכקייט צו הערן כל הגה והגה פון
אַ מענטשן, באותו רגע ממש, בכל קצוי
תבל און זעען עס וכו' גיט אַ ציור מוחשי
אין דעם ענין פון „להבדיל“ „עין רואה
ואוזן שומעת“²³. ואדרבא: מה-דאָך אַז
דער „אוזן“ שלמטה קען באַלד דערהערן
[און עד"ז דער „עין“ שלמטה – דורך
התפתחות פון אַן אנדער כח טבעי – קען
דערזען] וואָס ס'טוט זיך בקצוי תבל –
עאכט"כ בנוגע כביכול צו דעם „אוזן“
[און „עין“] שלמעלה („הנוטע אוזן הלא
ישמע אם יוצר עין הלא יביט“²⁴), אַז אין
דעם זיינען ניטאָ קיינע הגבלות ח"ו; און
דאָס אַלץ וואָס אַ מענטש טוט, אפילו
בחדרי חדרים, איז – באותו רגע ממש –
דער „עין רואה ואוזן שומעת (ובמילא)
וכל מעשיך בספר נכתבים“²⁵.

און וויבאַלד אַז ביי אים איז דאָ אַ
דוגמא מוחשית²⁵ אין דעם ענין, וועט די
התבוננות זיינע, אינעם ענין פון „והנה
ה' נצב עליו כו' ומביט עליו ובוחן כליות
ולב אם עובדו כראוי“²⁶, זיין ניט נאָר
בדרך השגה פון אַ שכל עיוני [וואָס
ניט אַלעמאָל האָט עס אַ פולע ווירקונג
אויף אַ מענטשן], נאָר אין אַן אופן וואָס

22 ראה לקמן בפנים סעיף ז.

23 אבות פ"ב מ"א.

24 תהלים צד, ט. נת' בטה"מ קונט' ח"ב רעט,

ב ואילך. ועוד.

25 ראה בארוכה סה"מ קונט' ח"א (רכו, ב
ואילך) בנוגע למשלים, שעי' השגת אלקות היא
במוחש ממש, עיי"ש. וראה לקמן הערה 40.

26 לשון התניא רפמ"א. וראה רמ"א אר"ח
בתחלתו. שו"ע אדה"ש (ובמהד"ת – סעיף ד'
ה). ממו"נ ח"ג פנ"ב.

27 ראה שער האמונה שם (מה, א): ולהתפעל
ביותר מפני שהוא מקרוב יותר כו', ע"ש.
28 שמו"ר פל"ה, א (ועיי"ש עוד כיו"ב).

און דאָס גופא אין אָן אופן פון „וראו כל בשר גר“; און כעין זה איז אויך דער אויפטו און מכוון אין נוצן די חכמות העולם אויף דער הפצה פון, להבדיל, פנימיות התורה (וואָס איז כנ”ל א „מעין“ פון תורתו של משיח) – ווייל דורכדעם איז דער גילוי פון פנימיות התורה אַלס הכנה צו תורתו של משיח אין אָן אופן (עכ”פ א „מעין“) פון די צוויי ענינים הנ”ל („מלאה הארץ גר“, „וראו כל בשר גר“).

א דוגמא לדבר: בשעת מען נוצט א „ראדיא“ אויף צו פאַרשפרייטן פנימיות התורה, ווערט דורכדעם געהערט דער געלערנטער ענין פון פנימיות התורה – בגשמיות, און בכל קצוי תבל;

און נאָכמער: די דברי חסידות וואָס ווערן געלערנט אויף „ראדיא“ נעמען דורך די גאַנצע וועלט, אפילו אין אָן אָרט וואו ס’איז נישטאָ קיין ראדיאָ-כלי אויפצונעמען דעם קול (ווי ס’איז ידוע, אַז דער קול איז זיך מתפשט אומעטום, בכל קצוי תבל, און נישט נאָר בכח נאָר אויך בפועל – די אויפנאַם-כלי איז נאָר בכח צו אויפכאַפן דעם קול און אים צו ענדערן אויף פאַרשידענע אופנים, אָבער נישט צו מחדש זיין א קול).

קומט אויס, אַז דורכן נוצן די חכמות העולם אויף הפצת פנימיות התורה איז דאָ אַ מעין פון: (א) „מלאה הארץ דעה את ה’ גר“ – אָן קיינע הגבלות, בכל מקום ומקום. (ב) אין אָן אופן פון „וראו כל בשר גר“ – דער קול ווערט געהערט בגשמיות באותו רגע ממש.

ח. דער ענין הנ”ל איז אָבער אויך נאָר וואָס מ’נוצט אויס די חכמות העולם אויף אַ צווייטער זאַך – אויף אָן ענין פון תומ”צ, אָבער אין די חכמות מצד עצמן זעט זיך נישט אָן קיין שייכות צו

אויבערשטער באַשאַפן דעם זהב אין אָן אופן אַז מ’קען עס נוצן²⁹ אויך נישט „בשר ביל המשכן ובשביל ביהמ”ק“].

און אַזוי איז עס אויך בנוגע לענינו: וויבאַלד אַז דער זהר פאַרבינדט די התפתחות פון חכמות העולם מיט דער התגלות פון (פנימיות) התורה און מיט „לאעלא בשביעאה“ – איז דאָס גופא אַ באַווייז, אַז דאָס איז די גאַנצע כוונה³⁰ פון זייער התפתחות [דאָס וואָס מ’קען נוצן די תועלת פון די חכמות אויף אָנ-דערע ענינים, איז עס נאָר מצד דעם טעם פון בחירה חפשית, כנ”ל].

ד. ה. אַז מיט דעם אַליין, וואָס מ’קען פון די חכמות העולם אַרויסקריגן אַ תועלת אין עבודת ה’ (ע”ד הנ”ל סעיף ד) פירט זיך נאָך נישט אויס דער אמת’ער תכלית פון זייער התפתחות (ווייל דער-מיט זיינען זיי אַליין נישט מער ווי אַן ענין פון רשות (עולם) פון וועלכן מ’באַקומט אַ געוויסע תועלת אין עניני עבודת ה’).

די אמיתית הכוונה פון זייער התפתחות איז, ווען מ’נוצט די חכמות העולם עצמן פאַר אָן ענין פון תומ”צ; און נאָכמער: וויבאַלד דער זהר איז מקשר זייער התפתחות מיט דעם זמן התגלות פון פנימיות התורה, דאַרף מען זאָגן, אַז דער עיקר המכוון איז צו נוצן זיי פאַר דער התגלות און הפצה פון פנימיות התורה.

ז. ווי גערעדט פריער (סעיף ד), באַ-שטייט אַ חידוש וואָס וועט זיך אויפטאָן בימות המשיח, אין צוויי ענינים: „מלאה הארץ דעה את ה’ כמים לים מכסים“,

29 ולהעיר מפרש”י בראשית א, ד (מדברי אגדה); מרז”ל (שבת כח, ב. פרש”י תרומה כה, ה) בנוגע ל”תחש”. ועוד.

30 ובמלא שוהי כל מציאותו – ראה בארוכה לקו”ש ח”ט ע’ 192 ואילך.

וואָס מער עס שטייגט די אַנטוויקלונג פון די חכמות העולם, אַלץ מער קומט מען צו דער הכרה אַז אַט דער ריבוי און פירוד אין באַשטאַנד פון די יסודות איז נאָר אַן ענין חיצוני, דער אופן הצירוף פון חלקים, צמצום והתפשטות שלהם וכו' און מ'איז אַלץ מער ממעט זייער סכום – ביז צו אַנערקענען אַז די נקודת המציאות פון וועלט באַשטייט פון דער פאָראַיינקונג פון די צוויי ענינים כמות און איכות (חומר נושא הכח און דער כח) [אחדות הפשוטה איז אין (און מצד) אלקות³⁵ – און דעריבער באַשטייט די מציאות פון נברא, מצד עצמו, פון דער התאחדות פון צוויי פרטים – כמות און איכות³⁶].

און דאָס איז דער קשר צווישן דער התפתחות פון חכמות העולם מיט דער התגלות פון, להבדיל, פנימיות התורה, אַלס אַ הכנה צו „יתתקן עלמא לאעלא בשביעאה“³⁷:

דער גילוי פון פנימיות התורה ברענגט ממילא³⁸ אויך די התפתחות פון חכמות העולם, ווייל דורכדעם³⁹ איז

קדושה; די אמת'ע פאָראַיינקונג צווישן חכמות העולם מיט תורה איז, אַז אין די חכמות העולם גופא דערוועט מען ענינים פון פנימיות התורה³¹.

איינער פון די ענינים עיקריים וואו מ'זעט עס במוחש: פנימיות התורה קומט צו מגלה זיין די אחדות הפשוטה³² פון אויבערשטן אין וועלט, אַז ניט קוקנדיק וואָס עס זיינען פאָראַן אַ ריבוי נבראים איז דער ריבוי ניט קיין סתירה צו דער אחדות הפשוטה של הקב"ה³³, ווייל, אדרבה, דער ריבוי גופא נעמט זיך דוקא מצד דער אחדות הפשוטה פון אלקות, ווי ס'ווערט ערקלערט בכמה מקומות³⁴.

וויבאַלד די אמת'ע מציאות פון וועלט איז די אחדות הפשוטה פון אלקות, דערפאָר דריקט זיך אויס אַט די אחדות אויך אין דער מציאות פון וועלט גופא, אַז אין וועלט גופא איז דאָ דער ענין ה"אחדות".

און דער ענין – די אחדות וואָס איז פאָראַן אין וועלט (וואָס בפנימיותה איז עס די אחדות הפשוטה פון אלקות) – ווערט מער און מער נתגלה מיט דער התפתחות פון חכמות העולם:

אַמאָל האָט מען געמיינט, אַז יעדערער פון די טבע־כוחות איז אַ כח נפרד בפ"ע, און אַז דער חומר פון יעדער מציאות אין וועלט איז צונויפגעשטעלט פון מערערע פאָרשידענע יסודות (עלעמענטן); אָבער

31) להעיר מהמשך הזהר (דלעיל הערה 5): ובהווא זמנא אתגליא לכלא הה"ד (צפני' ג, ט) כי אז אהפוך אל עמים וגו'.

32) „אחדות פשוטה, אחדות הוא מבלי בחי' ריבוי כלל ופשוט הוא מבלי התחלקות כלל כו'“ (סה"מ תרע"ח ע' קלד).

33) ואדרבה – כידוע המעלה ב„אחד“ על „יחיד“ – ראה תו"א נה, ב. א.מ"ב שער הק"ש פ"ח ואילך. ועוד.

34) ראה דרמ"צ מט, א. ועוד.

35) ראה מכתב – נדפס לקמן ע' 473-4.
36) ראה הקדמת אבן עזרא לפי עה"ת: ולמה ביי"ת בתחלה להורות כי ה' אחד והנבראים שנים שהם עצם וצורה. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד סה"א. ולהעיר מנד קודש פ"ד ובהערות שם (וע' 19 שם). ואכ"מ.

37) להעיר מרמב"ם הל' מלכים ספ"א (שנשמט ע"י הצנזור): וכל הדברים האלו כו' אינו אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כלו לעבוד את ה' ביחד כו', עיי"ש בארוכה. – ומכ"ש וק"ו בנדו"ד.

38) ראה בענין השירים (עצמות כו') דסעודת המלך (דרושי עבדים היינו – סידור רצג, סע"ד ואילך. ועוד).

39) להעיר מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ (ד"ה אחר כו): והנכבד שבמושכלות לצייר לנפשו

די אחדות הפשוטה פון אלקות⁴⁰ (וואָס ווערט נתגלה אין פנימיות התורה),

וואָס דורך דעם ווערט „יתתקן עלמא לאעלא בשביעאה“, בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ מקץ וש"פ משפטים תשכ"ו, ד' מרחשון וכ"ח אדר, תשל"ז)

דער „מעין“ פון תורתו של משיח (וואָס איז מגלה אחדותו של הקב"ה אין וועלט) אין אַן אופן (עכ"פ) פון אַ „מעין“ פון „וראו כל בשר גו'“ – אַז וועלט גופא ווערט אַ „כלי“ צו אחדות ה', מען זעט דעם ענין ה„אחדות“ אין וועלט גופא,

וואָס דאַן כאַפט מען זיך אַז אין אמת'ן איז די אחדות ניט עפעס אַנדערש ווי

(40) להעיר מסה"מ קונט' (דלעיל הערה 25), שע"י המשלים כו' מדברים גשמיים „מברר ומזכך הנה"א את חלקו בעולם, והיינו הדברים הגשמי אשר ע"י משיג אלקות ה"ה רואה בהם ענין האלקי והיינו מה שרואה פרטי הנמשל בהמשל ואיך שהם דבר אחד ממש כו'“, עיי"ש בארוכה.

אחדות הקב"ה כו' ששאר החכמות אינם אלא להרגיל בהם עד שיגיע לדעת האלקי כו', עיי"ש בארוכה.

התפתחות חכמות העולם כהכנה לגאולה תרגום מאידית

וכידוע מאמר הצ"צ⁶, שהקץ דביאת המשיח דשנת תר"ח, התבטא בכך שבאותה שנה נדפס הלוקו"ת [שהרי החידוש דביאת המשיח הוא שאז יהי „מלאה הארץ דעה את ה' גוי"ז]; ומספר שנים לפני⁷ נדפס התו"א (בשנת תקצ"ז)⁸ - שדוקא כאשר הלימוד (דפנימיות התורה) הוא באופן כזה, נעשה ה"יתפרנסון" (דספרא דילך) וה"יפוצו"⁹ דמעיינות הבעש"ט, שהתגלותו היתה¹⁰ בסמיכות לשנת ת"ק¹¹,

א. בשייכות לפסוקי „בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה (וארובות השמים נפתחו)“, איתא בזה"י: „ובשית מאה שנין לשתיאאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כו" - שבשנים שהחל משש מאות שנה לאלף הששי יפתחו שערי החכמה למעלה ומעיינות החכמה למטה והעולם יתתקן כדי שיוכל להכנס לאלף השביעי.

ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו'. וראה דרך אמת שם. וראה בארוכה שיחה שנדפסה בסוף המשך תרס"ו. לקו"ש ח"ו ע' 206 ואילך.

(6) ראה תורת שלום ע' 237.

(7) ישע"י יא, ט. ובארוכה - רמב"ם בסיום וחותם ספרו יד התוקה, עיי"ש (ושם הל' תשובה רפ"ט).

(8) ראה היום היום ע' טו. ובכ"מ.

(9) לשון התקו"ז (ת"ו בסופו). ובהקדמת מקדש מלך לזהר: יתפרנסון . . . כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו'. ובכסא מלך (לתקו"ז שם): בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסון כו' יפורשו מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האר"י ולה"ה כו' שיבינו כו' כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו' עכ"ז הסגולה דבגיני וקראתם דרוו היא כשיתפרנסון וילמדו פירושי המאמרים כו'. - ראה גם כן הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות.

(10) אנה"ק דהבעש"ט - נדפסה בסו"ס בן פורת יוסף. ובכ"מ.

(11) שנת תצ"ד (לקו"ד ח"א לא, א. ועוד).

(12) עיין אותה ר"פ צו.

הפירוש דשני הענינים „תרעי דחכמתא לעילא, ומבועי דחכמתא לתתא“ [המרומים בפסוק הנ"ל: „נבקעו כל מעיינות תהום רבה (מבועי דחכמתא לתתא) וארובות השמים נפתחו (תרעי דחכמתא לעילא)“] הוא: „חכמתא לעילא“ היא חכמת התורה, ו„חכמתא לתתא“ - חכמות העולם;

וכפי שאכן רואים, שבזמן הנ"ל היתה התגלות יתירה בחכמת התורה, בפנימיות התורה¹²

משיחות ש"פ מקץ וש"פ משפטים תשכ"ו, ד' מרחשון וכ"ח אדר, תשל"ז. נדפס בלקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. תרגום מאידית.

(1) פרשתנו ז, יא.

(2) ח"א ק"ו, א. - בדפוסים שלפנינו לא הובא סיום הכתוב („וארובות השמים נפתחו“). אבל ברא"ג הובא באוה"ח לזהר כאן, וכן בעטרת ראש (נה, א) משמע, שגרסי בזהר גם סיום הכתוב.

(3) רא"ג שבהערה הקודמת.

(4) ס' אשמורת הבוקר (שאלוניקי, תרי"ב)

לוהר.

(5) ועיי"ש בזהר (קית, א): וכד יהא קריב

שהכוונה בהתפתחות חכמות העולם היא (בלשון התניא¹⁷) „להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו“.

[אלא שכיון שלא כל מוחא סביל דא, וכפי שאדמו"ר הזקן מסיים שם „וזהו טעמו של הרמב"ם והרמב"ן ז"ל וסיעתן שעסקו בהן“, לכן, הדבר שייך רק ליחידי סגולה מסוג הנ"ל, ומי שאינו שייך לזה, אדרבה, הוא „מלביש ומטמא בחי' חב"ד שבנפשו האלקית“¹⁸].

ג. בענין זה מן ההכרח להבהיר, למרות שבעצם זהו דבר המובן מאליו: לכהנ"ל אין כל שייכות לשאלת הלימודים בקולג' או אוניברסיטה וכיו"ב, שבו ישנו איסור חמור וסכנה (וחמירא סכנתא מאיסורא^{18*}) – כיון שכל האויר וההשקפה של דל"ת אמות אלו (במוסדות אלו בדורותנו אלה) חדורים בכפירה בהשגחה פרטית של הקב"ה, שאין שום דבר או כח שיכול להתערב בהנהגות העולם ותוקיו (עד שזה מתקבל כדבר המובן מאליו (שאינו צריך ראי') וכיסוד לכל הלימוד, שאין כל צורך להזכירו בפירושו) – ובחלק גדול מהם נלמדים לימודי מינות, אמונות עבודה זרה¹⁹ וכו'.

נברא פרטי יש בחי' חכמה שהיא ראשית הנברא ומחכמה נמשך אח"כ לשאר חלקיו כו', ע"ש.
17 ספ"ח.

18 תניא שם. – דרגות שונות בלימוד חכמות העולם לש"ש, וכן דיוק לשון התניא „שיודע . . הרמב"ם ורמב"ן ז"ל" – נת' בלקו"ש חי"ב ע' 197 ואילך.
18* חולין יוד, א.

19 ראה רמב"ם פ"ב דהל' ע"ז, ה"ב: צונו הקב"ה שלא לקרות כו' ולא נהרהר כו' שלא תשאל ע"ד עבודתה כו' (עיי"ש ובה"ג).

וכמו כן התחילה אז גם התפתחות יתירה בחכמות העולם.

וצריך להבין: בשלמא זה שהתגלות פנימיות התורה היא הכנה „לאעלא בשביעאה“, מובן. שכן היות שבימות המשיח יתחדש הענין דמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, מתאים, שלפני זמן זה, כהכנה¹³ לזה, תתגלה פנימיות התורה שהיא „מעין“ תורתו של משיח; אבל איזו שייכות יש להתפתחות והתגלות חכמות העולם עם „לאעלא בשביעאה“?

יתירה מזו: מכך שהזהר מביא את שני הענינים בחדא מחתא, מובן, שיש קשר ביניהם – שעיי' גופא שהתחילה אז התגלות חדשה בחכמת התורה (כהכנה לימות המשיח) הדבר „גרם“ להתפתחות חכמות העולם – וצריך להבין: במה הוא הקשר ביניהם, הרי חכמות העולם הם שלא בערך למטה (לתתא) מחכמת התורה¹⁴ (לעילא) ובפרט פנימיות התורה?

ב. העולם כולו, עם כל הנמצאים בו, נבראו „בשביל התורה ובשביל ישראל“¹⁵ וכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו^{15*} – ומכך מובן, שתכלית ושלמות הכוונה של כל דבר נברא היא בזה שהוא מנוצל, ע"י ישראל, לעבודת ה'.

וכן הוא גם בנוגע לחכמות העולם¹⁶,

13 ראה תניא רפ"ו.

14 ראה אוה"ת בראשית תצו, ב ואילך. שמיני ע' נז ואילך.

15 אותיות דרע"ק ב'. פרש"י ר"פ בראשית. ועוד.

15* אבות ספ"ו.

16 להעיר מדרמ"צ (סא, ריש ע"ב), דבכל

אדמו"ר האמצעי^{20*}, "ראי' גשמית בעין הגשמי"; ויתירה מזו: מכך שכתוב "וראו כל בשר" - ולא "וראו כל עיני בשר" [ע"ד "ותחזינה עינינו"²¹] - משמע, שלא רק ה"עין הגשמי", אלא גם הבשר הגשמי גופא יראה, "כי פי ה' דבר".

וזוהי השייכות בין התפתחות חכמות העולם להכנה, "לאעלא בשביעאה" - כי על ידי זה שמנצלים את חכמות העולם, "לעבודת ה' או לתורתו", הדבר מסייע בהכנה ל"מעין" ד"וראו כל בשר" - ראי' גשמית ומוחשית - בעיני עבודת ה'.

ה. דוגמא לדבר: אחד מכוחות ה"טבע", שהי' קיים מששת ימי בראשית בכל תקפו - אלא שבני האדם לא ידעו ממנו, ו"התגלה והתפתח בשנים האחרונות, הוא זה שישנה האפשרות, שקול אדם המדבר במקום מסויים ישמע תיכף ומיד בריחוק מקום, עד בקצוי ארץ, לבנה וכו' [ע"י "טלפון", או יתירה מזו²², ע"י "רדיו"]

וכמו כן לאחרונה, גם: לראותו וכל תנועותיו וכו'.

ותידוש זה בעולם - האפשרות לשמוע כל הגה והגה של אדם, באותו רגע ממש, בכל קצוי תבל ולראותו וכו' נותן ציור מוחשי בהענין, להבדיל ד"עין רואה ואוזן שומעת"²³, ואדרבא:

וברובם ככולם - אין כל גדרי בושה וצניעות, עד שלועגים ומתלוצצים מאלה שמתחשבים בזה, ואדרבה כל הפרוץ יותר - נעלה יותר וכו'.

וכמפורסם המצב האיום בזה בקמפוסים, פנימיות, מקומות הטיוול וכו' - ואין להאריך בדבר המבהיל בכלל, ובמדה האיומה כנ"ל בפרט.

ה"טענה" המפורסמת, שהוא (או היא) לא יבזק והוא יעמוד בניסיון וכו' - הנה מפורסם גם המענה הפשוט, שאפילו צדיק גמור ביום האחרון של שנת חייו ה"120 עלי אדמות ובתחלת היום וקודם התפלות שלו מבקש מהקב"ה "אל תביאנו לידי נסיון"^{19*}. ויש להאריך כו"כ ואכ"מ.

ד. מזה שהזהר מקשר את התפתחות חכמות העולם עם ההכנה "לאעלא בשביעאה", מובן, שהתועלת דחכמות אלו בעבודת ה' מתבטאת בענין שהוא הכנה לחידוש שהי' בימות המשיח.

מהענינים העיקריים, שיתחדשו בימות המשיח, הוא היעוד^{20*}, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר", היינו, שהגילוי אלקות דלעתיד יהי' לא רק באופן, כנ"ל, ד"מלאה הארץ דעה את ה' גו'", אלא גם באופן של "וראו כל בשר", שהבשר הגשמי יראה את "פי ה' דבר";

כלומר, לא רק שתהי' הראי' "בעין השכל הרוחני", אלא גם (כפי שמאריך

20* שער האמונה פכ"ה ואילך. וראה תניא פל"ו.

21 נוסח התפלה. וראה ישעי' נב, ח (הובא בתניא שם. שער האמונה רפכ"ו): כי עין בעין יראו גו'. ועוד.

22 ראה לקמן בפנים סעיף ז.

23 אבות פ"ב מ"א.

19* בברכות השחר (ברכות ס, ב). וראה סנהדרין קו, א.
20 ישעי' מ, ה.

של תומ"צ; ולדוגמא: „לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק"²⁸.

החילוק בין ענינים מסויימים אלה לכל שאר הנבראים הוא: שאר עניני הבריאה, למרות שגם הם נבראו רק „בשביל התורה ובשביל ישראל“, אך כוונת בריאתם יכולה להתבצע גם כאשר משתמשים בהם לפועל בעניני העולם (לדברי הרשות כו'), אלא שמוזה גופא באה (אמ"כ) תועלת בעבודת ה'.

לעומת זאת על ה„זהב“ לדוגמא, נאמר ש„לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב“, היינו שהשימוש ב„זהב“ לצרכי העולם הוא ירידה עבור הזהב - כיון שכל טעם בריאתו הוא אך ורק על מנת שישתמשו בו לצרכי המשכן והמקדש בלבד [ורק היות שצריך שתהי' לאדם בחירה חפשית, לכן, ברא הקב"ה את הזהב באופן שאפשר להשתמש²⁹ בו גם לא „בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק"].

וכן הוא גם בנוגע לעניננו: היות שהזהר מקשר את התפתחות חכמות העולם להתגלות (פנימיות) התורה ו„לאעלא בשביעאה“ - זוהי גופא ראי', שזוהי כל הכוונה³⁰ בהתפתחותם [ומה שאפשר לנצל את התועלת שבחכמות אלו לענינים אחרים, זהו רק מצד הטעם דבחירה חפשית, כנ"ל].

ומה אם ה„אוזן“ שלמטה יכולה לשמוע מיד [ועד"ז ה„עין“ שלמטה - ע"י התפתחות כח טבעי אחר - יכולה לראות] את הנעשה בקצוי תבל - עאכו"כ בנוגע כביכול ל„אוזן“ [וה„עין“] שלמעלה (הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט²⁴), שבוה אין כל הגבלות ח"ו; וכל מה שהאדם עושה, אפילו בחדרי חדרים, הנה - באותו רגע ממש - „עין רואה ואוזן שומעת (ובמילא) וכל מעשיך בספר נכתבים“²³.

ומאחר שאצלו ישנה דוגמא מוחשית²⁵ לענין, התכוונותו בענין של „והנה ה' נצב עליו כו' ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי“²⁶, תהי' לא רק בדרך השגה של שכל עיוני [שלא תמיד יש לזה את מלוא ההשפעה על האדם], אלא באופן שקרוב יותר להרגשים הגשמיים של האדם ובמילא באופן שפועל יותר²⁷ על המדות שבלב ועד למחשבה דבור ומעשה.

ו. הגם שכל עניני העולם נבראו „בשביל התורה ובשביל ישראל“, אעפ"כ מצינו, שחז"ל מחלקים ענינים מסויימים ע"י ההדגשה, שהם נבראו אך ורק בכדי להשתמש בהם לענין מסוים

24 תהלים צד, ט. נת' בסה"מ קונט' ח"ב רעט, ב ואילך. ועוד.

25 ראה בארוכה סה"מ קונט' ח"א (רכו, ב ואילך) בנוגע למשלים, שע"י השגת אלקות היא במוחש ממש, עיי"ש. וראה לקמן הערה 40.

26 לשון התניא רפמ"א. וראה רמ"א או"ח בתחילתו. שו"ע אדה"ו שם (ובמהד"ת - סעיף ד' ה). ממו"נ ח"ג פנ"ב.

27 ראה שער האמונה שם (מה, א); ולהתפעל ביותר מפני שהוא מקרוב יותר כו', ע"ש.

28 שמו"ר פל"ה, א (ועיי"ש עוד כיו"ב).
29 ולהעיר מפרש"י בראשית א, ד (מדברי אגדה); מרז"ל (שבת כה, ב. פרש"י תרומה כה, ה) בנוגע ל„תחש“. ועוד.
30 ובמילא שווהי כל מציאותו - ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 192 ואילך.

רק לקלוט את הקול ולשנותו באופנים שונים, אך לא לחדש קול).

נמצא, שע"י השימוש בחכמות העולם להפצת פנימיות התורה ישנו מעין של: (א) „מלאה הארץ דעה את ה' גו"י" - ללא שום הגבלות, בכל מקום ומקום. (ב) באופן של „וראו כל בשר גו"י" - הקול נשמע בגשמיות באותו רגע ממש.

ח. אמנם גם ענין הנ"ל הרי זהו רק השימוש בחכמות העולם לענין שני - לענין של תומ"צ, ואילו בחכמות מצד עצמן לא נכרת השייכות לקדושה; ההתאחדות האמיתית בין חכמות העולם והתורה היא, כאשר בחכמות העולם גופא נראים ענינים דפנימיות התורה.³¹

אחד הענינים העיקריים שרואים במוחש: פנימיות התורה באה לגלות את האחדות הפשוטה³² של הקב"ה בעולם, שללא הבט על כך שישנם ריבוי נבראים הרי הריבוי אינו בסתירה לאחדות הפשוטה של הקב"ה³³, שכן, אדרבה, הריבוי גופא שורשו מצד האחדות הפשוטה דאלקות דוקא, כמבואר בכמה מקומות.³⁴

ומאחר שהמציאות האמיתית של

היינו שבוה גופא, שאפשר להפיק תועלת מחכמות העולם בעבודת ה' (ע"ד הנ"ל סעיף ד') לא נשלמת התכלית האמיתית בהתפתחותם (כי אז הם עצמם הינם רק ענין של רשות (עולם) שממנו מגיעה תועלת מסוימת בעניני עבודת ה').

אלא אמיתית הכוונה בהתפתחותם היא, כאשר משתמשים בחכמות העולם עצמן לענין של תומ"צ; ויתר על כן: היות שהזהר מקשר את התפתחותם לזמן התגלות פנימיות התורה, צריך לומר, שעיקר המכוון בהם הוא ניצולם להתגלות והפצת פנימיות התורה.

ז. כמדובר לעיל (סעיף ד'), מתבטא החידוש דימות המשיח בשני ענינים: „מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", וזה גופא באופן של „וראו כל בשר גו"י"; וכעין זה הוא גם בהחידוש והמכוון דניצול חכמות העולם להפצה, להבדיל, דפנימיות התורה (שהיא כנ"ל „מעין" תורתו של משיח) - כיון שע"י ההפצה באופן זה הגילוי דפנימיות התורה כהכנה לתורתו של משיח הוא באופן (עכ"פ „מעין") שני ענינים הנ"ל „מלאה הארץ גו"י", „וראו כל בשר גו"י".

דוגמא לדבר: כאשר משתמשים ב„רדיו" להפצת פנימיות התורה, עי"ז נשמע הענין הנלמד דפנימיות התורה - בגשמיות, ובכל קצוי תבל;

ויתירה מזו: דברי החסידות הנלמדים ב„רדיו" חודרים בכל העולם, אפילו במקום בו אין כלי-רדיו לקלוט את הקול (כפי הידוע, שהקול מתפשט בכל מקום, בכל קצוי תבל, ולא רק בכח אלא גם בפועל - וכלי-הקליטה בכוחו

31) להעיר מהמשך הוהר (דלעיל הערה 6): ובהוא זמנא אתגליא לכלא הה"ד (צפני' ג, ט) כי אז אהפוך אל עמים וגו'.

32) „אחדות פשוטה, אחדות הוא מבלי בחי' ריבוי כלל ופשוט הוא מבלי התחלקות כלל כו"י (סה"מ תרע"ח ע' קלד).

33) ואדרבה - כידוע המעלה ב„אחד" על „יחיד" - ראה ת"א נה, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ח ואילך. ועוד.

34) ראה דרמ"צ מט, א. ועוד.

התורה, כהכנה ל"יתתקן עלמא לאעלא בשביעאה"³⁷:

הגילוי דפנימיות התורה מביא ממילא³⁸ גם את התפתחות חכמות העולם, כי על ידם³⁹ הוא ה"מעין" דתורתו של משיח (שמגלה את אחדותו של הקב"ה בעולם) באופן של (עכ"פ) "מעין" ד"וראו כל בשר גו'", - שהעולם גופא נעשה "כלי" לאחדות ה', שרואים את ענין האחדות בעולם גופא, שאז מגיעים למסקנה שבאמת אחדות זו אינה ענין אחר מאשר האחדות הפשוטה דאלקות⁴⁰ (המתגלה בפנימיות התורה), שעיי"ז "יתתקן עלמא לאעלא בשביעאה", בקרוב ממש.

העולם היא האחדות הפשוטה דאלקות, לכן מתבטאת אחדות זו גם במציאות העולם גופא, שבעולם גופא ישנו ענין ה"אחדות".

וענין זה - האחדות שישנה בעולם (שבפנימיותה היא האחדות הפשוטה דאלקות) - מתגלה יותר ויותר עם התפתחות חכמות העולם:

פעם סברו, שכל אחד מכוחות הטבע הוא כה נפרד בפ"ע, ושהחומר של כל מציאות בעולם מורכב מריבוי יסודות שונים; אך ככל שהתקדמה התפתחות חכמות העולם, הגיעו יותר להכרה שריבוי ופירוד זה בהרכב היסודות הוא רק ענין חיצוני, אופן הצירוף של חלקים, צמצום והתפשטות שלהם וכו' והלכו ומיעטו בסכומם - עד להכרה שנקודת המציאות של העולם בנוי מאיחוד של שני ענינים כמות ואיכות (חומר נושא הכח והכח) [אחדות הפשוטה היא ב(ומצד) אלקות³⁵ - ולכן מציאות הנברא, מצד עצמה, מבוססת על התאחדות שני פרטים - כמות ואיכות³⁶].

וזהו הקשר בין התפתחות חכמות העולם להתגלות, להבדיל, דפנימיות

37) להעיר מרמב"ם ה' מלכים ספ"א (שנשמט ע"י הצנזור): וכל הדברים האלו כו' אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כלו לעבוד את ה' ביחד כו', עיי"ש בארוכה. - ומכ"ש וק"ו בנדו"ד.

38) ראה בענין השירים (עצמות כו') דסעודת המלך (דרושי עבדים היינו - סידור רצג, סע"ד ואילך. ועוד).

39) להעיר מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ (ד"ה אחר כן): והנכבד שבמושכלות לצייר לנפשו אחדות הקב"ה כו' ששאר החכמות אינם אלא להרגיל בהם עד שיגיע לדעת האלקי כו', עיי"ש בארוכה.

40) להעיר מסה"מ קונט' (דלעיל הערה 25), שע"י המשלים כו' מדברים גשמיים, מברר ומזכך הנה"א את חלקו בעולם, והיינו הדברים הגשמי אשר ע"י משיג אלקות ה"ה רואה בהם ענין האלקי והיינו מה שרואה פרטי הנמשל בהמשל ואיך שהם דבר אחד ממש כו', עיי"ש בארוכה.

35) ראה מכתב - נדפס בלק"ש חט"ו ע' 4*3*47.

36) ראה הקדמת אבן עזרא לפי' עה"ת: ולמה ב"ת בתחלה להורות כי ה' אחד והנבראים שנים שהם עצם וצורה. וראה רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ד סה"א. ולהעיר מבר קודש פ"ד ובהערות שם (וע' 19 שם). ואכ"מ.

לעילוי נשמת

הבחור התמים

מיכאל ע"ה בן יבדלחט"א
הרה"ח ר' יהודה ליב שליט"א

ראסקין

הוקדש ע"י:

לעילוי נשמת
השלוחה
מרת אלישבע בת ר' חיים הלוי
פיקרסקי
ע"ה

לעילוי נשמת
דבורה פיגא בת ר' שמעון ("הצדיק")

לזכות

דבורה לאה בת פרידא הינדא שתחי'
לרפואה שלימה קרובה

לזכות

התמימים בכל רחבי תבל
שהשקיעו רבות מזמנם ומרצם
בלימוד עניני גאולה ומשיח
ועי"ז מזרזים את ביאת המשיח
שיזכו להכין את עצמם והעולם כולו
לקבלת פני משיח צדקנו